

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND
ÕIGUSTEADUSKOND
Karistusõiguse osakond

Katre Peri

**MAAKOHTUTE POOLT 2013-2015. AASTATEL MÕISTETUD KARISTUSTE
ANALÜÜS ELUVASTASTES KURITEGUEDES**

Magistritöö

Juhendaja Andreas Kangur

Tartu

2017

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Sanktsiooni keskmisest määrast kõrvalekaldumist mõjutavad aspektid	7
1.1. Karistuse mõistmine ja selle raamid	7
1.2. Süü	9
1.2.1. Kergendavad- ja raskendavad asjaolud	9
1.2.2. Süüdlase isik	13
1.2.3. Karistuse eesmärgid	14
1.2.3.1. Eripreventsioon	14
1.2.3.2. Üldpreventsioon	15
2. Maakohtute poolt mõistetud karistused	16
2.1. Tapmiste eest mõistetud karistuste analüüs	16
2.2. Tapmine raskendavatel asjaoludel –karistuste analüüs	31
2.2.1. Mõrva erinevad koosseisud	31
2.3. Tapmiste privilegeeritud koosseisud	45
2.3.1. KarS § 115	45
2.3.2. KarS § 116	46
2.3.3. KarS § 117	46
2.4. Kohtuotsustest esile tulnud muud tähelepanekud	49
2.4.1. Eluvastase süüteo toime pannud isik	49
Kokkuvõte	58
АНАЛИЗ НАКАЗАНИЙ, НАЗНАЧЕННЫХ В ПЕРИОД 2013–2015 УЕЗДНЫМИ СУДАМИ, ЗА ПРЕСТУПЛЕНИЯ ПРОТИВ ЖИЗНИ	63
Kasutatud kirjandus	67
Kasutatud normatiivmaterjal	67
Kasutatud kohtupraktika	67
LISAD	71

Sissejuhatus

Õigusemõistmise protsess ja selle lõpptulem võib paljudele arusaamatuks jääda ning seetõttu võib see inimestes tekitada väärarusaamu ja pahameelt kohtunike või kogu õigussüsteemi vastu. Karistuse mõistmisel peab kohtunik järgima kindlaid õiguslikke piire.¹ Suurima põhiõiguse rikkumise korral tuleb mõista teole vastav karistus. Kohtupraktikas omaksvõetud seisukoha järgi peaksid kohtunikud karistuse mõistmisel lähtepunktiks võtma karistusseadustiku² (edaspidi KarS) eriosa normi sanktsiooni keskmise määra.³ On oluline, et kohtunike poolt tehtavad kohtuotsused oleksid põhjalikult motiveeritud – miks ja kuidas jõuti just sellise otsuseni. Meediast on läbi kumanud inimeste arvamus, et kurjategijatele mõistetakse kuritegude eest leebeid karistusi. Käesoleva töö teema aktuaalsus seisneb selles, et kohtunike poolt mõistetud karistused on pideva diskussiooni all – otsuste õigsuses kaheldakse ning enim tähelepanu pälvivad just eluvastased süüteod. Olles käinud praktilisel raskete isikuvastaste kuritegudega tegeleva prokuröri juures ning puutudes teatud määral kokku antud valdkonnaga ka tööga seonduvalt, siis on töö teema ka autorile endale põnevust tekitav.

Käesoleva töö üheks eesmärgiks on uurida, millised on kohtunike põhjendused keskmisest määrast kõrvalekaldumisel. See tähendab, kuidas eri piirkonna kohtunikud põhjendavad sanktsiooni keskmisest määrast kõrvalekaldumist ning mis on need asjaolud, mis kõrvalekallet mõjutavad. Kohtupraktika peaks olema piirkonniti ühtlane, s.t ei tohiks olla nii, et ühes linnas mõistetakse samade kuritegude toimepanemise eest kordades rangemaid karistusi kui teises. Eeltoodule tuginedes püüab töö autor ka välja selgitada, kas ja mil määral sanktsiooni keskmisest määrast kõrvalekaldumise põhjendused erinevad piirkonniti. Teiseks eesmärgiks on välja selgitada, kas kohtute poolt mõistetud karistused on leebed või ranged, ehk siis kas eluvastaste süütegude eest mõistetavad karistused jäävad sanktsiooni keskmisest määrast pigem alla- või ülespoole. Käesoleva magistr töö autor on püstitanud kaks hüpoteesi. Esimeseks hüpoteesiks on väide, et karistuste mõistmisel keskmisest määrast kõrvalekaldumise tingivad asjaolud ja kohtunike põhjendused ei ole piirkonniti ühtlased. Teiseks, kohtunikud mõistavad eluvastaste süütegude eest leebeid karistusi s.t, et kohtunike

¹ Kivi, L. Sootak, J. Karistuse kohaldamise alused karistusseadustikus. *Juridica* 2001, nr 7, lk 475.

² Karistusseadustik. – RT I 2001, 61, 364 ... RT I, 31.12.2016, 14.

³ RKKKo nr 3-1-1-63-14.

poolt mõistetavad karistused eluvastaste süütegude eest jäävad enamasti alla sanktsiooni keskmist määra.

Autorile teadaolevalt ei ole viimastel aastatel palju uurimusi koostatud, milles oleks analüüsitud eluvastaseid süütegusid. Veel vähem leidub töösid, milles on uuritud eri piirkondade kohtute kohtunike poolt eluvastaste kuritegude eest mõistetud karistusi. Varasematel aastatel tehtud uurimused eluvastaste süütegude kohta on olnud pigem empiirilist laadi ning keskendunud teo tehjoludele ja teo toimepannud isikule. Kõikide leitud tööde hulgast ühtib oma sisu poolest käesoleva töö teemaga enim Diana Tooming'u 2005. aasta magistritöö „Karistuste kohaldamise analüüs Eesti kohtute otsuste põhjal eluvastastes süütegudes“. Nimetatud töös on võrreldud Tallinna Linnakohtu, Narva Linnakohtu, Harju Maakohtu ja Jõgeva Maakohtu 1996-1997.a ja 2002.a teisest poolaastast kuni 2004.a esimese poolaastani tehtud otsuseid. Diana Tooming'u magistritöö peaeesmärk oli vastata küsimusele, kas eluvastaste süütegude eest määratud karistused erinevad piirkonniti. Lisaks eeltoodule oli D. Tooming'u eesmärk teada saada, millised asjaolud mõjutavad karistusi ning kas karistusseadustiku jõustumisega on karistused muutunud rangemaks ning ajaliselt muutunud. Autor jõudis järeldusele, et tehtud otsused erinevad piirkonniti kohati ning KarS-i jõustumisega mõistetakse kriminaalkoodeksiga (edaspidi KrK) võrreldes rangemaid karistusi.⁴

Edasiarendus eelnimetatud tööga, lisaks analüüsi all olevate kohtulahendite erinevale ajavahemikule, peitub kindlasti ka kohtute valikus, kuna tänaseks päevaks on Linnakohtud oma tegevuse lõpetanud. D. Tooming keskendus suuresti kohtuniku isiksusele ja sellele, kuidas ja mil määral võib kohtuniku isiksus kohtuotsuse tegemist mõjutada ning kuidas kohtuotsus üleüldse kujuneb. Lisaks sellele analüüsis ta kohtuniku siseveendumust kujundavaid asjaolusid ning võrdles omavahel KarS-i ja KrK järgi mõistetud karistumäärasid. D. Tooming'u tööst ei nähtunud, et rõhku oleks pööratud just süü küsimusele ja sellele, kuidas kergendavad ja raskendavad asjaolud ning üld- ja eripreventiivsus omavahel suhestuvad ning mõjutavad süü suurust.

Käesolevas töös on püütud keskenduda peamiselt kohtunike põhjendustele sanktsiooni keskmisest määrast kõrvalekaldumisel. Täpsemalt öeldes on selles töös keskendutud teo

⁴ Tooming, D. Karistuste kohaldamise analüüs Eesti kohtute otsuste põhjal eluvastastes süütegudes. Magistritöö. Tallinn: Akadeemia Nord, 2005. (Käsikiri Rahvusvahelise õiguse õppetoolis Tallinnas).

toimepanija süü suurusele, karistust kergendavatele- ja raskendavatele asjaoludele ning eri- ja üldpreventiivsusele. Käesolev töö on mingil määral korduvuurimus ja ka D. Tooming'u magistratöö edasiarendus. Käesolevas töös ei ole erinevate piirkondade kohtuotsuseid analüüsitud läbisegi, vaid on püütud luua kindel struktuur, mis looks magistratöö lugejale võimalikult hea jälgitavuse. Teema aktuaalsus on püsinud samana, tulenevalt sellest soovib käesoleva töö autor teada saada, kas olukord ise ei ole muutunud. Viidatud magistratöö uurimusest⁵ on möödas üle kümne aasta, seega võib leida käesoleva töö materjalidest uut informatsiooni. Analüüsi tulemusel on võimalik näha, milline on kohtunike poolt mõistetud karistuste praktika piirkonniti nüüd, aastaid hiljem. Lisaks eeltoodule on käesolevas töös tehtud lühike empiiriline uurimus ka kuriteo kuriteo toimepannud isiku kohta, mida D. Tooming'u töös ei nähtunud. Selle abil on võimalik teha järeldusi, kas eluvastaseid kuritegusid toime pannud isikutel ja neile mõistetud karistustel on mingisuguseid läbivaid sarnaseid jooni ning kas need asjaolud on karistuse mõistmist mõjutanud.

Magistratöö kirjutamisel on kasutatud ajavahemikus 2013-2015.a TMK Tartu kohtumaja, HMK Liivalaia kohtumaja, PMK Pärnu kohtumaja ja VMK Narva kohtumaja kohtunike poolt tehtud kohtuotsuseid. Nimetatud kohtumajad, nelja piirkonna peale kokku 17st, said valitud nende suuruse järgi. Kohtu nn suuruse hindamisel on arvesse võetud eelkõige kohtuotsuste rohkust ja seal töötavate kohtunike arvu. Nelja erineva maakohu kohtumajad sai valitud eelkõige selle tõttu, et saada laiahaardelisem ülevaade maakohtute praktikast. Ajavahemikus 2013-2015.a tehtud maakohtute otsuseid eluvastaste süütegude kohta oli koos süüteokatssetega kokku 74, millest katseid oli kokku 16. Analüüsi all on nii üld-, liht- kui ka kokkuleppemenetlused. Üheteistkümne kohtuotsuse puhul oli tegemist resolutiivotsusega, mistõttu tuli käesoleva töö autoril käia kriminaalasja materjalidega tutvumas kohtumajades kohapeal. Mõned põhjendustega otsused olid jäänud Riigiteatajasse lisamata, s.t ei olnud avalikult kättesaadavad. Seda enamasti põhjusel, et maakohu otsus ei olnud edasi kaevatud vaid oli jõustunud (kriminaalmenetluse seadustiku⁶ § 315 lg 7).

TMK Tartu kohtumajas on eluvastaste süütegude kohta ajaperioodil 2013-2015.a tehtud kokku kümme otsust, milles mõisteti süüdistatavad süüdi. Neli otsust tehti KarS § 113 kohta, neli KarS § 114 kohta, üks otsus KarS § 116 järgi ning üks KarS § 117 järgi. PMK Pärnu kohtumajas on eluvastaste süütegude kohta ajaperioodil 2013-2015.a tehtud kokku 8 otsust.

⁵ Tooming, D (viide 3), lk 4.

⁶ Kriminaalmenetluse seadustik. – RT I 2003, 27, 166 ... RT I, 31.12.2016, 46.

Üks otsus tehti KarS § 113 kohta, viis KarS § 114 kohta ning kaks KarS § 117 kohta. VMK Narva kohtumajas on eluvastaste süütegude kohta ajavahemikus 2013-2015.a tehtud kokku 10 otsust – neist 9 KarS § 113 kohta ning üks KarS § 114. HMK Liivalaia kohtumajas tehti eluvastaste süütegude kohta ajaperioodil 2013-2015.a kokku 45 otsust, millest 22 olid KarS § 113 kohta, 18 KarS § 114, üks KarS § 115 ning neli KarS § 117 kohta.

Töös usaldusväärsete järelduste tegemiseks on autor kasutanud erinevaid uurimisvõtteid – kombineeritud uurimismeetodeid. Esmalt on välja toodud teorias karistuste mõistmise kohta kirjutatu ning sellele lisaks Riigikohtu seisukohti. Seejärel on kokku kogutud kõik ajavahemikus 2013-2015.a eluvastaste süütegude kohta tehtud kohtulahendid. Otsustes olevad vajaminevad andmed on töö autor süstematiseerinud ja jaganud tabelitesse selleks, et kogutud andmetest järeldusi teha, neid analüüsida ning omavahel võrrelda. Andmaks lugejale parema ülevaate kokku kogutud materjalidest, on töös kasutatud illustreerivaid tabeleid. Töö lõpus, lisade all, on kättesaadavad üldtabelid, milledest nähtub kohtutest saadud enamus informatsioonist. Lisaks nelja erineva maakohtu otsustele on kasutatud õigusosalast kirjandust, k.a väliskirjandus, ning Riigikohtu seisukohti.

Käesolev töö on jagatud kaheks peatükiks, millest esimene peatükk omakorda jaguneb kaheks alapeatükiks, millel on alajaotused. Esimeses peatükis on keskendutud teooriale, seaduses sätestatule ning Riigikohtu seisukohtadele, et saada ülevaade sellest, millised nõuded on kohtunikele karistuste mõistmiseks ette nähtud. Kõigepealt on alustatud sellest, et millest tuleb kohtunikul karistuse mõistmisel lähtuda. Seejärel on välja toodud ja lahti selgitatud karistuse keskmisest määrast liikumist mõjutavaid aspekte.

Uurimuse teises peatükis on analüüsi all nelja erineva piirkonna, Harju, Viru, Tartu ja Pärnu, maakohtute kohtumajade poolt mõistetud karistused, et teada saada kas maakohtu praktika ühtib teooria ja Riigikohtupraktikaga. Teisisõnu, anda ülevaade selle kohta, milline olukord valitseb maakohtute praktikas tegelikkuses. Maakohtute poolt tehtud otsused on jaotatud vastavalt kuriteokoosseisudele. Vaatluse all on iga eluvastane süüteokoosseis, s.t tapmise kvalifitseeritud ja privilegeeritud koosseisud. Analüüsitud on sama kvalifikatsiooni eest, kuid eri piirkonna kohtute poolt mõistetud karistusi. Lisaks eeltoodule on üks alapeatükk pühendatud kohtuotsustest esile tulnud muudele asjaoludele mis on karistuse mõistmist mõjutanud. Selle abil on võimalik teha üldistavaid järeldusi kuriteo toimepannud isikute ja neile mõistetud karistuste kohta.

1. Sanktsiooni keskmisest määrast kõrvalekaldumist mõjutavad aspektid

1.1. Karistuse mõistmine ja selle raamid

Enne karistuse kohaldamist peab kohus olema eelnevalt kindlaks teinud, et isiku tegu vastab kuriteokoosseisu tunnustele, õigusvastasust välistavad asjaolud puuduvad ja isik on kuriteo toimepanemises süüdi.⁷ Karistuse kohaldamine ei ole täielikult taandatav õigusküsimuse lahendamisele.⁸ Otsustust tehes jääb kohtunikule teatud otsustusvabadus, mis allub kohtuniku siseveendumusele.⁹ See tähendab seda, et kohtualusele mõistetav karistus sõltub kohtuniku äranägemisest.¹⁰ Karistust mõistes ei ole kohtunik seotud prokuröri ega kaitsja seisukohtadega. Kohtunik ei pea mõistma kuriteo toimepannud isikule karistumäära, mida pooled on taotlenud – kohtunik teeb selle otsuse ise.¹¹ Kohtunik on seotud kohtumenetluse poolte karistustaotlusega üldise põhjendamiskohustuse kaudu. Eeltoodu tähendab seda, et kui kohus mõistab süüdistatavale raskema karistuse kui seda taotles nt prokurör, siis tuleks kohtul oma otsustust veel eraldi põhjendada.¹²

Kohtunikule on jäetud küll suur otsustusvabadus, kuid siinkohal on oluline silmas pidada, et karistuse mõistmine ei tohi olla kontrollimatu kohtulik väärtushinnang. Karistuse kui kaalumisprotsessi tulemuseni jõudmine peab olema läbitud kindlate ja kontrollitavate asjaolude hindamise kaudu.¹³ Lähtuda tuleb õiguslikest piiridest, mis on sätestatud karistusõiguse üld- ja eriosas.¹⁴ Enne karistuse kohaldamise aluste tuvastamist tuleb piiritleda karistusraamid, mis enamasti tulenevad eriosa normis sisalduvast sanktsioonist.¹⁵ Seejärel määratleda süü piirid ning lõpuks karistuse eesmärgid.¹⁶ Pärast eelnimetatud astmete läbimist arutletakse karistuste liitmisega seonduva üle ning otsustatakse kas on võimalik kohaldada karistuse asendamist või karistusest vabastamist.¹⁷

⁷ RKKKo nr 3-1-1-83-05.

⁸ Sootak, J. Sanktsiooniõigus. Tallinn: Juura 2007, lk 112.

⁹ Sootak, J. Pikamäe, P. Karistusseadustik. Kommenteeritud vlj. Juura 2015. § 56 komm 2.

¹⁰ Karistusseadustik. Kommenteeritud vlj § 56 komm 2.

¹¹ RKKKo nr 3-1-1-82-14.

¹² RKKKo nr 3-1-1-91-07.

¹³ Sootak, J (viide 7), lk 115.

¹⁴ Karistusseadustik. Kommenteeritud vlj § 56 komm 2.

¹⁵ Karistusseadustik. Kommenteeritud vlj § 56 komm 4.

¹⁶ Kivi, L. Sootak, J. Karistuse kohaldamise alused karistusseadustikus. Juridica 2001, nr 7, lk 475.

¹⁷ Kivi, L. Sootak, J (viide 15), lk 475.

Vangistust võib kohtunik mõista üksnes olukorras, kus kergemaliigiliste karistuste võimalused on ebapiisavad või eelnevatel kordadel ei ole see oma eesmärki täitnud.¹⁸ Käesoleva töö autor leiab, et eluvastaste süütegude puhul ei tohiks tekkida küsimust põhikaristuse liigi osas – elu on suurim õigushüve ning eluvastase süüteo toime pannud süüdivale isikule ei tohiks mõista kergemat karistust, kui KarS-i eriosas ette nähtud vangistus. Juhtudel, mil isik ei ole varasematest karistustest mingeid järeldusi teinud ja oma käitumist muutnud, tuleb kohtul järjekordsele normi rikkumisele rangemalt reageerida. Sellistel juhtudel võib kohtunik isikule mõista karistuse ka üle sanktsiooni keskmise määra, olenemata sellest, et tema süü on keskmine.¹⁹

Karistuse mõistmise juures, eriti vangistuse määramise puhul, on oluline roll otsuse põhjendamisel. Kohtuotsused peavad olema kohtunike poolt piisavalt motiveeritud, lugejale jälgitavad ning loogilise struktuuriga. Esitatud järeldused peavad põhinema selgetel, põhjalikel ja vastuoludeta seisukohtadel.²⁰ Erilist tähelepanu väärrib see sellisel juhul, kui kohus mõistab keskmisest määrast alla- või ülespoole jääva karistuse. Sellisel juhul on oluline välja tuua need erandlikud asjaolud, mis tingivad keskmisest määrast kõrvalekaldumise.²¹ Ilma õiguslike raamideta oleks kohtunikel liiga lai otsustusvõlli ning ilma otsuse põhjendusteta võib tihtipeale olla raske kontrollida arvesse võetud asjaolusid ja otsuse õiguspärasust. Teisalt, olenemata sellest kui kohtunik teatud asjaoludest pikalt ei argumenteeriks, vaid teeb seda lühidalt ja konkreetset ei pruugi tähendada seda, et kohus ei ole muudest kaalutlustest lähtunud ning et tema tehtud otsus oleks ebaseaduslik.

Riigikohus on korduvalt rõhutanud otsuste motiveerimise tähtsust ning seda, et kohtul tuleb oma otsust põhjendada. Kriminaalmenetluse seadustiku (edaspidi KrMS) § 315 lg 7 annab kohtule võimaluse piirduda vaid otsuse resolutiivosaga. Eelnimetatud variant on võimalik sellisel juhul, kui apellatsioonioigusest loobusid kõik kohtumenetluse pooled või kui sama paragrahvi lõike 5 punktis 2 sätestatud tähtaja jooksul ei ole ükski kohtumenetluse pool teatanud apellatsioonioiguse kasutamise soovist, märgitakse kohtuotsuses üksnes KrMS §-des 311 ja 313 või 314 sätestatu.

¹⁸ RKKKo nr 3-1-1-24-07.

¹⁹ RKKKo nr 3-1-1-58-13.

²⁰ RKKKo nr 3-1-1-70-16.

²¹ Lind, S. Karistuse mõistmine ja selle põhistamine. Maakohtute praktika süstemaatilise varguse asjades. *Juridica* 2012, nr 8, lk 636.

1.2. Süü

1.2.1. Kergendavad- ja raskendavad asjaolud

Nii õiguskirjanduse kui ka kohtupraktika seisukohalt on karistuse mõistmise peamine alus kuriteo toimepannud isiku süü.²² Süü suurus sõltub sellest, kui tugevalt isiku käitumine ja tegutsemine ühiskonnas kehtivate reeglitega vastuollu läheb. Sellest tulenevalt saab otsustada milline peab olema karistusmäär usalduse taastamiseks õiguskorra vastu. Kui isikul on võimalik valida õige ja vale käitumise vahel, siis mida halvema käitumisvariandi ta valib, seda suuremaks võib pidada ka tema süüd.²³ Isiku käitumine vahetult enne ja pärast kuriteo toimepanemist näitab tema suhtumist kaitstavasse õigushüvesse. Teo toimepanija käitumine enne ja pärast teo toimepanemist mõjutab süü suurust.²⁴

Süüpehingu kui karistuse kohaldamise alus on sätestatud karistusseadustiku § 56 lg-s 1. KarS § 56 lg 1 kohaselt on karistamise aluseks isiku süü ning karistuse mõistmisel võetakse eraldi arvesse kergendavad ja raskendavad asjaolud. Lisaks arvestatakse võimalust mõjutada süüdlast edaspidi hoiduma süütegude toimepanemisest ja õiguskorra kaitsmise huvisid.

Kohtupraktikas omaksvõetud seisukoha järgi tuleb karistuse mõistmisel lähtepunktiks võtta karistusseadustiku eriosa normi sanktsiooni keskmine määr. Seejärel tuvastada süüdistatava süü suurus ja karistust kergendavad ja raskendavad asjaolud, mille põhjal saadakse konkreetse süüdlase süü suurusele vastav karistuse määr. See karistuse määr võib jääda kas üles- või allapoole sanktsiooni keskmist määra ja selliselt saadud süüle vastava karistuse ülemmäära korrigeeritakse eri- ja üldpreventsiooni kaalutlustest tulenevalt.²⁵ Seega, süü, kergendavad ja raskendavad asjaolud ning eri- ja üldpreveniivsus on kõik karistusmäära mõjutavad asjaolud.

Karistuse mõistmise alustel on oma kindel hierarhia, mille tipus on kuriteo toimepannud isiku süü.²⁶ Toimepandud teo taunitavus ja selle ebaõigus on näitajad, mis mõjutavad süü suurust ning neid tuleb karistuse mõistmisel kindlasti arvesse võtta.²⁷ Seejuures tuleb kohtunikul

²² J. Sootak (viide 7), lk 120.

²³ Sootak, J. Kriminaalpoliitika. Tallinn: Juura 2015, lk 151.

²⁴ RKKKo 3-1-1-76-12.

²⁵ RKKKo nr 3-1-1-63-14.

²⁶ Karistusseadustik. Kommenteeritud vlj § 56 komm 5.

²⁷ Sootak, J (viide 7), lk 120.

selgelt eristada süü suurust ja preventiivseid kaalutlusi.²⁸ Süü suurust mõjutavateks asjaoludeks võivad olla nii objektiivsed kui ka subjektiivsed asjaolud. Teisalt võib neid jagada ka tegu ja tagajärge iseloomustavateks, mille puhul tuleb arvesse võtta süüdlase käitumine enne ja pärast tegu.²⁹

Kui kohtunik on selgeks teinud teo toimepanija süü suuruse, siis on kohtunikul võimalik selle järgi määrata karistuse ülemmäär või vahemik, millesse karistus peab jääma. Kohtunikul peaks olema kujunenud süü suurust näitavate asjaolude alusel veendumus, et millisesse vahemikku karistus peab jääma – kas keskmise piiridesse, alam- või ülemmäära lähedale.³⁰ Suuresti sõltubki ühe või teise süü suurust mõjutava teguri mõju karistuse määrale kohtuniku siseveendumusest. Karistuse mõistmisel ei ole kohtunikel kasutusel ühtset süsteemi või tabelit, mille alusel oleks nähtav iga konkreetse asjaolu kaal süü suurusele.³¹ Seevastu USA-s hakati Marvel Frankel'i eestvedamisel tegelema 1984.a alates karistuse mõistmise raamistiku (inglise k *Sentencing Guidelines*) väljatöötamisega. Algselt tehti raamistikust kinnipidamine kohtunikele kohustuslikuks. Raamistiku eesmärgiks oli saavutada karistuste mõistmises ausus, ühtsus ja proportsionaalsus.³² Teiseks eesmärgiks oli vähendada diskrimineerimise võimalust – kohtunikud ei saanud otsust tehes arvesse võtta süüdistatava rassi, sugu, rahvust, usku ja sotsiaalset staatust.³³ Teisalt, leiti, et teatud juhtudel võib raamistiku alusel mõistetav karistuse määr osutada rangemaks kui muidu. Lahendites *Booker v U.S.*³⁴ ja *Gall v U.S.*³⁵ jõudis Ülemkohus seisukohale, et raamistik ei saa olla kohustuslik, vaid soovituslik. Eestis võiks selline üldine karistusraamistik olla kasutusel vaid väiksemate õigusrikkumiste puhul, milles kõik asjaolud on selged. Raskete kuritegude puhul käesoleva töö autor ei näe sarnasel raamistikul kasutegurit, kuna sellistel tegudel on niivõrd palju erinevaid asjaolusid, mida tuleb karistuse mõistmisel arvesse võtta ning need vajavad kohtunikupoolset põhjalikku ja individuaalset lähenemist.

²⁸ Karistusseadustik. Kommenteeritud vlj § 56 komm 5.

²⁹ Sootak, J (viide 7), lk 121.

³⁰ Karistusseadustik. Kommenteeritud vlj § 56 komm 7.3.

³¹ Kruusamäe, M. Karistuse kohaldamise alused Riigikohtu praktika järgi. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool, 2010. (Käsikiri TÜ Iuridicum teabekeskuses).

³² C. Spohn. Unwarranted disparity in the wake of the Booker/Fanfan decision, Implications for research and policy. *Criminology & Public Policy*, Vol 10, Issue 4, 2011, p 1119.

³³ C. Spohn, p 1120.

³⁴ U.S v Booker. 543 U.S 220. 12.01.2005.

³⁵ U.S v Gall. 552 U.S 38. 10.12.2007.

Süü suurus võib ilmned ka KarS §-des 57 ja 58 sätestatud kergendavates ja raskendavates asjaoludes.³⁶ Karistuse mõistmisel on oluline arvestada ka KarS § 59 lg-st 1 tuleneva korduvarvestamise keeluga. Karistust kergendavad asjaolud on loetletud KarS § 57 lg 1 p-des 1-9 ning sama paragrahvi teise lõike järgi ei ole eelnimetatud loetelu ammendav. Karistust kergendavate asjaolude loetelu ei ole ammendav ka Riigikohtu praktika kohaselt.³⁷ KarS § 57 lg 1 kohaselt on karistust kergendavad asjaolud järgmised:

- 1) süüteo kahjulike tagajärgede ärahoidmine, samuti abi andmine kannatanule vahetult pärast süüteo toimepanemist;
- 2) kahju vabatahtlik hüvitamine;
- 3) süü ülestunnistamisele ilmumine, puhtsüdamlik kahetsus või süüteo avastamisele aktiivne kaasaaitamine;
- 4) süüteo toimepanemine raske isikliku olukorra mõjul;
- 5) süüteo toimepanemine ähvarduse või sunni, samuti teenistusliku, majandusliku või perekondliku sõltuvuse mõjul;
- 6) süüteo toimepanemine õigusvastase käitumisega esile kutsutud tugeva hingelise erutuse mõjul;
- 7) süüteo toimepanemine raseda või kõrges eas inimese poolt;
- 8) süüteo toimepanemine hädakaitse piiride ületamisel;
- 9) leppimine kannatanuga.

Kui kohus tuvastab mõne seaduses loetlemata kergendava asjaolu, siis on tal kohustus võtta seda arvesse ning selles osas ka oma seisukohta põhjalikult motiveerida.³⁸ Näiteks, kuriteo toimepannud isiku alaealisus ei pruugi olla karistust kergendavaks asjaoluks – kohtul on õigus võtta arvesse seda, kuid ta ei pea seda ilmtingimata tegema.³⁹

³⁶ RKKKo nr 3-1-1-113-12.

³⁷ RKKKo nr 3-1-1-12-06.

³⁸ Karistusseadustik. Kommenteeritud vlj § 57 komm 1.

³⁹ RKKK 3-1-1-76-07.

KarS § 60 on kasutusel sellistel juhtudel, mil kohtul on õigus või kohustus süüdistatava karistust kergendada. Kui eluvastastane süütegu on jäänud katse staadiumisse, siis kohus võib nt KarS § 25 lg 6 ja KarS §-st 60 kohaldades mõista süüdistatavale kergema karistuse.⁴⁰ Isegi juhul, kui isik on toime pannud kuriteo, mille eest on võimalik määrata talle eluaegne vangistus, siis on KarS § 60 lg 4 kohaselt võimalik tema karistust kergendada. Kui kohus otsustab seda varianti kasutada, siis on süüdistatavale võimalik mõista tähtajaline vangistus 3-15 aastat.⁴¹ Eelnimetatud kergendusi võib kohaldada vaid konkreetse karistusliigi piires, s.t üleminekut teisele kergemale põhikaristuse liigile ei ole ette nähtud.⁴²

Karistust raskendavatele asjaoludele on aga seaduses välja toodud ammendav loetelu. KarS § 58 lg 1 sätestab järgmised punktid:

- 1) omakasu või muu madal motiiv;
- 2) süüteo toimepanemine erilise julmusega või kannatanut alandades;
- 3) süüteo toimepanemine teadvalt noorema kui kaheteistaastase, raseda, kõrges eas või abitus seisundis inimese, samuti raske psüühikahäirega inimese suhtes;
- 4) süüteo toimepanemine isiku suhtes, kes on süüdlasest teenistuslikus või majanduslikus sõltuvuses, samuti süüdlase endise või praeguse pereliikme, süüdlasega koos elava isiku või süüdlasest muul viisil perekondlikus sõltuvuses oleva isiku suhtes;
- 5) süüteo toimepanemine erakorralise või sõjaseisukorra ajal;
- 6) süüteo toimepanemine ühiskondlikku või loodusõnnetust ära kasutades;
- 7) süüteo toimepanemine üldohtlikul viisil;
- 8) raske tagajärje põhjustamine;
- 9) süüteo toimepanemine teise süüteo hõlbustamiseks või varjamiseks;
- 10) süüteo toimepanemine grupi poolt;
- 11) süüteo toimepanemise hõlbustamiseks ametliku vormiriietuse või ametitunnuste kasutamine;

⁴⁰ Karistusseadustik. Kommenteeritud vlj § 60 komm 1 ja 2.

⁴¹ Karistusseadustik. Kommenteeritud vlj § 60 komm 5.

⁴² RKKKo nr 3-1-1-29-04.

12) süüteo toimepanemine alaealise suhtes mõjuvõimu või usaldust kuritarvitades;

13) isikuvastase süüteo toimepanemine täisealise poolt alaealise juuresolekul.

Kui kohtunik tuvastab mõne seaduses sätestatud raskendava asjaolu, siis ei pea ta põhjendama, miks see isiku süüd suurendab, kuid võib seda teha. Võib välja tuua põhjendused, kuidas konkreetne asjaolu võrreldes muude asjaoludega süü suurust mõjutab.⁴³

Vastupidiselt seadusele, annab Riigikohtu praktika ka raskendavate asjaolude kohta lahtise loetelu.⁴⁴ Näiteks, tegevuse küünilisus või sissetuleku puudumine varavastase süüteo korral.⁴⁵ Mervi Kruusamäe on oma magistritöös öelnud järgmist: „Töö autor leiab, et selline lähenemine on põhjendatud näiteks juhtudel, kui isiku teosüü on suhteliselt tagasihoidlik, kuid isiku negatiivne hoiak õiguskaukusele ning tema eluviis viitavad ilmsele vajadusele arvestada tema eluviisidega. Leian, et sellisel puhul saab rääkida süüd suurendavast asjaolust, mida KarS § 58 ei nimeta ja sellel alusel karistuse karmistamisne võib olla ikkagi põhjendatud ja süüühimõttega kooskõlas.“⁴⁶

1.2.2. Süüdlase isik

Karistuse mõistmisel ei saa kohtunik kõrvale jätta süüdlase isikut, kuigi seadus selle arvesse võtmisest otseselt ei räägi. Seaduse kohaselt, täpsemalt KarS § 56 lg 1, ei arvestata süüdlase isikut karistuse mõistmise iseseisva alusena.⁴⁷ Karistada tuleb isikut tema poolt toime pandud teo eest, mitte selle eest milline ta oma isiksuselt on.⁴⁸ Tulenevalt teoseotuse nõudest võib kohtunik arvesse võtta vaid neid asjaolusid, mis on seotud konkreetse süüteoga.⁴⁹ See tähendab mh ka seda, et kui isik on varasemalt karistatud, siis uue karistuse mõistmisel saab ta eelmist tegu arvesse võtta vaid siis, kui need ei ole karistusregistrist kustunud ja on seotud uue teoga.⁵⁰

⁴³ Karistusseadustik. Kommenteeritud vlj § 58 komm 1.

⁴⁴ RKKKo nr 3-1-1-86-04.

⁴⁵ RKKKo nr 3-1-1-30-07.

⁴⁶ Kruusamäe, M (viide 30), lk 10.

⁴⁷ RKKKo nr 3-1-1-79-03.

⁴⁸ RKKKo nr 3-1-1-99-06.

⁴⁹ RKKKo nr 3-1-1-99-06.

⁵⁰ RKKKo nr 3-1-1-79-03.

Süüdlase isik mängib rolli eripreventiivse prognoosi mõttes. Karistuse eesmärk ei ole mitte inimest karistada, vaid mõjutada isikut hoiduma süütegude toimepanemisest.⁵¹ Seega, karistuse mõistmisel tuleb arvesse võtta isikuomadusi selleks, et see täidaks oma ülesannet võimalikult efektiivselt. Isikut ei ole võimalik mõjutada kui seejuures jäetakse kõrvale tema isikuomadused.⁵²

1.2.3. Karistuse eesmärgid

1.2.3.1. Eripreventsioon

Karistus kannab eesmärki mõjutada üksikkurjategijat selliselt, et ta tulevikus enam ei paneks toime uusi õigusrikkumisi.⁵³ Siinkohal võib esile tuua kolm olulist eripreventiivsuse eesmärki:

- 1) kindlustamine – eraldada õigusrikkuja tavaühiskonnast, et kaitsta üldsust kurjategija uute tegude eest;
- 2) hirmutamine – näidata, et tegudel on tagajärjed – kui panna toime kuritegu, järgneb sellele sanktsioon;
- 3) kasvatamine – suunata kurjategija õigele teele, õiguskuulekalt elama.⁵⁴

Kurjategija isiksusest sõltubki ülalnimetatud eesmärkide saavutamise edukus.⁵⁵ See tähendab seda, et mõjutamine toimub läbi isiksuse ning hoiakute muutmise kaudu. Läbi isikuomaduste on mingil määral võimalik prognoosida, milline karistus võiks enim preventiivsuse eesmärki täita, näiteks kas isikut oleks võimalik mõjutada kergemate sanktsioonidega kui vangistus.⁵⁶ Ehk siis karistust mõistes tuleb kohtunikul lähtuda kurjategija isikust selleks, et otsustada milline karistus võiks konkreetset kurjategijat enim mõjutada. Näiteks, juhukurjategijale võib piisata kergema sanktsiooni kohaldamisest (nt hoiatus, trahv vmt), kuid harjumuskurjategijate puhul saab ühiskonnale kaitse tagada vaid vangistusega, ühiskonnast isoleerimisega.⁵⁷ Teisalt

⁵¹ Karistusseadustik. Kommenteeritud vlj § 56 komm 10.

⁵² Karistusseadustik. Kommenteeritud vlj § 56 komm 14.

⁵³ Sootak, J (viide 7), lk 53.

⁵⁴ Sootak, J (viide 7), lk 54.

⁵⁵ Sootak, J (viide 7), lk 54.

⁵⁶ RKKKo nr 3-1-1-40-04.

⁵⁷ Kruusamäe, M (viide 30), lk 10.

jällegi on väga keeruline kindlaks määrata konkreetset vangistuse ajavahemikku mis kuluks kurjategija õiguskuulekaks muutmiseks.⁵⁸ Pigem on kogemus selline, et üldjuhul ei ole kurjategijad oma käitumist muutnud – varem või hiljem on toime pandud uus kuritegu. Muidugi ei saa väita seda kõigi kohta, kindlasti leidub ka neid, kes pärast vangistuse kandmist elavad õiguskuulekalt.

Kui isikut on korduvalt kohtulikult karistatud ja tema käitumisele ei ole senised karistused mõju avaldanud, tuleb normi rikkumisele rangemalt reageerida. Vaatamata sellele kui süüdistatava süü on keskmine võib kohus süüdistatavale mõista ka üle sanktsiooni keskmist määra jääva karistuse.⁵⁹

1.2.3.2. Üldpreventsioon

Üldpreventsiooni kohaselt on karistuse üheks eesmärgiks näidata ühiskonnale, et tegudel on tagajärjed, s.t välised sanktsioonid ja nõudmised on vajalikud selleks, et inimesed käituksid õiguskuulekalt.⁶⁰ Mõistetavad karistused peavad andma ühiskonnale selge signaali selle kohta, et õiguskord ei jäta õigusrikkumistele reageerimata. Seda eriti siis, kui tegemist on eluvastase süüteoga.⁶¹ Ühelt poolt on karistusel hirmutav efekt – ei panda tegu toime, kuna ei taheta karistada saada. Teisalt tekitab see ühiskonnaliikmetes usaldust riigi ja õiguskaitseorganite vastu – inimesed tunnevad, et riik kaitseb neid ohtlike kurjategijate eest.

⁵⁸ Sootak, J (viide 7), lk 55.

⁵⁹ RKKKo nr 3-1-1-58-13.

⁶⁰ Sootak, J (viide 7), lk 45.

⁶¹ RKKKo nr 3-1-1-76-12.

2. Maakohtute poolt mõistetud karistused

2.1. Tapmiste eest mõistetud karistuste analüüs

I. TMK Tartu kohtumaja

Teise inimese tapmise eest näeb seadus karistusena ette kuue- kuni viieteistkümne aastase vangistuse. Karistuse keskmiseks määraks KarS § 113 juhtumite puhul on 10 aastat ja 6 kuud vangistust.⁶² TMK Tartu kohtumajas tehti KarS § 113 järgi 2013-2015.a kokku neli otsust.⁶³ Kõik neli kohtuistungit peeti üldmenetluses ning süüdi mõisteti neli isikut. Kõigi nelja isiku karistused jäid alla sanktsiooni keskmist määra – ühele mõisteti 10 aastat, kahele 8 aastat ja ühele 6 aastat vangistust. Alljärgnevalt annab käesoleva töö autor ülevaate kohtunike põhjendustest sanktsiooni keskmisest määrast kõrvalekaldumise kohta. Neljast otsusest oli võimalik analüüsida kolme, kuna ühe, s.o 1-12-7499, puhul oli tegemist resolutiivotsusega.⁶⁴

Kohtuasjas nr 1-12-7815 on kohus karistuse mõistmisel arvestanud süüdistatava süüd, vastutust kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid, samuti õiguskorra kaitsmise huvisid, süüdistatava mõjutamise võimalust.⁶⁵ Ka kohtuasjas nr 1-12-3828 on kohus karistuse mõistmisel arvestanud süüd, kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid, kuid eri- ja üldpreveniivsust kohus esile ei ole toonud. Otsuses nr 1-14-10973 analüüsis kohus ka karistusraame ja karistuse eesmärke. Kohtunikud on otsustes välja toonud karistusraamid, milleks KarS § 113 tegude puhul on 6-15 aastat vangistust.⁶⁶ Maakohus kohaldas otsuses nr 1-12-3828 sanktsiooni keskmist määra valesi. Nii nagu eelnevalt mainitud, siis KarS § 113 tegude eest on karistuse keskmiseks määraks 10,5 aastat. Otsuses nr 1-12-3828 oli maakohus ekslikult leidnud, et sanktsiooni keskmiseks määraks KarS § 113 juhtumite puhul on 7 aastat ja 6 kuud.⁶⁷

Otsuses nr 1-12-7815 kohus leidis, et süüdistatava süü on suur, kuna ta pani toime esimese astme raske isikuvastase kuriteo- võttis teise inimese elu, tappis inimese, ning pani teo toime

⁶² RKKKo nr 3-1-1-52-13.

⁶³ TMKo nr 1-12-7815, nr 1-12-3828, nr 1-13-7499 ja nr 1-14-10973.

⁶⁴ TMKo nr 1-12-7499.

⁶⁵ TMKo nr 1-12-7815.

⁶⁶ TMKo nr 1-12-7815, nr 1-12-3828 ja nr 1-14-10973.

⁶⁷ TMKo nr 1-12-3828.

kaudse tahtlusega.⁶⁸ Teises kohtulahendis, s.o 1-12-3828, otseselt süü küsimust käsitletud ei ole.⁶⁹ Otsuses nr 1-14-10973 leidis kohus, et süüdistatava süü on suurem, kuna süüdistatav löi noaga raskes joobes olevat isikut, kes ei olnud tulenevalt oma seisundist võimeline erist vastupanu osutama. Lisaks sellele oli süüdistatava süü suurem ka seetõttu, kuna ta varastas raha tema enda poolt eelnevalt tapetud isikult, milline teguviis on kohtu hinnangul küüniline.⁷⁰

Kohtuotsustes olid kohtunikud arvesse võtnud kergendavaid- ja raskendavaid asjaolusid.⁷¹ Otsuses nr 1-14-10973 kohus leidis, et süüd kergendavad ja raskendavad asjaolud puuduvad. Ülejäänud kahes otsuses on kergendavateks asjaoludeks KarS § 57 lg-s 1 nimetatu – puhtsüdamlik kahetsus (KarS § 57 lg 1 p 3) ning kohtuasjas nr 1-12-3828 on lisaks kahetsusele ka koostöö uurimisorganitega (KarS § 57 lg 1 p 3). Raskendavaid asjaolusid kohus kahe ülejäänud juhtumi puhul ei tuvastanud.⁷² Otsuses nr 1-12-7815 leidis kohus eripreventiivsuse kohalt, et kuna süüdistatav on varem karistamata isik, siis tuleb talle mõista alammäära lähedane karistus. Süüdistatava kahetsus kui kergendav asjaolu, andis aluse karistada süüdistatavat karistusega minimaalmääras, milleks oli kuus aastat vangistust.⁷³ Otsuses nr 1-14-10973 leidis kohus, et süüdistatavat tuleb KarS § 113 järgi kvalifitseeritava kuriteo toimepanemise eest karistada sanktsiooni keskmisele määrale lähedase 10 aasta pikkuse vangistusega, kuna puudusid nii tema karistust kergendavad kui ka raskendavad asjaolud.⁷⁴ Otsust tehes võtsid kohtud arvesse ka õiguskorra kaitsmise huvisid ja süüdistatava mõjutamise võimalusi.⁷⁵

II. PMK Pärnu kohtumaja

PMK Kuninga tn 22 asuvas Pärnu kohtumajas tehti KarS § 113 järgi 2013-2015.a kokku üks otsus, milles kohtualune süüdi mõisteti. Kohtuistung toimus üldmenetluses. Kuriteo toimepannud isikule mõisteti keskmisest määrast raskem karistus, milleks oli 11 aastat vangistust. Kohus võttis karistuse mõistmisel aluseks KarS § 56 lg 1, mille kohaselt karistamise alus on isiku süü. Seejärel arvestas kohus kergendavaid ja raskendavaid

⁶⁸ TMKo nr 1-12-7815.

⁶⁹ TMKo nr 1-12-3828.

⁷⁰ TMKo nr 1-14-10973.

⁷¹ TMKo nr 1-12-7815, nr 1-12-3828 ja nr 1-14-10973.

⁷² TMKo nr 1-12-3828 ja nr 1-12-7815.

⁷³ TMKo nr 1-12-7815.

⁷⁴ TMKo nr 1-14-10973.

⁷⁵ TMKo nr 1-12-7815, nr 1-14-10973 ja nr 1-12-3828.

asjaolusid, võimalust mõjutada süüdlast edaspidi hoiduma süütegude toimepanemisest ja õiguskorra kaitsmise huvisid. Samuti tõi kohus esile ka KarS § 113 karistusraamid.⁷⁶

Süüdistatava süüd pidas kohus suureks, kuna süüdistatav oli purustanud ohvri näoluud korduvate rusika- ja jalalöökidega, mille tulemusel ohver suri. Kannatanul tekkis sügav teadvusetus pärast jõulisi lööke näkku. Nimetatud vägivallatete mitmekordsus pärast kannatanu võitlusvõimetuks muutumist andis aluse pidada süüdistatava süüd suureks. Kohus pööras tähelepanu ka sellele, et vaatamata teiste isikute sekkumisele, peksis süüdistatav kannatanut pidurdamatult edasi. Kohtu hinnangul puudusid süüdistatava puhul kõik karistust kergendavad- ja raskendavad asjaolud. Eeltoodust lähtuvalt jõudis kohus seisukohale, et süüdistatava karistus ei saa olla sanktsiooni esimeses kolmandikus, vaid peab olema teises kolmandikus.⁷⁷ Isegi kui isiku teos ei esine karistust kergendavaid ega raskendavaid asjaolusid võib kohtunik teo toimepanijale mõista üle sanktsiooni keskmist määra jääva karistuse. Piisab sellest kui kohtuniku hinnangul vastab teo toimepanija tegu suurele süüle.

Eripreventiivsuse osalt tõdes kohus, et süüdistatav, vaatamata oma noorele eale, oli varasemalt karistatud väga erinevate kuritegude eest, sh ka pikkade vabaduskaotuslike karistustega. Teda oli karistatud ka isikuvastaste kuritegude eest. Varasematest karistustest ei olnud süüdistatav piisavaid järeldusi teinud, vaid on jätkanud kuritegelikku teed.⁷⁸ Võiks arvata, et noorematele teo toimepanijatele mõistetakse kergemaid karistusi, kuna on lootust neid veel kuidagi ümber õpetada ja suunata õigele teele. Tegelikuses ei loe isiku noor iga suurt tähendust olukorras mil ta on varasemalt korduvalt karistatud ning tema kuriteod muutuvad järk-järgult raskemaks. Töö autori hinnangul ei ole selliste kurjategijate puhul enam niivõrd oluline isiku õiguskõuele muutmise eesmärk, vaid pigem ühiskonna kaitsmine kurjategija eest tema ühiskonnast isoleerimise abil.

Üldpreventiivsuse kohalt oli kohus öelnud järgmist: „Ühiskonnas peab vaatamata kõigele hakkama tekkima ühel hetkel heatahtlik ja abistav suhtumine ka süüdimõistetute suhtes vabadusekaotusest vabanemisel ja uue võimaluse andmisel õiguskõuele eluks, kuid riik saab sellise suhtumise kujundamist elutervelt ühiskonnalt vähemasti teoreetiliselt oodata üksnes alles pärast kurjategijale mõistetud õiglase karistuse ärakandmisest. Seega on ka igati kurjategija enda huvides, et ta saaks ka avalikkuse ootuste järgi õiguskõuele kaitsmise

⁷⁶ PMKo nr 1-12-9573.

⁷⁷ PMKo nr 1-12-9573.

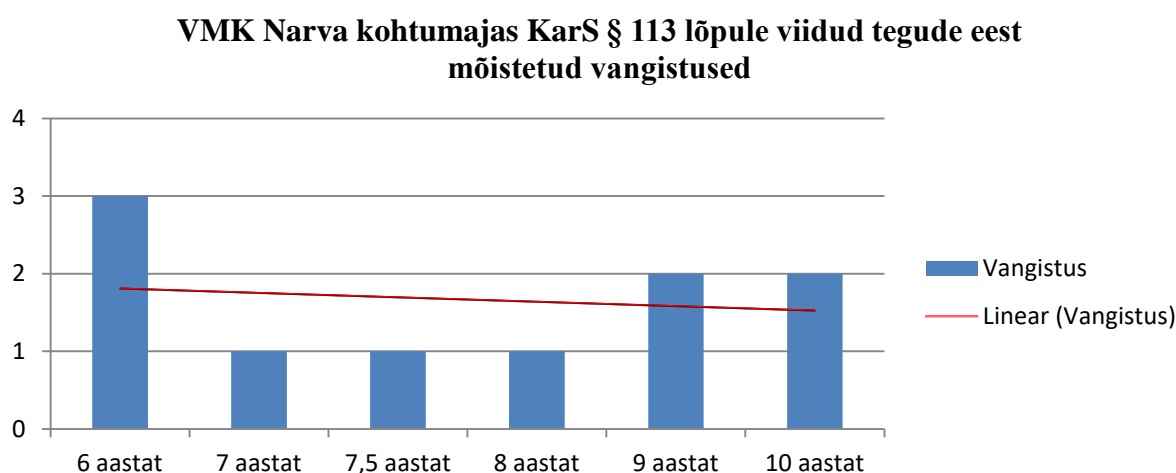
⁷⁸ PMKo nr 1-12-9573.

eesmärkidele igati vastava õiglase karistuse enda hilisema sujuvama resotsialiseerumise jaoks. Avalikkus ootab õigusemõistmiselt adekvaatset reageeringut - vankumatut ja ühest hinnangut raskele isikuvastasele kuriteole, milleks saab olla antud juhul põhjendatult ka raske ehk range karistus reaalses vangistuses.⁷⁹

III. VMK Narva kohtumaja

VMK Narva kohtumajas tehti KarS § 113 järgi 2013-2015.a kokku üheksa otsust. Kõik üheksa kohtuistungit peeti üldmenetluses ning KarS § 113 järgi mõisteti süüdi kümme kuriteo toimepannud isikut. Kõigi kümne isiku karistused jäid alla sanktsiooni keskmist määra – kolmele mõisteti karistuseks 6 aastat vangistust, ühele 7, ühele 7,5, ühele 8, kahele 9 ning kahele 10 aastat (tabel 1). Alljärgnevalt annab käesoleva töö autor ülevaate kohtunike põhjendustest sanktsiooni keskmisest määrast kõrvalekaldumise kohta. Kolmest otsusest oli võimalik analüüsida seitset, kuna kahe, s.o 1-12-12342 ja 1-15-5703, puhul oli tegemist resolutiivotsustega.

Tabel 1

Kolmes kohtuotsuses alustas kohus karistuse mõistmisel KarS § 56 lg 1 sätestatuga. Kõigepealt analüüsiti süüd, kergendavaid- ja raskendavaid asjaolusid ning seejärel eri- ja üldpreventsioone.⁸⁰ Ülejäänud neljas kohtuotsuses oli karistuse mõistmisel arvestatavatel asjaoludel teine järjekord. Kõigepealt tuvastas kohus karistust kergendavad- ja raskendavad asjaolud, tahtluse liigi ning eri- ja üldpreventsiooni. Seejärel käsitles kohus süü suurust.

⁷⁹ VMKo nr 1-12-9573.

⁸⁰ VMKo nr 1-12-5848, nr 1-13-4560 ja nr 1-10-15779.

Otsustes, milles karistuse mõistmisel arvesse võetud asjaoludel oli teine järjekord, osutus olema ühe VMK Narva kohtumaja kohtuniku eripära.

Üheski kohtuotsuses, mida oli võimalik analüüsida, ei tuvastanud kohus süüdistataval karistust raskendavaid asjaolusid. Karistust kergendavaid asjaolusid tuvastati kuue isiku puhul ning nendeks olid KarS § 57 lg 1 punktis 3 esinevad asjaolud – viis puhtsüdamlikku kahetsust ning üks süüteo avastamisele aktiivne kaasaitamine.⁸¹ Kahest erinevast otsusest nähtus, et kaks isikut toime pandud tegu ei kahetsenud.⁸²

Üheksast juhtumist kaheksal juhul oli süüdistatav löönud hukkunut noaga- kes ühe hoobi, kes mitu. Üks inimene tapeti süüdistatava poolt käte ja jalgadega pekstes. Kahes otsuses tõi kohus esile asjaolu, et tapmise motiiviks oli olmetüli alkoholi tarvitanud isikute vahel. Ühes otsuses oli tapmise motiiviks isiklikud suhted ning kättemaks, kuid öeldud, et raskendavad asjaolud puuduvad.⁸³ Eeltoodud lahendis võinuks kohus kättemaksu käsitleda KarS § 58 lg 1 p 1 kohaselt muu madala motiivina ja karistust raskendava asjaoluna, kuid eelnimetatud lahendis kohus seda teinud ei ole. Ka Riigikohtu lahendis nr 3-1-1-70-16 luges kohus kättemaksu raskendavaks asjaoluks KarS § 58 p 1 järgi.⁸⁴ Kohtunike poolt tehtud otsustes on karistust mõistes arvestatud süü suuruse astme osas ka tahtluse liigiga. Näiteks on kohus otsuses nr 1-15-2478 süü osas leidnud, et süüdistatava süü aste ei ole suur, kuna tegu on toime pandud kaudse tahtlusega.⁸⁵ Otsuses nr 1-15-4570 oli kohus seisukohal, et süüdistatava süü aste on keskmine, kuna tegu oli toime pandud otsese tahtlusega, kuid ilmnes karistust kergendav asjaolu ning karistust raskendavad asjaolud puudusid. Otsuses nr 1-10-15779 leidis kohus, et süü suurust hinnates tuleb arvesse võtta iga peksja teopanus. Kohtu hinnangul oli selle süüdistatava teopanus kuriteo toimepanemisel olulisem ja süü suurem, kes tekitas kannatanule surma põhjustava vigastuse.⁸⁶

Eripreventsiooni all võttis kohus arvesse süüdistatava terviseseisundit, varasemat karistatust ja alkoholihoovet teo toimepanemise ajal. Otsuses nr 1-13-4560 arvestas kohus karistust mõistes sellega, et süüdistatav ei ole töötanud, vaid jätkanud olenemata kohtu varasemast keelust

⁸¹ VMKo nr 1-12-5848, nr 1-10-15779, nr 1-14-2810, nr 1-14-9226, nr 1-15-2478 ja nr 1-15-4570.

⁸² VMKo nr 1-10-15779 ja nr 1-13-4560.

⁸³ VMKo nr 1-14-9226, nr 1-15-2478 ja nr 1-15-4570.

⁸⁴ RKKKo nr 3-1-1-70-16.

⁸⁵ VMKo nr 1-15-2478.

⁸⁶ VMKo nr 1-10-15779.

alkoholi tarvitamist, ning neli kuud pärast vanglast vabanemist pani toime uue teo.⁸⁷ D. Tooming'u tööst nähtus, et KrK kohaselt loeti süüdistataval esinenud alkoholijoove karistust raskendavaks asjaoluks.⁸⁸ KarS-is eelnimetatud asjaolu enam raskendava asjaoluna reguleeritud ei ole. See aga ei tähenda seda, et isikute alkoholijoove tähelepanuta jäetakse. Kohtud on selle asjaoluga arvestavad eripreventsiooni analüüsi all.

Otsuses nr 1-14-9226 võttis kohus karistuse mõistmisel arvesse süüdistatava füüsilist tervist ning otsuses 1-15-4570 vaimset.⁸⁹ Süüd suurendavaks asjaoluks hinnati asjaolu, et süüdistatavad ei olnud vaatamata varasemast karistusest käitunud õigusekuulekalt, vaid jätkasid kuritegude toimepanemist. Kohus arvestas karistust mõistes ka sellega, kas süüdistatavate poolt toime pandud kuritegude dünaamika oli muutunud raskemaks ja ohtlikumaks. Mida raskemaks muutuvad isikute teod seda karmimaks muutuvad ka karistused.⁹⁰

IV. HMK Liivalaia kohtumaja

HMK Liivalaia kohtumajas tehti ajavahemikus 2013-2015.a KarS § 113 järgi kokku 22 otsust, millest 11 olid lõpuleviidud teod ning 11 katsed. Kaheksateist istungit peeti üldmenetluses ning neli lühimenetluses. Mõistetud karistuste määrad lõpuleviidud tegude ja katsete puhul väga palju ei erinenudki. Süüdimõistetute karistused jäid alla sanktsiooni keskmist määra (tabel 2 ja tabel 3). Kahekümne kahest otsusest oli võimalik analüüsida 20, kuna kahe, s.o 1-14-4852 ja 1-13-4929, puhul oli tegemist resolutiivotsusega.⁹¹ Alljärgnevalt annab käesoleva töö autor ülevaate kohtunike põhjendustest sanktsiooni keskmisest määrast kõrvalekaldumise kohta. Esmalt on välja toodud lõpuleviidud tegude kohta tehtud otsustes sisalduvate kohtunike põhjenduste ning seejärel katsete analüüs.

⁸⁷ VMKo nr 1-13-4560.

⁸⁸ Tooming, D (viide 3), lk 4.

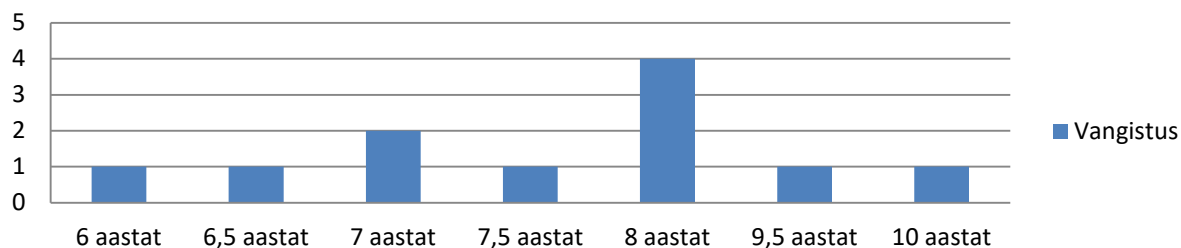
⁸⁹ VMKo nr 1-14-9226 ja nr 1-15-4570.

⁹⁰ VMKo nr 1-10-15779.

⁹¹ HMKo nr 1-14-4852 ja nr 1-13-4929.

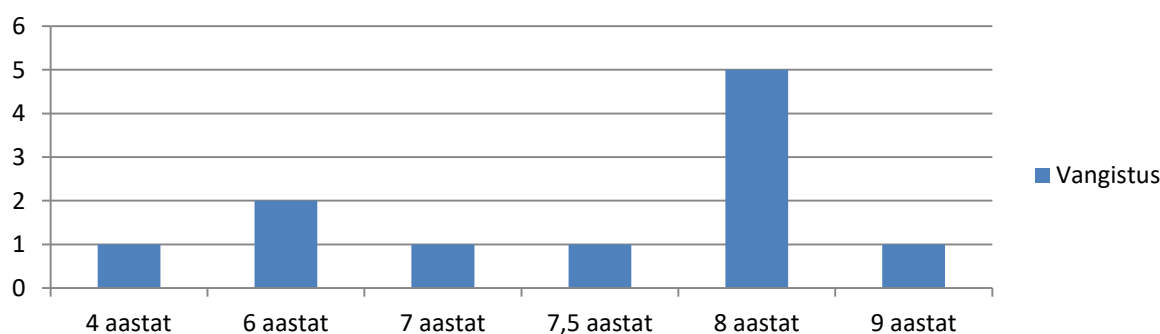
Tabel 2

HMK Liivalaia kohtumajas KarS § 113 lõpule viidud tegude eest mõistetud karistused

Tabel 3

HMK Liivalaia kohtumajas KarS § 113 katsete eest mõistetud karistused

Esmalt pandi kohtu poolt paika KarS § 113 lõpule viidud tegude ja katsete kohta tehtud otsustes need lähtealused, millele otsust tehes toetuti. Karistuse mõistmisel võeti arvesse esmalt süüdistatava süü, karistust kergendavad- ja raskendavad asjaolud ning seejärel karistuse eesmärgid. Olenemata sellest, et karistusraamide välja toomine ei ole kohustuslik, on mitmetes otsustes kohus sellele siiski viidanud.

On kohtuotsuseid, milles kohtunik hindab süüdistatava süü suureks põhjusel, et isik pani toime raske eluvastase süüteo.⁹² Karistuse mõistmisel ei tohiks samu asjaolusid korduvalt arvestada.⁹³ KarS § 56 lg 1 sätestab, et karistamise alus on isiku süü ning välja on toodud asjaolud mis süü suurust mõjutavad. Kui isiku süü lugeda suureks raske eluvastase süüteo toimepanemise eest ning seejärel hakata uuesti süü suuruse üle arutlema kergendavate- ja raskendavate asjaolude näol, siis töö autori hinnangul minnakse vastuollu korduvarvestamise keeluga. Töö autor leiab, et ainuüksi koosseisu pinnalt ei saa väita, et süü on suur. Süü suuruse osalt, olgu see siis keskmine, suur või väike, peaks saama seisukohti võtta alles siis,

⁹² HKMo nr 1-15-9076.

⁹³ Alus tuleneb KarS § 59 lg-st 1.

kui on analüüsitud süü suurust mõjutavaid asjaolusid, mh kergendavaid kui ka raskendavaid asjaolusid. Kui kohus hindaks süüdistatava süüd suureks vaid koosseisu põhjal, siis oleks iga tapmise toime pannud isiku süü suur ning tema karistus jääks üle sanktsiooni keskmist määra.

Mõnes otsuses on kohus välja toonud konkreetse(d) asjaolu(d), mille alusel ta süüdistatava süüd suureks või väikseks hindab. Näiteks võib tuua otsuse nr 1-13-9346, milles kohus leidis, et süüdistatava süü oli suur teo jõhkrose ja kannatanule tekitatud vigastuste rohkuse tõttu. Süüdistatava süü oli suur, kuna ta tekitas kannatanule hulgaliselt noalööke elutähtsate organite piirkonda.⁹⁴ Kohus pidas süüdistatava süüd suureks ka põhjusel, et lisaks kergematele vigastustele tekitas süüdistatav kannatanule ka kolm kehaõõnde ulatuvat torke-lõikehaava, kuigi tappa võib ka üheainsa noalöögiga ning tegemist oli otsese tahtlusega. Lisaks sellele oli tõendatud süüdistatava poolt kannatanu tapmise eesmärgel oma sõbrale eluohtliku tervisekahjustuse tekitamine ja kuriteosündmuse algfaasis avaliku korra raske rikkumine vägivallaga.⁹⁵

Karistusmäära valikul võttis kohus arvesse ka süüdistatava käitumist pärast kuriteo toimepanemist. Näiteks süüd suurendavaks asjaoluks peeti asjaolu, et süüdistatav ei kutsunud kannatanule abi ega tundnud vähimatki huvi mis kannatanust edasi saab.⁹⁶ Mõnedes otsustes kohus küll viitas sellele, et karistuse mõistmisel tuleb arvestada ka süüdistatava süüd, kuid otsuse põhjendustest kohtu hinnang süüdistatava süü suuruse kohta otseselt välja loetav ei olnud. Näiteks, otsuses nr 1-12-10649 olid loetletud kergendavad asjaolud ning nenditud raskendavate asjaolude puudumist, kuid süü suurust ennast kohus otsuse põhjendustes kirjalikult välja toonud ei olnud.⁹⁷

Karistuse mõistmisel oli kohus arvestanud ka kannatanupoolset käitumist. Eelkõige seda, et kannatanu oli kuriteo toimepanemise ajal alkoholijoobes, millest tulenevalt ei olnud kannatanu enese käitumine adekvaatne. Alkoholijoovet peeti üheks tüli põhjuseks, mis päädis ründega süüdistatava poolt.⁹⁸ Kohus võttis kannatanu käitumist arvesse ka lähisugulaste endi vahel aset leidnud eluvastaste süütegude korral. Seda eelkõige siis, kui sugulaste vahel oli olnud enne süüteo toimepanemist alkoholi kuritarvitamist ning omavahelisi tülisid, füüsilisi kontakte. Näiteks, võttis kohus arvesse asjaolu, et kannatanu ei võtnud ka ise midagi ette

⁹⁴ HMKo nr 1-13-9346.

⁹⁵ HMKo nr 1-14-823.

⁹⁶ HMKo nr 1-14-5347.

⁹⁷ HMKo nr 1-12-10649.

⁹⁸ HMKo nr 1-14-301, nr 1-12-4434 ja 1-13-5689.

selleks, et selline konfliktne kooselu või elustiil lõpetada. Kannatanu jätkas alkoholi kuritarvitamist ning ta võis ette näha, et selline eluviis viib varem või hiljem raskete tagajärgedeni ühe või teise jaoks.⁹⁹ Töö autor leiab, et sarnaseid etteheiteid võib teha ka süüdistatavale – ka süüdistatav ei võtnud midagi ette selleks, et selline kooselu või elustiil lõpetada, vaid jätkas alkoholi tarvitamist ja võis ette näha, et selline eluviis võib halvasti lõppeda.

Otsuses nr 1-14-301 arvestas kohus karistuse mõistmisel sellega, et süüdistatav ei tapnud nn juhuslikku inimest tänaval, vaid tapmine leidis aset isiklike pikaajsete ebastabiilsete suhete pinnalt, kus esinesid pikemat aega pinged ja ebakõlad alkoholi kuritarvitamise tõttu peres.¹⁰⁰ Ühest küljest töö autor nõustub kohtuga- tõepoolest, süüdistatav ei tapnud kedagi külmavereliselt lihtsalt selleks, et tappa, vaid teda ajendas tegutsema pikaajaline ebaterve ja konfliktne suhe. Teisalt võiks tõlgendada eeltoodut ka justkui nii nagu oleks ühe inimese tapmine väiksem süütegu kui teise. Töö autori hinnangul ei tohiks süüdistatava süü olla väiksem sel põhjusel, et kannatanu oli süüdistatavaga koos elav alkohoolik.

Otsuses nr 1-14-815 oli prokurör seisukohal, et süüdistatava süü suuruse hindamisel tulnuks arvesse võtta tapetu käitumist, kes prokuröri hinnangul oli tüli kui ka füüsilise konflikti algatajaks, olles teadlik, et süüdistatava puhul oli tegemist närvilise isikuga. Siinkohal kohus siiski ei nõustunud prokuröri ega pidanud õigeks seisukohta nagu ei tohiks närvilistelt isikutelt midagi pärida või öelda, kui nad käituvad teisi isikuid häirivalt. Asjaolu, et üks inimene avaldab pahameelt seoses teise isiku poolt alkoholi tarvitamisega ei saa olla õigustuseks noa haaramisele ja tapmisele ega olla süüd vähendavaks teguriks.¹⁰¹

Otsuses nr 1-14-5347 võttis kohus karistust mõistes arvesse järgmist: „kannatanu soov oli osta narkootilisi aineid, kannatanu verest leiti narkootikumide jälgi ehk kannatanu lävis sellise seltskonnaga, kus tema elu ja tervis võisid olla ohus tasumata võlgade või millegi muu tõttu seoses narkoainete käitlemisega. Teisisõnu, aetas kannatanu end oma käitumisega ka ise teatavasse ohtu.“ Eelnimetatud asjaolu kergendas süüdistatava karistumäära.¹⁰² Käesoleva töö autori hinnangul võiks kohtu poolt välja toodud põhjendusi karistuse kergendamise osas tõlgendada ka justkui nii nagu narkomaani tapmine oleks väiksem süütegu kui

⁹⁹ HMKo nr 1-14-301.

¹⁰⁰ HMKo nr 1-14-301.

¹⁰¹ HMKo nr 1-14-815.

¹⁰² HMKo nr 1-14-5347.

mittenarkomaani tapmine. Eelnimetatud kohtuasjas ei olnud tegu kannatanupoolse ründe või provokatsiooniga, vastasel juhul oleks ka kuriteo kvalifikatsioon teine. Siin justkui peetaks halbade harjumuste ja elukommetega inimese tapmist väiksemaks kuriteoks. Kui karistuse mõistmisel tuleb lähtuda eelkõige süüdistatava poolt toime pandud teost, mitte tema harjumustest ja isiksusest, siis ei oleks õige vähendada kuriteo toimepannud isiku süüd kannatanu halbade elukommete arvelt. Näiteks, oleks vale väita, et vägistamise ohvriks langenud naine oli ise süüdi, kuna ta kandis lühikest seelikut. See justkui tähendaks seda, et iga naine, kes kannab lühikest seelikut, peaks arvestama sellega, et ta võidakse ära vägistada.

Süüd vähendavaks asjaoluks katsete puhul on asjaolu, et süüdistatava tegu jäi katsestaadiumisse ning inimese surm saabumata. Otsuses nr 1-12-11654 oli kohus seisukohal, et kuigi tapmise toime pannud isiku süüd peetakse üldjuhul suureks, tuli süüdistatava puhul arvestada asjaoluga, et kannatanu surm jäi saabumata. Seda konkreetsel juhul küll tänu kõrvalistele isikutele ja meedikutele, kuid vaatamata sellele oli tegemist tapmise katsega, mis süü väiksemaks muudab ja mida karistuse mõistmisel kindlasti arvestada tuleb.¹⁰³ Kuna kuritegu jäi katsestaadiumisse ja raskeid tagajärgi kannatanule ei põhjustatud, pidas kohus otsuses nr 1-13-3342 võimalikuks kohaldada KarS § 25 lg 6 ja KarS § 60 ning mõista süüdistatavale karistus alla alammäära.¹⁰⁴ Mõnes kohtuotsuses ei olnud kohus otseselt süü suurusele viidanud, kuid otsuse põhjendusi lugedes nähtus, et kohus oli karistust mõistes siiski süü suurust mõjutavaid asjaolusid arvesse võtnud. Näiteks, otsuses nr 1-12-10128 lisaks muudele karistuse määra mõjutavatele asjaoludele, viitas kohus kuriteo tehiooludele, mis enamjaolt näitavad kuriteo toimepannud isiku süü suurust.¹⁰⁵ Ühes otsuses leidis kohus, et süüdistatava süü tuleb hinnata keskmiseks olukorras, kus puuduvad süüd suurendavad ja vähendavad asjaolud ning karistust kergendavad ja raskendavad asjaolud.¹⁰⁶

Ka katse staadiumisse jäänud kuritegude puhul võttis kohus karistust mõistes arvesse kannatanupoolset käitumist. Otsuses nr 1-14-5071 leidis kohus, et kannatanule sai ette heita seda, et kannatanu ei andnud süüdistatavale teada oma kindlast soovist temaga suhtlus lõpetada, vaid kohtus temaga edasi, võttes vastu kingitusi ning andes seeläbi süüdistatavale lootust leppida. Seda ka lahutuse järgselt, milline asjaolu võis mõneti mõjutada kuriteo soovi

¹⁰³ HMKo nr 1-12-11654.

¹⁰⁴ HMKo nr 1-13-3342.

¹⁰⁵ HMKo nr 1-12-10128.

¹⁰⁶ HMKo nr 1-13-11316.

teket kohtualuses. Eelnevalt loetletud asjaolusid võttis kohus arvesse karistuse mõistmisel.¹⁰⁷ Otsuses nr 1-15-7019 leidis kohus, et konflikti algajendiks oli kannatanu enda käitumine – naabreid häiriv valju muusika pidev kuulamine ning ka juhtunu päeval kuulas kannatanu öisel ajal valju muusikat, mis naabreid häiris. Kohus võttis arvesse asjaolu, et süüdistatav ei valinud legaalseid meetodeid naabri häiriva tegevuse lõpetamiseks, vaid haaras relva ja läks probleemi lahendama. Kohus oli arvamusel, et süüdistatavale ei saa mõista alla alammäära jäävat karistust, kuna selleks ei leidu erandlikke asjaolusid.¹⁰⁸ Käesoleva töö autori hinnangul on antud sellise lahendiga ka ühiskonnale signaal, et taolisi konfliktiolukordade lahendamisi ei õigustata. Isegi kui isik käitub teisi häirival viisil, ei ole õigustatud korralekutsumine läbi teise isiku vigastamise.

Otsuses nr 1-13-3342 tõi kohus esile, et õigustamata vähimalgi määral süüdistatava käitumist, võeti karistuse mõistmisel arvesse ka kannatanu enda käitumist töökollektiivis, mis oli sageli kohatu ja ebakolleegilik. Tema naljad olid tihti teisi häirivad ja ebaviisakad.¹⁰⁹ Lisaks kannatanu käitumisele võttis kohus arvesse ka seda, et kuriteole eelnes süüdistatava ja kannatanu ühine alkoholi tarvitamine. Kohtu hinnangul pani kannatanu ennast seega vabatahtlikult olukorda, kus on konfliktidesse, aga ka muudesse elule ja tervisele ohtlikesse olukordadesse (näiteks kukkumine, eksimine, liiklusõnnetus jms) sattumise risk pigem suur kui mõõdukas.¹¹⁰ Kahes otsuses pidas kohtunik oluliseks ka asjaolu, et kannatanu on süüdistatavale andestanud.¹¹¹

Kuues otsuses on süüdistatavate puhul kergendavaks asjaoluks loetud puhtsüdamlikku kahetsust. Kolmes otsuses on lisaks kahetsusele ka muid kergendavaid asjaolusid. Otsuses nr 1-12-10649 loeti kergendavaks asjaoluks § 57 lg 1 p-s 6 nimetatu, milleks oli süüteo toimepanemine õigusvastase käitumisega esile kutsutud tugeva hingelise erutuse mõjul. Süüdistatav pani toime abikaasa tapmise, pärast abikaasa mobiilist leitud abikaasa ja teise mehe vahelise kirjavahetuse läbi lugemist, mis kutsus süüdistatavas esile erutuse.¹¹² Kergendavaks asjaoluks on ka KarS § 57 lg 1 p-s 2 esinev asjaolu, milleks oli kahju vabatahtlik hüvitamine. Süüdistatav hüvitas tsiviilhagis nõutud varalise kahju osaliselt. Kohus leidis, et ka kahju osaliselt hüvitamine tuleb lugeda kergendavaks asjaoluks. Kui süüdistatav

¹⁰⁷ HMKo nr 1-14-5071.

¹⁰⁸ HMKo nr 1-15-7019.

¹⁰⁹ HMKo nr 1-13-3342.

¹¹⁰ HMKo nr 1-14-4527.

¹¹¹ HMKo nr 1-15-7019 ja nr 1-14-7674.

¹¹² HMKo nr 1-12-10649.

ise läks politseisse ning tunnistas tapmise üles, siis loeti see kergendavaks asjaoluks KarS § 57 lg 1 p 3 mõttes – süüteo avastamisele aktiivne kaasa aitamine.¹¹³ Üheteistkümnest otsusest ühes tuvastas kohus süüdistatava karistust raskendava asjaolu, milleks oli KarS § 58 lg 1 p-s 4 nimetatud. Kohtu hinnangul suurendab süüdistatava süüd ka oma lähisugulase tapmine, kes süüdistatavale midagi halba ei ole teinud, ning kes annab talle peavarju ja toitu. Sellise käitumisega näitab süüdistatav üles erilist hoolimatust inimese vastu, ebamoraalset hoiakut.¹¹⁴

Katsete puhul puudusid kuues otsuses karistust kergendavad ja raskendavad asjaolud.¹¹⁵ Neljas kohtuotsuses nähtus kergendava asjaoluna KarS § 57 lg 1 p-s 3 sätestatud süüdistatava puhtsüdamlik kahetsus.¹¹⁶ Lisaks KarS § 57 lg 1 p-s 3 sätestatule esines ühel juhul kergendava asjaoluna sama paragrahvi punktis 6 sätestatu, süüteo toimepanemine õigusvastase käitumisega esile kutsutud tugeva hingelise erutuse mõjul. Hingeline erutus oli tekkinud kannatanupoolest solvangust. Süüdistatav kaotas enesevalitsuse ning järgnenust mäletas ainult köögist toodud noaga kannatanule kõrri löömist. Oma edasisi tegevusi süüdistatav ei mäletanud. Tundes häbi- ja hirmu, lahkus süüdistatav kuriteopaigast. Süüdistatav lahkus korterist, teades, et kannatanu on elus.¹¹⁷ Raskendavaid asjaolusid kohus üheski kohtuotsuses ei tuvastanud – raskendavad asjaolud puudusid.

Eripreventiivsuse aspektist lähtuvalt võtsid kohtud karistuse mõistmisel arvesse süüdistatava varasemat karistatust. Lõpuleviidud tegude eest süüdimõistetutest kaheksa olid varasemalt kohtulikult karistamata.¹¹⁸ Ühel juhul oli kohus seisukohal, et kui isik on varasemalt kohtulikult karistamata, siis annab see aluse mõista süüdistatavale karistuse alammäära lähedal.¹¹⁹ Teises otsuses kohus leidis, et eelnimetatud asjaolu on aluseks karistuse alandamiseks.¹²⁰ Otsuses nr 1-14-1818 oli süüdistatav küll kohtulikult karistamata, kuid ta oli pannud sama kannatanu suhtes varasemalt toime teise astme kuriteo. Süüdistatava suhtes oli kohaldatud KrMS § 202, kuid vaatamata sellele ei olnud ta teinud vajalikke järeldusi ega korrigeerinud enda hoiakuid, vaid pani toime juba raskema, esimese astme kuriteo, tappes

¹¹³ HMKo nr 1-14-823.

¹¹⁴ HMKo nr 1-14-815.

¹¹⁵ HMKo nr 1-13-11316, nr 1-14-924, nr 1-14-3300, nr 1-14-5071, nr 1-14-4527, nr 1-14-7674.

¹¹⁶ HMKo nr 1-12-11654, nr 1-12-10128, nr 1-13-3342, nr 1-15-7019.

¹¹⁷ HMKo nr 1-12-10128.

¹¹⁸ HMKo nr 1-12-4434, nr 1-13-9346, nr 1-13-5689, nr 1-14-301, nr 1-14-823, nr 1-14-815, nr 1-14-1818 ja nr 1-15-9076.

¹¹⁹ HMKo nr 1-15-9076.

¹²⁰ HMKo nr 1-14-815.

kannatanu.¹²¹ Seega, ei olnud eelnimetatud isiku suhtes varasem karistamatus sellise kaaluga nagu see oli olnud ülejäänud süüdistatavate puhul.

Eri- ja üldpreventiivsuse kohalt on karistuse mõistmisel arvesse võetud ka süüdistatava suhteid teiste isikutega. Otsuses nr 1-14-1818 asus ekspert seisukohale, et süüdistatav on jätkuvalt ühiskonnaohtlik, kergesti mõjutatav ning kaldub sündmusi ebaõigesti interpreteerima. Ka kohtuistungil selgus, et süüdistatava suhted korteriühistu liikmetega olid probleemsed, konfliktised ning teda kardeti. Kohtu hinnangul oli alust karta, et süüdistatav on jätkuvalt ühiskonnaohtlik ja võib jätkata kuritegude toimepanemist. Kohus leidis, et ühiskonnaohtlikkuse hindamisel tuli arvesse võtta asjaolu, et süüdistatav avaldas kohtus enda tegevuse suhtes õigustavat hoiakut – eitas süüd ja õigustas oma käitumist. Varasemalt tehtud kohtuotsus ei olnud pannud süüdistatavat muutma enda õigustavat hoiakut oma tegude suhtes.¹²²

Otsuses nr 1-14-301 võttis kohus karistuse mõistmisel arvesse pikaajalist halvenenud suhet. Samas otsuses oli kohus ka seisukohal, et tapmisteole ei ole õigustuseks pikaajalised halvenenud suhted, truudusetus, alkoholilembus, oskamatus keerulisi olukordi lahendada jmt.¹²³ Kui ühel juhul kohus arvestab karistust mõistes kannatanupoolse käitumisega, kuid teisalt jällegi sõnab, et kannatanupoolne käitumine ei ole õigustus süüdistatava teole, siis käesoleva töö autori hinnangul jääb selgusetuks kas ja kui palju siiski mõjutab eelnimetatud asjaolu karistumäära.

Ka katsete puhul võttis kohus eripreventsiooni osas arvesse süüdistatava varasemat karistatust ja käitumist. Näiteks, kui süüdistatav on varasemalt korduvalt kriminaalkorras karistatud, kuid mitte kordagi vägivallakuritegude eest, siis võib kohus mõista süüdistatavale alla keskmist määra jääva karistuse. See tähendab, et kohtul ei ole alust vaid isiku muude varasemate karistuste alusel talle eripreventiivsel eesmärgil karmimat karistust mõista.¹²⁴

Otsuses nr 1-13-3342 oli süüdistatav oma töökaaslasele löönud noaga korduvalt pea-, kaela- ja seljapiirkonda. Kannatanul õnnestus end süüdistatava haardest vabastada ja joosta teise ruumi, kus olid ka teised kolleegid. Süüdistataval ei õnnestunud tapmist lõpule viia.

¹²¹ HMKo nr 1-14-1818.

¹²² HMKo nr 1-14-1818.

¹²³ HMKo nr 1-14-301.

¹²⁴ HMKo nr 1-12-11654 ja nr 1-12-10128.

Süüdistatav kahetses oma tegu puhtsüdamlikult ning vabandas kannatanu ees kohtuistungil. Õigustamata vähimalgi määral süüdistatava tegu, arvestas kohus ka kannatanu käitumist, mis oli olnud töökollektiivis sageli kohatu ja ebakolleegilik. Süüdistatavapoolse noaga löömise kutsus osalt esile kannatanu ise oma käitumisega. Süüdistatav oli olnud varem kriminaalkorras karistamata, töökollektiivis hinnatud töötaja ja sõbralik kolleeg. Seda kinnitasid tunnistajatest töökaaslased, kes ei öelnud süüdistatava käitumise või tööoskuste kohta mitte midagi halba. Kuritegu jäi katse staadiumisse ja raskeid tagajärgi kannatanule ei põhjustatud. Kohus, võttes arvesse süüdistatava süü suurust, kuriteo toimepanemise asjaolusid ning karistuse eesmärke, mõistis süüdistatavale karistuse alla alammäära – 4 aastat vangistust. Kohus leidis, et süüdistatava pikaajaline isoleerimine ühiskonnast ei teeniks karistuse mõistmise ei üld- ega eripreventiivseid eesmärke.¹²⁵

Otsuses nr 1-14-924 oli süüdistatav peksnud kannatanut erinevate esemetega, löiganud plekikääridega kannatanu kõrvu – ühe kõrvalesta eemaldas täielikult, teise osaliselt – kägistanud ning peksnud kannatanut nii kaua kuni kannatanu ei näidanud enam elumärke. Süüdistatavat oli küll varasemalt korduvalt karistatud nii kriminaal- kui ka väärteokorras, kuid kohtunik leidis, et süüdistatavale oli võimalik mõista karistus alla sanktsiooni keskmist määra – 8 aastat. Seda põhjusel, et süüdistatav sai kohtuistungil oma teo tõsidusest aru, väites, et tema käitumisviis ei olnud inimlik, lisaks jäi tapmine katsestaadiumisse ning kannatanu elu suudeti päästa.¹²⁶

Otsuses nr 1-14-3300 oli süüdistatav varasemalt kriminaalkorras karistatud ning uue teo pani toime katseajal. Katseajal toime pandud tegu süüdistatav ei tunnistanud ega kahetsenud ning puudusid kergendavad- ja raskendavad asjaolud. Kohus leidis, et senised mõistetud karistused ei ole avaldanud isikule sellist mõju, et ta sooviks käituda õiguskauulekalt ja hoiduda kuritegude toime panemisest. Kohus leidis, et tulenevalt eeltoodust saab süüdistatavat karistada tema tegudes sisalduva ebaõigluse ja õiguskorra kaitse huvides ainult vangistusega, mille kestvus ei saa olla väiksem kui prokuröri karistusetpanekus, 8 aastat vangistust.¹²⁷

Otsuses nr 1-14-5071 ei nõustunud kohus kaitsja ettepanekuga kohaldada süüdistatavale karistusena vangistusena alla sanktsiooni alammäära. Süüdistatav ei tunnistanud enda süüd ning oma eelmised kuriteod oli ta toime pannud sama kannatanu (endise abikaasa, oma laste

¹²⁵ HMKo nr 1-13-3342.

¹²⁶ HMKo nr 1-14-924.

¹²⁷ HMKo nr 1-14-3300.

ema) ja oma sugulaste, seega lähedaste isikute suhtes. Süüdistatavale oli omane vägivaldsus ning selline teguviis jäi domineerima ka karistuse mõistmise järgselt. Oma suhtumist õiguskorda väljendas süüdistatav ka kohtuistungil, kus ei kuuletunud kohtu korraldustele, lõhkus vara, ning kasutas ebatsensuurseid väljendeid prokuröri kohta. Kohus leidis, et eelnimetatud asjaolud tõestavad, et süüdistatav ei ole enda tegevuse osas vajalikku järeldusi teinud ega enda väärtushinnanguid muutnud.¹²⁸

V. KarS § 113 järgi mõistetud karistuste kokkuvõte

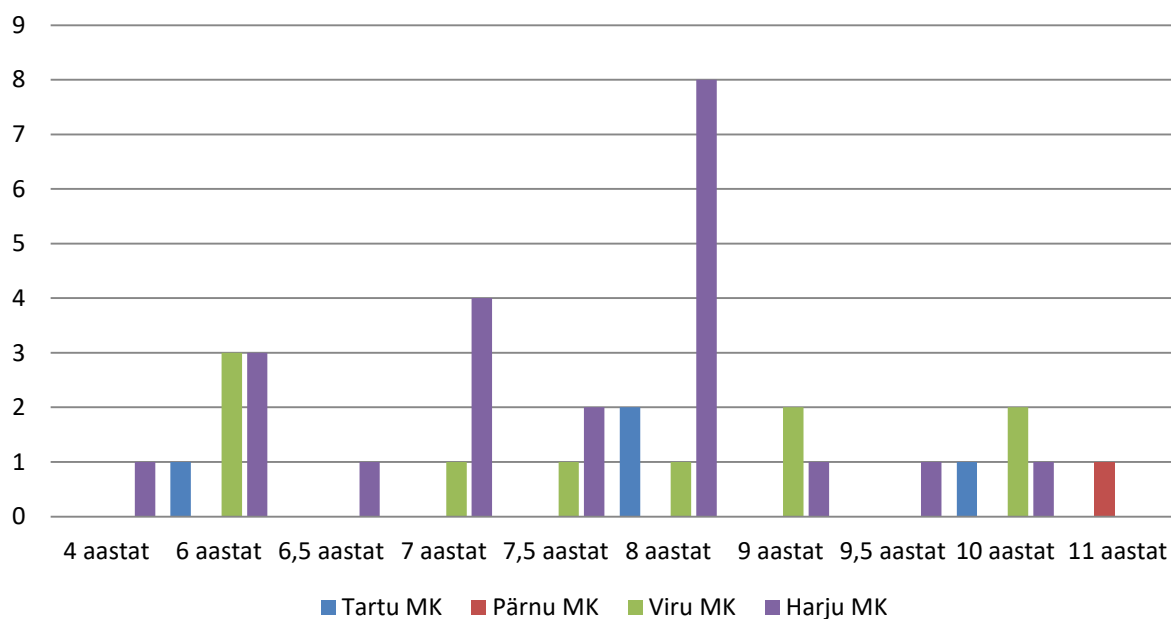
Alljärgnevas tabelis (tabel 4) on näha nelja erineva piirkonna kohtute poolt KarS § 113 tegude eest mõistetud karistusi perioodil 2013-2015.a. Analüüsi all oli 36 otsust – neist neli TMK Tartu kohtumaja, üks PMK Pärnu kohtumaja, 9 VMK Narva kohtumaja ning 22 HMK Liivalaia kohtumaja poolt tehtud otsust. 36st otsusest 25 tehti lõpuleviidud tegude ning 11 katsete kohta. Süüdimõistetuid oli kokku 37. Sanktsiooni keskmisest määrast kõrgemaid karistusi mõisteti üks, otsus tehti PMK Pärnu kohtumajas ja isikule mõisteti 11 aastat vangistust. Ülejäänud karistused jäid kõik alla sanktsiooni keskmist määra. Kõige lühem vangistus, neli aastat, mõisteti HMK Liivalaia kohtumajas KarS § 113 teo eest, mis oli jäänud katse staadiumisse. Tabelist 4 nähtub, et enim mõisteti karistuseks 8 aastat vangistust, koguni üheteistkümnele isikule 37st mõisteti karistuseks 8 aastat.

Võrreldes D. Tooming'u töös KarS § 113 eest mõistetud karistustega nähtub, et aja jooksul on karistused tapmiste eest karmimaks muutnud. Kui käesoleva töö raames analüüsitud kohtuotsustes ei mõistetud ühelegi kurjategijale tingimisi karistusi, siis Tallinna Linnakohtus mõisteti kahele isikule tingimisi. Kõik mõistetud karistused jäid alla sanktsiooni keskmist määra. Kolmele isikule mõisteti 7 aastat, kahele 8 aastat ja kolmele 10 aastat vangistust. Narva Linnakohtus tehti üks süüdimõistev otsus ning isikule mõisteti üle sanktsiooni keskmist määra jääv karistus – 12 aastat vangistust. HMK mõistetud karistused jäid kõik alla sanktsiooni keskmist määra – ühele mõisteti 6 aastat, kahele 8 aastat ja ühele 9 aastat vangistust. Jõgeva maakohtus mõistetud karistused jäid samuti alla sanktsiooni keskmist määra – ühele mõisteti 7 aastat ja teisele 8 aastat vangistust.¹²⁹

¹²⁸ HMKo nr 1-14-5071.

¹²⁹ Tooming, D (viide 3), lk 4.

Tabel 4

2.2. Tapmine raskendavatel asjaoludel –karistuste analüüs

2.2.1. Mõrva erinevad koosseisud

I. TMK Tartu kohtumaja

KarS § 114 sätestab tapmise kvalifitseeritud koosseisud. Eelnimetatud paragrahvi koosseisu täites võib teo toimepanijat oodata kaheksa- kuni kahekümneaastane või eluaegne vangistus. TMK Tartu kohtumajas tehti KarS § 114 järgi 2013-2015.a kokku neli otsust, kolm lõpuleviidud teo ning üks katse kohta. Karistuse tähtajalise vangistuse keskmiseks määraks KarS § 114 juhtumite puhul on 14 aastat vangistust. Kõigis neljas KarS § 114 juhtumist mõisteti süüdistatavad süüdi. Neist kahele mõisteti karistus KarS § 114 p 1 järgi alla keskmist määra, s.o 9 aastat ja 13,5 aastat, ning kahele KarS § 114 p 4 järgi üle keskmise määra, s.o 15 aastat ja 18 aastat. Neljast eelnimetatud otsusest oli võimalik analüüsida kolme, kuna üks otsus, s.o 1-14-8559 oli resolutiivotsus.¹³⁰

¹³⁰ TMKo nr 1-14-8559.

Kõigis kolmes otsuses on kohus karistuse mõistmisel võtnud arvesse KarS § 56 lg-s 1 sätestatud. Lisaks on kohtu poolt välja toodud ka KarS § 114 teo eest ette nähtud karistusraamid.¹³¹

Otsuses nr 1-13-8911 pidas kohus tahtlikult mõrva sooritanud isiku süüd suureks. Süüdistatav oli võtnud teiselt inimeselt meelevaldselt elu, pannes toime inimese põhiõiguse kõige sügavama riive – tapnud inimese eriti piinaval ja julmal viisil.¹³² Otsuses nr 1-14-10990 rõhutas kohus, et elu on tähtsaim individuaalne õigushüve, mille õiguskaitse tuleneb otseselt PS §-st 16 ning mõrv on tapmise raskeim koosseis.¹³³ Katse osas kohus otseselt süü suuruse üle ei arutlenud, kuid tõi välja karistust kergendavad ja raskendavad asjaolud.¹³⁴

Kergendavaid asjaolusid esines ühes otsuses milleks oli KarS § 57 lg 1 punktis 3 sätestatud puhtsüdamlik kahetsus.¹³⁵ Otsuses nr 1-13-8911 ei loetud süüdistatava kahetsust kergendavaks asjaoluks, kuna oma viimases sõnas süüdistatav suuremas osas kritiseeris tapetud kannatanut ning esitas seoseid kannatanu käitumise ja toimunud mõrva vahel.¹³⁶ Seega, kui süüdistatav kahetsemise asemel püüab oma tegu õigustada, siis ei loeta seda asjaolu karistust kergendavaks asjaoluks.

Raskendavaid asjaolusid tuvastas kohus kahes otsuses. Esimesel juhul oli süüdistatav kuriteo toime pannud endaga lähisuhtes oleva isiku vastu ning seda loeti karistust raskendavaks asjaoluks KarS § 58 p 4 tähenduses. Süüdistatava ja kannatanu vaheline kooselu kestis ligi aasta ja sellest oli kohtul alust järeldada perekondlikku sõltuvust.¹³⁷ Teises otsuses pidas kohus karistust raskendavaks asjaoluks KarS § 58 p 1 sätestatud muud madalat motiivi, mis väljendus soovis kannatanule kätte maksta.¹³⁸

Kõigis kolmes otsuses pidas kohus eripreventiivsuse all oluliseks arvestada süüdistatava varasemat karistatust. Otsuses nr 1-13-8911 oli kohus seisukohal, et kuna süüdistatav ei olnud varem kriminaalkorras karistatud, oli süüdistatavat võimalik karistada sanktsiooni keskmise

¹³¹ TMKo nr 114-10990, nr 1-12-1576 ja nr 1-13-8911.

¹³² TMKo nr 1-13-8911.

¹³³ TMKo nr 1-14-10990.

¹³⁴ TMKo nr 1-12-11576.

¹³⁵ TMKo nr 1-12-11576.

¹³⁶ TMKo nr 1-13-8911.

¹³⁷ TMKo nr 1-14-10990.

¹³⁸ TMKo nr 1-12-11576.

määrä lähedasega karistusega.¹³⁹ Otsuses nr 1-14-10990 oli kohus seisukohal, et süüdistatava varasem seaduste rikkumine näitab tema isikuvastaste kuritegude toimepanemise suurt aktiivsust. Pärast mõrva eest mõistetud karistusest tingimisi ennetähtaegsel vabanemisel tekitas süüdistatav teisele isikule raske tervisekahjustuse vähem kui aasta möödudes.¹⁴⁰

Ka otsuses nr 1-12-11576 pööras kohus tähelepanu sellele, et süüdistatava käitumises nähtub äärmine ükskõiksus oma väärilikäitumise, seda mõjutavate tegurite ja tagajärgede suhtes. Nimetatud seisukohta kinnitas ka asjaolu, et teise katse staadiumisse jäänud tapmise episoodi pani süüdistatav toime siis kui ta viibis juba ühe isiku tapmise süüdistustes vahi all.¹⁴¹ Eripreventiivsuse osalt pidas kohus oluliseks arvestada ka süüdistataval esinevate alkoholiprobleemidega.¹⁴² Otsuses nr 1-14-10990 pööras kohus tähelepanu sellele, et kuna süüdistatav ei olnud tegelenud alkoholisõltuvusest vabanemisega, puudus tal enesekriitika ja soovimatus muuta oma eluviise.¹⁴³ Käesoleva töö autori hinnangul nähtub otsustest, et karistuse määr sõltub suuresti ka süüdistatava varasemast karistatusest ja alkoholiprobleemidest. Kui süüdistatavale on eelnevalt antud võimalus teha korrekture oma edaspidises käitumises ning muuta oma eluviise, kuid ta ei ole seda teinud, siis uue kuriteo eest karistust mõistes tuleb kohtunikul karmimalt reageerida. Sellistel juhtudel on lubatud mõista üle sanktsiooni keskmist määrat jääv karistus, isegi juhul kui isiku süü on keskmine.¹⁴⁴

II. PMK Pärnu kohtumaja

PMK Kuninga tn 22 asuvas Pärnu kohtumajas tehti KarS § 114 järgi 2013-2015.a kokku viis otsust. Kõik kohtuistungid toimusid üldmenetluses ning süüdimõistetuid oli kokku kuus. Kahele teo toimepanijale mõisteti karistuseks sanktsiooni ülemmäär, s.o eluagene vangistus – ühele KarS § 114 p 1, 4, 5 järgi ning teisele KarS § 114 p 4 järgi. Kolm isikut panid toime KarS § 114 punktis 1 nimetatud kuriteo – ühele mõisteti keskmisest määrast rangem karistus, milleks oli 15 aastat ning kahele keskmisest määrast kergem karistus, s.o 11 aastat ja 8 aastat vangistust. Üks isik mõisteti süüdi KarS § 22¹ lg 1, 2 – KarS § 114 p 3, 5 järgi, saades oma teo eest karistuseks kolm aastat vangistust.

¹³⁹ TMKo nr 1-13-8911.

¹⁴⁰ TMKo nr 1-14-10990.

¹⁴¹ TMKo nr 1-12-11576.

¹⁴² TMKo nr 1-14-10990 ja nr 1-12-11576.

¹⁴³ TMKo nr 1-14-10990.

¹⁴⁴ RKKKo nr 3-1-1-58-13.

Kõikides otsustes tõi kohus esile KarS § 56 lg-s 1 sätestatu. Lisaks sellele on otsustes välja toodud ka karistusraamid.¹⁴⁵ PMK Pärnu kohtumaja kohtu otsustes on kohtunikud teinud väga põhjaliku sissejuhatuse karistuse mõistmise peatükki, milles kirjeldati üksikasjalikult kuidas kohtuotsus kujunes ning mis asjaolusid kohus arvesse võttis.

Otsuses nr 1-12-8878 hindas kohus süüdistatava süüd suureks põhjusel, et süüdistatav täitis kriminaalasja esemeks oleva ühe teoga kuriteokoosseisu mitu erinevat kvalifitseeritavat tunnust. Süüdistatav oli tapmisteod toime pannud erilise julmusega, korduvalt ja teise kannatanu puhul seoses röövimisega. Süü suurust iseloomustas tagajärje erakordne raskus, milleks oli kahelt naiselt elu võtmine. Süü suuruse hindamisel arvestas kohus isiku käitumist vahetult enne ja pärast kuriteo toimepanemist, kuna ka see näitas süüdistatava suhtumist kaitstavasse õigushüvesse. Süüdistatav oli tükeldanud mõlema naise surnukehad, mille tükid omakorda veel mattis või uputas. Süüdistatava süüd sai kogumis selle põhjal pidada vaid ülisuureks.¹⁴⁶

Ülejäänud otsustes selgitas kohus lühidalt miks on süüdistatava süüd suureks peetud. Näiteks, ühes otsuses arvestati süü suuruse hindamisel isikute käitumisega vahetult enne ja pärast kuriteo toimepanemist ning tõdeti, et tegutsemisest nähtub äärmine hoolimatus ja üleolek teiste inimeste elude suhtes.¹⁴⁷ Otsuses nr 1-13-1922 võttis kohus karistust mõistes arvesse asjaolu, et pärast kuriteo sooritamist jättis süüdistatav kannatanu sündmuskohale surema, hakates ise kuriteojälgi peitma ning sõites välismaale. Kohtul ei tekkinud veendumust, et süüdistatav oli aru saanud oma süü suurusest.¹⁴⁸ Ka otsuses nr 1-14-5890 võttis kohus arvesse süüdistatava käitumist pärast kuriteo sooritamist. Kohus leidis, et pärast kuritegude sooritamist ei ilmutanud süüdistatav kannatanute suhtes vähematki empaatiat, jättes ühe kannatanu sündmuskohale surema. Kohtul ei tekkinud veendumust, et süüdistatav oli aru saanud oma süü suurusest.¹⁴⁹ Kohus hindas süüdistatava süü suureks ka siis kui süüdistatav oli teo toime pannud piinaval moel.¹⁵⁰ Süüdistatava süüd peeti suureks ka siis, kui süüdistatav oli toime pannud kaks rasket kuritegu- ühe inimese tapmine ning teise isiku elu ohustamine läbi raske tervisekahjustuse tekitamise.¹⁵¹ Otsus, milles jäi KarS § 114 sätestatud kuriteole kihutamine vaid katseks, oli kohus karistust mõistes arvesse võtnud seda, et tegu jäi

¹⁴⁵ PMKo nr 1-12-8878, nr 1-09-11027, nr 1-13-1922, nr 1-14-5890 ja nr1-15-2566.

¹⁴⁶ PMKo nr 1-12-8878.

¹⁴⁷ PMKo nr 1-09-11027.

¹⁴⁸ PMKo nr 1-13-1922.

¹⁴⁹ PMKo nr 1-14-5890.

¹⁵⁰ PMKo nr 1-13-1922 .

¹⁵¹ PMKo nr 1-14-5890.

katestaadiumisse ning seega oli reaalse vangistuse mõistmine sanktsiooni alammääras põhjendatud.¹⁵²

Üheski kohtuotsuses kohus karistust raskendavaid asjaolusid ei tuvastanud.¹⁵³ Ka karistust kergendavaid asjaolusid kohus ei tuvastanud, v.a otsuses nr 1-15-2566 milleks oli KarS § 57 lg 1 p-s 3 sätestatud puhtsüdamlik kahetsus.¹⁵⁴ Ühes otsuses ei lugenud kohtunik süüdistatava kahetsust karistust kergendavaks asjaoluks, kuna kohtu hinnangul oli igas tema öeldud lauses peidus soov pisendada oma süüd ja seeläbi vältida vastutust toimepandud teo eest.¹⁵⁵ Kohtunikud ei jäta tähelepanuta süüdistatavate kahetsuse siirust. Süüdistatav võib küll öelda, et kahetseb tehtut, kuid kui kohtule ei tundu kahetsus siiras olevat ning leiab, et isik ei ole oma teo tõsidusest aru saanud, võib kohus öeldut kergendava asjaoluna mitte arvestada. Kui kohus ei ole puhtsüdamlikku kahetsust kergendava asjaoluna arvestanud, siis on kohus oma sellekohast seisukohta põhjendanud.

Eripreventiivsuse osalt võttis kohus otsustes arvesse süüdistatava varasemat karistatust.¹⁵⁶ Kui süüdistatavat on varem kuuel korral kriminaalkorras karistatud, näitab see seda, et süüdistatava õigusnorme eirav käitumine on muutunud tavapäraseks. Kohtu hinnangul puudub sellise isiku puhul perspektiiv tähtajalise vangistusega õiguskuuleka käitumise väljakujundamiseks.¹⁵⁷ Kui isiku varasem karistatus näitab, et see ei ole tema käitumist parandanud, vaid kuriteod on muutunud ajaga aina raskemaks, siis tulebki selline inimene ühiskonnast isoleerida. Sellistel juhtudel peab prioriteediks olema eelkõige ühiskonna kaitsmine.

Ka otsuses nr 1-14-5890 leidis kohus, et süüdistatava puhul puudub perspektiiv tähtajalise vangistuse osas õiguskuuleka käitumise väljakujundamiseks. Ekspertide hinnangul oli süüdistatav juba alates noorukieast toime pannud korduvaid kuritegusid. Süüdistatav oli kõikidesse oma tegude tagajärgedesse suhtunud ükskõikselt. Tegude eest mõistetud karistused ei olnud tema käitumist muutnud. Oma elust 17 aastat oli süüdistatav veetnud vangistuses. Alates 34-eluaastast alates oli ta viibinud vabaduses kaks 1,5a pikkust perioodi, mille jooksul tarvitas ta regulaarselt alkoholi ja narkootilisi aineid ning jätkas vägivaldsete tegude

¹⁵² PMKo nr 1-15-2566.

¹⁵³ PMKo nr 1-12-8878, nr 1-09-11027, nr 1-13-1922, nr 1-14-5890 ja nr 1-15-2566.

¹⁵⁴ PMKo nr 1-15-2566.

¹⁵⁵ PMKo nr 1-13-1922.

¹⁵⁶ PMKo nr 1-12-8878, nr 1-09-11027, nr 1-13-1922, nr 1-14-5890, nr 1-15-2566.

¹⁵⁷ PMKo nr 1-12-8878.

toimepanemisega. 1997.aastal oli PMK teda karistanud kahe inimese tapmise eest 15a vangistusega. Kohus, võttes arvesse süüdistatava vanust ja väljakujunenud väärtushinnanguid ja suhtumist oma tegudesse, pidas põhjendatuks mõista süüdistatavale eluaegse vangistuse.¹⁵⁸ Kohus leidis, et on põhjendatud mõista süüdistatavale karistuseks sanktsiooni keskmisest määrast pikem vangistus, võttes arvesse süüdistatava täisealisust ja väljakujunenud väärtushinnanguid, ning ka seda, et tema oli vägivallaakti initsiaator¹⁵⁹ Seega, karistusmäär mõjutab ka asjaolu, kes on vägivallaakti initsiaator.

Arvesse võeti ka isiku alaealisust ning kohaldati KarS § 45 lg 2, mille kohaselt kuriteo toimepanemise ajal nooremale kui 18-aastasele isikule ei või mõista tähtajalist vangistust üle kümne aasta. Kohtu hinnangul oli süüdistatav teo toimepanemise ajal sotsiaalselt ebaküps ning alkoholi tarvitavate täisealiste ebaterve mõju all. Alaealine süüdistatav oli varasemalt kriminaalkorras karistamata, kuid ta oli varasemalt toime pannud kuritegusid, mille eest ta karistada ei saanud. Süüdistatav ei andnud kohtus selgitusi oma tegude kohta ega kahetsenud. Kohus võttis positiivse asjaoluna arvesse süüdistatava poolset haridustee jätkamist ning tema häid õpitulemusi. Kohus ei tuvastanud kergendavaid ega raskendavaid asjaolusid. Eeltoodu alusel leidis kohus, et alaealisele süüdistatavale tuli karistuseks mõista sanktsiooni alammäär lähedane karistus.¹⁶⁰ Riigikohus on seisukohal, et alaealisus ei tingi automaatselt karistuse kergendamist. Alaealiste puhul on olulise tähtsusega eripreventiivsed kaalutlused. Kohus peab põhistama alaealise vangistusega karistamist eriti põhjalikult.¹⁶¹ Käesoleva töö autor leiab, et antud juhul oli maakohus oma otsuses Riigikohtu ettekirjutistest kinni pidanud ning oma otsust nõutult põhistanud.

Otsuses nr 1-15-2566 tuli kohtul mõista karistus süüdistatavale, kes oli toime pannud KarS § 114 lg 1 p-des 3,5 sätestatud kuriteo kihutamise katse. Kohus leidis, et KarS § 22¹ lg 1 sätestatud tegude puhul tuleb kohtul kohaldada KarS § 60 sätestatud. Eelnimetatud sätte lg-s 4, et KarS-i eriosas kus on kuriteo eest karistusena ette nähtud eluaegne vangistus, mõistetakse karistuse kergendamisel tähtajaline vangistus kolmest kuni viieteistkümne aastani. Sätte kohaldamise aluseks on asjaolu, et isiku taotletav tagajärg jääb saabumata ning sellest tulenevalt on ka teo ebaõigusmäär väiksem. Lisaks kergendavale asjaolule ja sellele, et isik oli varasemalt kriminaal- ja väärteokorras karistamata, võttis kohus eripreventiivsuse osalt

¹⁵⁸ PMKo nr 1-14-5890.

¹⁵⁹ PMKo nr 1-09-11027.

¹⁶⁰ PMKo nr 1-09-11027.

¹⁶¹ RKKKo nr 3-1-1-76-07.

arvesse ka seda et süüdistataval oli täiskasvanud tütar. Arvesse võeti ka süüdistatava tervislikku seisundit. Süüdistatav põdes insuliinisõltumatut suhkrutõbe ja kõrgvererõhutõbe, ning tal esines depressioon, ärevus ja asteenia.¹⁶² Käesoleva töö autorile jääb selgusetuks, miks on karistuse mõistmisel arvesse võetud seda, et süüdistataval on täiskasvanud tütar. Küsimusi tekitab see, kas ja kuidas antud juhul täiskasvanud laps mõjutab karistuse määra.

III. VMK Narva kohtumaja

VMK Narva kohtumajas tehti KarS § 114 järgi 2013-2015.a kokku üks otsus, milles peeti kohtuistung üldmenetluses.¹⁶³ Süüdistatavale mõisteti karistus alla sanktsiooni keskmist määra, milleks oli 12 aastat vabaduse kaotust. Otsust nr 1-12-8520 ei olnud võimalik analüüsida, kuna tegemist on resolutiivotsusega.

IV. HMK Liivalaia kohtumaja

HMK Liivalaia kohtumajas tehti KarS § 114 järgi perioodil 2013-2015.a kokku 18 otsust, millest 15 olid KarS § 114 lõpuleviidud teod ning kolm katsed. Kõigist 18-st otsusest ei olnud võimalik analüüsida nelja otsust, kuna kahe otsuse puhul oli tegemist resolutiivotsusega ning kahel juhul oli istungid kinniseks kuulutatud.¹⁶⁴ Lõpuleviidud tegude eest oli süüdimõistetuid kokku 16, kellest kuuele mõisteti alla sanktsiooni keskmist määra jääv karistus, kahele keskmine määr ning ülejäänud 6 isikut said üle keskmist määra jääva karistuse (tabel 5). KarS § 114 lõpule viimata tegude eest mõisteti kõigile kolmele süüdistatavale alla sanktsiooni keskmist määra jäävad karistused, neist kahele mõisteti 12 aastat ning ühele 10 aastat vangistust.

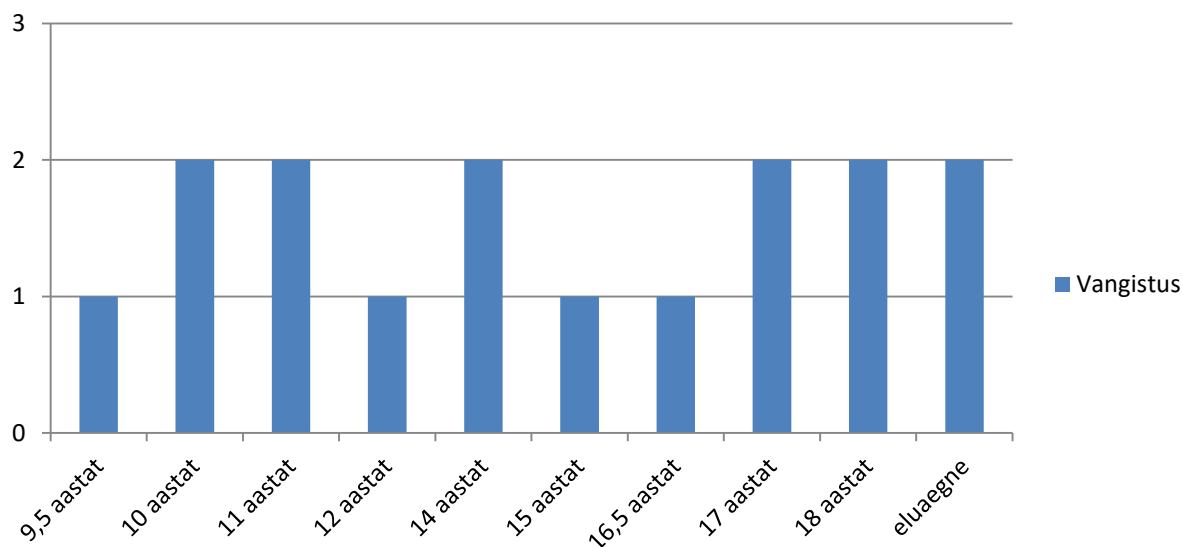
¹⁶² PMKo nr 1-15-2566.

¹⁶³ VMKo nr 1-12-8520.

¹⁶⁴ HMKo nr 1-15-3535, nr 1-15-7678, nr 1-12-9879, nr 1-14-2298.

Tabel 5

HMK Liivalaia kohtumajas KarS § 114 lõpule viidud tegude ja katsete eest mõistetud vangistused

Enamikes kohtuotsustes oli kohtunik karistuse mõistmisel alustanud KarS § 56 lg-s 1 sätestatust, seda ka katse staadiumisse jäänud tegude puhul. Isegi juhul, kui kohtunik ei ole pidanud vajalikuks KarS § 56 lg-s 1 sätestatut eraldi esile tuua, nähtub põhjendustest siiski eelnimetatud paragrahvi struktuur. Ühes kohtuotsuses oli kohtunik karistuse mõistmisel välja kirjutanud ka arvutuskäigu selle kohta, kuidas ta sanktsiooni keskmise määra välja arvutas – $8+20=28$, $28:2=14a$.¹⁶⁵

Kõikides otsustes on kohus süüdistatava süü suurust arvesse võtnud ning osades otsustes on kohus süü suuruse analüüsil ka pikemalt peatunud. Otsuses nr 1-13-5737 oli süüdistatav tülitsenud oma abikaasaga, ajanud teda taga, peksnud, kägistanud ning tekitanud erinevate nugaodega rohkearvulisi torke-lõikehaavu. Kohus pidas süüdistatava süüd suureks, kuna kuriteo ohvriks oli 22-aastane noor, abikaasast hoolinud naisterahvas, kes käis tööl ja unistas lapse saamisest. Noorel inimesel jäi elu elamata süüdistatava teo tõttu. Eelkirjeldatud tegu iseloomustab kohtu hinnangul jõhkrus ja hoolimatus oma naise ning inimelu vastu üldiselt. Kohtule jäi arusaamatuks teo motiiv. Kohus rõhutas, et peredes võib küll aeg-ajalt pingeid ja tülisid esineda, kuid neid ei lahendata sellise ulatusliku vägivallega.¹⁶⁶ Süüdistatava süüd peeti väga suureks ka siis kui ta oli tapnud julmal viisil kaks inimest. Süüdistatav oli mõrvanud ühel ja samal päeval kaks inimest. Süüdistatav lõi mõlemat ohvrit korduvalt pea

¹⁶⁵ HMKo nr 1-12-9879.

¹⁶⁶ HMKo nr 1-13-5737.

piirkonda nii kirveteraga kui –silma. Kohus leidis, et selline teguviis näitas süüdistatavat kui julma ja jõhkrat inimest, kellel puudus igasugune austus inimkeha ja ka inimhinge vastu.¹⁶⁷

Otsuses nr 1-13-601 oli kohus seisukohal, et süüdistatava süüd suurendava asjaoluna tuleb arvestada ka asjaolu, et tegemist oli raskete kuritegude kogumiga. Süüdistatav püüdis vägistada naist. Kannatanu hüüdis oma elukaaslast appi, kes tuligi, ning nõudis oma naise rahulejätmist. Süüdistatav, oma kuritegeliku kavatsuse lõpuleviimise hõlbustamise eesmärgil, lõi kannatanu elukaaslast tugevate löökidega, vähemalt kolm korda, rusikaga näkku, mille tagajärjel ta hiljem suri. Pärast mehe löömist viis süüdistatav naise vägistamise lõpule. Kohus leidis, et õigushüvede riive oli oluline nii tapmise kui vägistamise puhul. Süüdistatav oli ka varasemalt toime pannud vägistamise ning saanud selle eest kohtulikult karistada. Kohtu hinnangul tuli arvestada seda, et vägistamine oli toime pandud korduvalt. Karistust mõistes võttis kohus arvesse ka süüdistatava suhtumist toimunusse. Süüdistatav pakkus kannatanule oma tehtud kahjude heastamiseks banaane, apelsine ja 100 eurot, et siis kannatanu ei pöörduks politsei poole.¹⁶⁸ Kohus leidis, et süüdistatava tegevus ei olnud millegagi õigustatud ning kannatanud ei andnud oma käitumisega põhjust nende vastu toime pandud rünnakuteks. Tapmise eest mõistis kohus alla sanktsiooni keskmist määra jääva karistuse ning vägistamise eest sanktsiooni keskmist määra ületava.¹⁶⁹

Kohus pidas süüdistatava süüd suureks ka siis kui süüdistatav oli kuriteod toime pannud avalikus kohas keset tööpäeva.¹⁷⁰ Kui süüdistatav oli oma tegevusega täitnud mitte ühe, vaid koguni kolme punkti osas, siis kohus leidis, et süüdistatavale tuli mõista keskmisest määrast rangem karistus. See tähendab, et kui süüdistatav on kriminaalasja esemeks oleva ühe või mitme teoga täitnud kuriteokoosseisu mitu erinevat kvalifitseerivat tunnust, tuleb hinnata tema süüd reeglina suureks.¹⁷¹ Otsuses nr 1-13-158 pidas kohus süüdistatava süüd suureks põhjusel, kuna süüdistatav oli oma tegevusega võtnud kannatanult elu.¹⁷²

Otsuses nr 1-15-3701 võttis kohus süüdistatavale karistust mõistes arvesse ka kannatanupoolset käitumist. Kannatanule heideti ette alkoholi kuritarvitamist. Kohtu

¹⁶⁷ HMKo nr 1-13-3731.

¹⁶⁸ Käesoleva töö autori hinnangul jäi arusaamatuks see, kas ja mil määral mõjutas karistumäära või süü suurust süüdistatava teojärgne tegevus – kannatanule asjade pakkumine selleks, et too ei pöörduks politsei poole.

¹⁶⁹ HMKo nr 1-13-601.

¹⁷⁰ HMKo nr 1-13-1833.

¹⁷¹ HMKo nr 1-13-1235 ja nr 1-13-601.

¹⁷² HMKo nr 1-13-158.

hinnangul asetaskannatanu end oma käitumisega ise ohtu. Kannatanu olevat kiidelnud ja suurustanud süüdistatava ees suure summa rahaga. Kannatanu demonstreeris raha avalikes kohtades ja kostitas süüdistatavat mitmeid päevi oma kodus. Sellest tulenevalt leidis kohus, et süüdistatava karistust võib leevendada. Süüdistatava sõnul oli neil olnud kannatanuga konflikte – kannatanu pidevalt solvas teda ning kannatanupoolne käitumine ärritas teda sedavõrd, et ta ei kontrollinud enam oma käitumist.¹⁷³ Riigikohus on öelnud, et üheks süü suurust mõjutavaks asjaoluks on ka kannatanu käitumine.¹⁷⁴ Käesoleva töö autori hinnangul võiks süü suurust mõjutada kannatanu käitumine selles osas, mis puudutab süüdistatava solvamist, kuid ei ole õige leevendada süüdistatava karistust kannatanupoolse kergemeelse käitumise tõttu. Kui solvamine ja mõnitamine on põhimõtteliselt õigusvastased tegevused, mida inimene vaikides kannatama ei pea (vt nt RKKKo 3-1-1-111-04 p 17), siis alkoholi tarbimine, teiste kostitamine ja oma rahakuse näitamine on täiesti legaalsed tegevused, mis kõige vähemalgi määral süüdistatava õigusi ei riivanud.

KarS § 114 tegude puhul, mis jäid katse staadiumisse, on kohus karistust mõistes arvestanud sellega, et tegu jäi vaid katseks. Otsuses nr 1-15-3109 pidaskohus süüdistatava teosüüd suureks, kuna süüdistatav oli rünnanud inimest, kes oli teda usaldanud enda elukohas ajutiselt elama. Süüdistatav oli löönud kannatanut valimatult vähemalt seitsmel korral erinevatesse kehaosadesse. Rünnaku hetkel kannatanu lamas. Kohus leidis, et lamaval inimesel on palju keerulisem vastupanu osutada ja end kaitsta. Süü suuruse hindamisel võttiskohus arvesse ka süüdistatava käitumise vahetult pärast teo toime panemist – süüdistatav lahkus korterist ning lukustas ukse. Kuna tegu jäi katse staadiumisse, pidaskohus võimalikuks kohaldada KarS § 25 lg 6 ja KarS § 60. Olenemata eelnimetatud sätete kohaldamist, mõistiskohus süüdistatavale sanktsiooni keskmise määra lähedase karistuse, milleks oli 12 aastat vangistust.¹⁷⁵ Sanktsiooni keskmise määra lähedane karistus, 12 aastat mõisteti ka isikule, kes ründas kavatselt naissoost kannatanut, lüües 21cm pikkuse teraga noaga kannatanule ootamatult kaela. Võttes arvesse asjaolu, et tegu jäi katse staadiumisse, leidis kohus, et sanktsiooni keskmise määra lähedale jääv karistus on süüdistatava süüle vastav karistus.¹⁷⁶ Olenemata sellest, et KarS § 114 tegu jäi lõpule viimata, olid kohtu mõisetud karistused katse staadiumisse jäänud tegude eest siiski ranged. Kontrast KarS § 114 katsete ja lõpuleviidud tegude eest mõistetud karistustmäärade vahel ei olnud märgatavalt suur.

¹⁷³ HMKo nr 1-15-3701.

¹⁷⁴ RKKKo nr 3-1-1-77-11.

¹⁷⁵ HMKo nr 1-15-3109.

¹⁷⁶ HMKo nr 1-14-1349.

Otsuses nr 1-14-46 pani süüdistatav toime kaks esimese astme kuritegu ja kaheepisoodilise teise astme kuriteo. Neist, ühe, raskeima kuriteo, pani ta toime kavatsusega. Kohus võttis karistust mõistes arvesse asjaolu, et kannatanuid oli kokku kolm. Ohvritele tekitati eluohtlikuid tervisekahjustusi, kuritegu jäi küll katse staadiumisse, kuid surm jäi saabumata vaid õigeaegse ja oskusliku arstiabi osutamise tõttu, süüdistatava tahtest mitteolenevatel põhjustel. Lisaks eeltoodule, arvestas kohus karistuse mõistmisel asjaolu, et kuritegu jäi katse staadiumisse, kuid kuriteo tagajärjel üks kannatanutest jäi ratastooli. Kohus arvestas kannatanute arvu ja kuriteo tehilolusid ning mõistis süüdistatavale karistuseks 10 aastat vangistust.¹⁷⁷

Seitsmel süüdistataval ei tuvastanud kohus kergendavaid- ega raskendavaid asjaolusid. Nelja süüdistatava puhul luges kohus karistust kergendava asjaoluna KarS § 57 lg 1 p-s 3 sätestatud puhtsüdamlikku kahetsust. Lisaks eeltoodule aitas üks süüdistatav aktiivselt kaasa süüteo avastamisele, mis loeti samuti KarS § 57 lg 1 p 3 mõttes kergendavakas asjaoluks.¹⁷⁸ Kohtuistungil võib süüdistatav oma kahetsust küll väljendada, kuid teatud juhtudel ei arvesta kohus seda kui karistust kergendava asjaoluna. Näiteks võib tuua otsuse nr 1-13-5737 milles süüdistatav vabandas kohtuistungil ja kahetses toime pandut. Ei kohus ega ka prokurör tajunud süüdistatava kahetsuses siirust. Kohtu hinnangul ei saa süüdistatava kahetsus seisneda pelgalt teatraalselt väljendatud ilukõnes, vaid see peab tunduma objektiivsele kõrvaltvaatajale südamest tulev. Kohtu hinnangul ei olnud süüdistatava kahetsus siiras, vaid see kandis üht eesmärki: et kohus arvestaks tema kahetsust karistust kergendava asjaoluna.¹⁷⁹

Otsuses nr 1-15-2379 oli kohus seisukohal, et süüdistatav oli hädakaitseisundis ja tal oli õigus kaitsetegevusele, kuid lüües kannatanut korduvalt kirvega pea piirkonda, ületas süüdistatav otsese tahtlusega hädakaitse piire. Kohus pidas eeltoodut kui karistust kergendava asjaoluna kuriteo toimepanemise hädakaitse piiride ületamisel.¹⁸⁰ Kahes kohtuotsuses tuvastas kohus ka karistust raskendavad asjaolud. Ühel juhul oli tegemist KarS § 58 p-s 3 sätestatud raskendava asjaoluga, milleks oli teo toimepanemine kõrges eas isiku suhtes.¹⁸¹ Teisel juhul oli tegemist ka KarS § 58 p-s 3 sätestatud juhtumiga, kuid tegu pandi toime abitus seisundis isiku suhtes.¹⁸² Kohtuasjas nr 1-12-9879 peeti küll kinnine istung, kuid käesoleva töö autor

¹⁷⁷ HMKo nr 1-14-46.

¹⁷⁸ HMKo nr 1-13-3731.

¹⁷⁹ HMKo nr 1-13-5737.

¹⁸⁰ HMKo nr 1-15-2379.

¹⁸¹ HMKo nr 1-13-1235.

¹⁸² HMKo nr 1-13-3731.

tooks nimetatud otsusest välja asjaolu, mida muudest kohtuotsustest ei täheldanud. Nimelt, pidas kohus põhjendatuks mõista süüdistatavale mõrva toimepanemise eest karistuse keskmäära ja ülemmäära vahelises suuruses, lisades keskmäärale ($8+20=28$, $28:2=14a$) raskendavate asjaolude esinemise puhul kolm aastat.¹⁸³ Kõikides teistes otsustes oli kohus esile toonud asjaolud, millega ta karistust mõistes arvestas. Mitte üheski teises otsuses ei täheldanud käesoleva töö autor seda, et kohtunik oleks nimetanud konkreetse arvu, kui palju üks või teine asjaolu ajaliselt karistuse määra mõjutab.

KarS § 114 süütegude katsete puhul tuvastas kohus ainult ühes otsuses karistust kergendava asjaolu, milleks oli KarS § 57 lg 1 p-s 3 sätestatud puhtsüdamlik kahetsus.¹⁸⁴ Ülejäänud otsustes karistust kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid kohus ei tuvastanud. Otsuses nr 1-14-46 ei lugenud kohus süüdistatava kahetsust karistust kergendava asjaoluna, kuna süüdistatav ei tunnistanud oma süüd ning süüdistatava poolt kohtus esitatud väited olid end õigustavad. Karistust mõistes arvestas kohus sellega, et kuigi süüdistatav oma tegu puhtsüdamlikult ei kahetsenud, siis oma viimases sõnas vabandas ta kannatanute ees. Seega oli kohus arvamusel, et on lootust, et isik korrigeerib enda väärtushinnanguid karistuse kandmise ajal.¹⁸⁵

Karistust mõistes on kohus igas otsuses arvesse võtnud karistuse eesmäärke. Eripreventsiooni osalt on kohus karistust mõistes arvesse võtnud süüdistatava varasemat karistatust.¹⁸⁶ Kohus on leidnud, et varem kriminaalkorras raske isikuvastase kuriteo eest karistatud isiku poolt järjekordselt raske isikuvastase kuriteo toimepanemise korral nõuavad eripreventiivsed kaalutlused süüdlasele rangete karistusmeetmete kohaldamist.¹⁸⁷ Süüdistatava varasem karistus isikuvastase kuriteo eest näitab seda, et vägivaldne käitumine ei ole süüdistatavale võõras ning ta on ohtlik teistele ühiskonnaliikmetele.¹⁸⁸ Toimepandud kuritegu näitab ka süüdistatava üldist suhtumist õiguskorda ja kergekäelist suhtumist inimelusse, elu mitteväärtustamist.¹⁸⁹ Karistust mõistes võttis kohus arvesse ka kuriteo toimepanemise kohta. Näiteks kalmistul kuriteo toimepanemine väljendab kohtu hinnangul süüdistatava lugupidamatust teiste inimeste väärtushinnangute ja mälestuste suhtes.¹⁹⁰

¹⁸³ HMKo nr 1-12-9879.

¹⁸⁴ HMKo nr 1-15-3109.

¹⁸⁵ HMKo nr 1-14-46.

¹⁸⁶ Nt HMKo nr 1-13-8601, nr 1-13-3731, nr 1-15-2379, nr 1-12-4069 ja nr 1-14-3268 jt.

¹⁸⁷ HMKo nr 1-13-3731.

¹⁸⁸ HMKo nr 1-15-3701.

¹⁸⁹ HMKo nr 1-13-158.

¹⁹⁰ HMKo nr 1-13-1235- üks ohvritest suri ja teine jäi 100% töövõimekaotusega invaliidiks.

Otsuses nr 1-13-5737 oli kohus seisukohal, et kõige raskema isikuvastase kuriteo- mõrva- eest kohaldatavad karistused ei saa olla põhjendamatult leebed. Kohus väitis, et isikule, kes on õiguskorda pidevalt rikkunud ning hiljem mõrvab oma noore abikaasa, üritades end varjata ning oma süüd vähendada, ei ole põhjendatud mõista kergemat karistust. Kõigele eeltoodule lisaks, ei oleks leebe karistuse mõistmine kooskõlas ka ühiskondliku õiglustundega.¹⁹¹

Süüdistatavale mõisteti eluaegne vangistus, kuna kohus leidis, et võttes arvesse teo raskust¹⁹², süüdistatava isikut ning üld- ja eripreventsiooni, ei täida maksimaalne tähtajaline vangistus, s.o 20 aastat, karistuse eesmärke. Kohtul puudus ka veendumus, et süüdistatav pärast tähtajalise vangistuse ärakandmist hakkab õiguskuulekalt elama.¹⁹³ Süüdistatavale on põhjendatud mõista eluaegne vangistus, kui on näha, et tähtajaline vangistus ei taga õiguskorra piisavat kaitset ega ühiskonnaliikmete turvalisust.¹⁹⁴

Ka KarS § 114 katse staadiumisse jäänud tegude puhul arvestas kohus karistust mõistes karistuse eesmärkidega. Olenemata sellest, et ühes otsuses kohus otseselt ei arutlenud süüdistatava puhul eri- või üldpreveniivsuse üle, nähtus otsusest, et kohus on karistust mõistes sellega arvestanud.¹⁹⁵ Ka katsete puhul arvestas kohus sellega, kas isik oli varasemalt karistatud ning kui oligi, siis kas ta oli neist midagi õppinud ja oma käitumist muutnud. Kui muutust ei nähtunud ning süüdistatav oli jätkuvalt ühiskonnaohtlik, tuli kohtul mõista rangem karistus kui oleks mõistetud isikule, kes oli varasemalt karistamata.¹⁹⁶ Kohus oli karistust mõistes arvesse võtnud ka seda, et süüdistatav oli väärtegade toimepanemise eest korduvalt karistatud ning rahatrahvid olid tal jäänud tasumata. Kohus arvestas seda kui süüdistatavat iseloomustavat asjaolu, õigemini süüdistatava suhtumist õiguskorda ja seadusekuulekuse puudumist.¹⁹⁷

¹⁹¹ HMKo nr 1-13-5737.

¹⁹² HMKo nr 1-13-3731. „Süüdistatav mõrvas ühel ja samal päeval kaks isikut. Toimepandud kuriteod olid oma olemuselt julmad, sest mõlemat kannatanut löödi korduvalt pea piirkonda nii kirveteraga kui -sillega. Löökkide arv ja löögivahend viitasid kohtu hinnangul otseselt sellele, et süüdistataval oli soov ja eesmärk ohvrid kindlasti tappa. Kohus leidis, et selline teguviis näitas süüdistatavat kui julma ja jõhkrat inimest, kellel puudus igasugune austus inimkeha ja ka inimhinge vastu.“

¹⁹³ HMKo nr 1-13-3731.

¹⁹⁴ HMKo nr 1-13-1833.

¹⁹⁵ HMKo nr 1-15-3109.

¹⁹⁶ HMKo nr 1-14-1349.

¹⁹⁷ HMKo nr 1-14-46.

V. KarS § 114 järgi mõistetud karistuste kokkuvõte

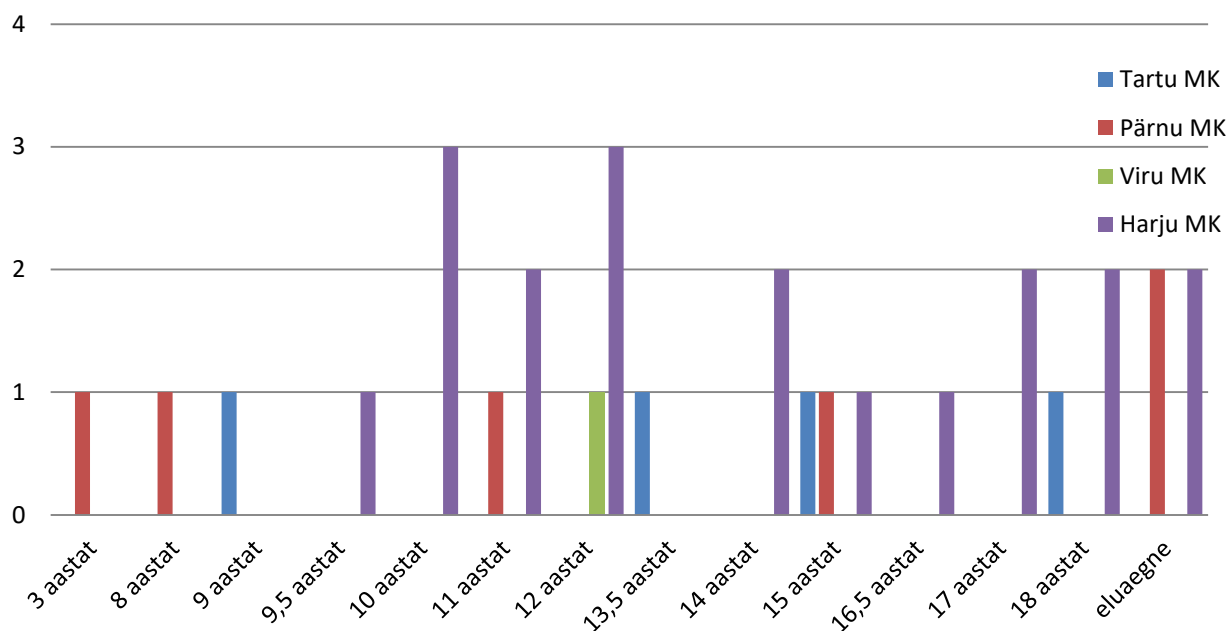
Alljärgnevas tabelist nähtub nelja erineva piirkonna kohtute poolt KarS § 114 tegude eest mõistetud karistused ajaperioodil 2013-2015.a (tabel 6). Analüüsi all oli 28 otsust – neist neli TMK Tartu kohtumaja, viis PMK Pärnu kohtumaja, üks VMK Narva kohtumaja ning 18 HMK Liivalaia kohtumaja poolt tehtud otsused. 28st otsusest 23 tehti lõpuleviidud tegude ning viis katsete kohta. Süüdimõistetuid oli kokku 30. Sanktsiooni alammääras karistusi mõisteti üks, mis mõisteti kuriteole kihutamise katse eest. Eelnimetatud otsus tehti PMK Pärnu kohtumajas ning teo eest mõisteti 3 aastat vangistust. Eluaegseid vangistusi mõisteti kõikide kohtute peale kokku neli – kaks PMK Pärnu kohtumajas ning kaks HMK Liivalaia kohtumajas. Sanktsiooni keskmisest määrast allapoole jäävaid karistusi mõisteti 30st süüdistatavast kokku neljateistkümnele.

Võrreldes D. Tooming'u töös analüüsitud KarS § 114 eest mõistetud karistustega nähtub, et aja jooksul on karistused mõrvade eest karmimaks muutnud. Kui käesoleva töö raames analüüsitud kohtuotsustes mõisteti neljale isikule eluaegne vangistus, siis D. Tooming'u töös analüüsitud otsustes mõisteti kümnest isikust ühele üle sanktsiooni keskmist määra jääv karistus, ülejäänutele mõisteti kõigile alla sanktsiooni keskmist määra jääv. Tallinna Linnakohtus mõisteti üheksale inimesele alla keskmist määra jääv karistus – kolmele 8, kahele 9, kahele 10, ühele 12 ja ühele 13 aastat. HMK mõisteti ühele süüdimõistetule üle sanktsiooni keskmist määra jääv karistus – 15 aastat vangistust.¹⁹⁸

KarS § 114 p 1 kvalifikatsioonile vastavaid tegusid oli kokku 16. Eelnimetatud paragrahvi p-le 4 oli kokku viis, p-le 5 kaks tegu ning p-le 6 üks tegu. KarS § 114 mitmele punktile vastavaid tegusid oli kokku kuus.

¹⁹⁸ Tooming, D (viide 3), lk 4.

Tabel 6

2.3. Tapmiste privilegeeritud koosseisud

2.3.1. KarS § 115

Nelja erineva piirkonna kohtute peale kokku oli ajaperioodil 2013-2015.a tehtud KarS § 115 kohta kokku üks otsus, mis tehti HMK Liivalaia kohtumajas. Istung peeti lühimenetluses. Süüdistatavale mõisteti karistuseks vangistus, mille pikkus jäi alla sanktsiooni keskmist määra – kaks aastat vangistust. Lühimenetluse tõttu arvestati karistusest maha üks kolmandik, seega lõplik karistus oli üks aasta ja neli kuud vangistust.

Karistuse mõistmisel ka KarS § 115 tegude puhul lähtus kohus peamiselt KarS § 56 lg 1 sätestatust ning Riigikohtu seisukohtadest. Kui kohus ei tuvastanud süüd suurendavaid ega vähendavaid asjaolusid, siis hindas ta süüdistatava süü suuruse keskmiseks.¹⁹⁹ Karistust raskendavaid asjaolusid kohus ei tuvastanud. Karistust kergendavaks asjaoluks loeti KarS § 57 lg 1 p 3 kohaselt puhtsüdamlik kahetsus ja KarS § 57 lg 1 p 1 kohaselt süüteo kahjulike tagajärgede ärahoidmine ja abi andmine kannatanule vahetult pärast süüteo toimepanemist. Viimatinimetatud kergendavad asjaolud seisnesid süüdistatava poolt koheselt pärast noaga löömist ja kannatanu mahakukkumist häirekeskusesse helistamises ja kiirabi

¹⁹⁹ HMKo nr 1-13-7832.

kohalekutsumises.²⁰⁰ Karistust mõistes oli kohtunik arvesse võtnud ka eri- ja üldpreventiivseid kaalutlusi.²⁰¹ Süüdistatava puhul võeti arvesse ka tema varasemat karistatust. Otsuses 1-13-7832 leidis kohus, et süüdistatavale ei ole põhjendatud mõista tingimisi karistus, kuna tugevas hingelises erutuse seisundis toime pandud kuritegu ei õigusta tapmist. Ka süüdistatava varasem kriminaalkorras karistamatus ei ole selline eriline asjaolu, mis igal juhul toob kaasa tingimisi karistusest vabastamise.²⁰² D. Tooming'u töös ei olnud ühtki KarS § 115 kohta tehtud otsust, seega ei saa käesoleva töö autor karistusmäärasid omavahel võrrelda.²⁰³

2.3.2. KarS § 116

Nelja erineva piirkonna kohtute peale kokku tehti ajaperioodil 2013-2015.a KarS § 116 järgi²⁰⁴ üks otsus. Otsus tehti TMK Tartu kohtumaja kohtuniku poolt ning antud juhtumi puhul oli tegemist kokkuleppemenetlusega. Prokurör nõudis KarS § 116 kuriteo toimepanemise eest süüdistatavale karistuseks 2 aastat 6 kuud vangistust, mis on KarS § 116 karistuse keskmine määr. KarS § 74 alusel määrati, et tingimisi jäetaks vangistus süüdistatava suhtes kohaldamata ja mõistetud vangistust ei pöörataks osaliselt täitmisele. Mõistetud karistusest kuulus osaliselt kohesele ärakandmisele 6 kuud vangistust. Ülejäänud vangistuse osa – 2 aastat vangistust ei pööratud tingimisi täitmisele, tingimusel, et süüdistatav ei pane ühe aasta ja kuue kuu pikkuse katseaja jooksul toime uut kuritegu. Samuti tuli süüdimõistetul nõuetekohaselt täita kriminaalhooldusametniku järelevalve all kooskõlas KarS §-ga 75 lg 1 pandud kontrollnõudeid ja kohustusi. Lisaks eeltoodule oli süüdistatav KarS § 75 lg 2 p 8 järgi kohustatud osalema sotsiaalabiprogrammis.²⁰⁵ D. Tooming'u töös ei olnud ühtki KarS § 116 kohta tehtud otsust, seega ei saa käesoleva töö autor karistusmäärasid omavahel võrrelda.

2.3.3. KarS § 117

Nelja erineva piirkonna kohtute peale kokku tehti ajaperioodil 2013-2015.a KarS § 117 järgi seitse otsust. Neist üks TMK Tartu kohtumajas, kaks PMK Pärnu kohtumajas ning neli HMK

²⁰⁰ HMKo nr 1-13-7832.

²⁰¹ HMKo nr 1-13-7832.

²⁰² HMKo nr 1-13-7832.

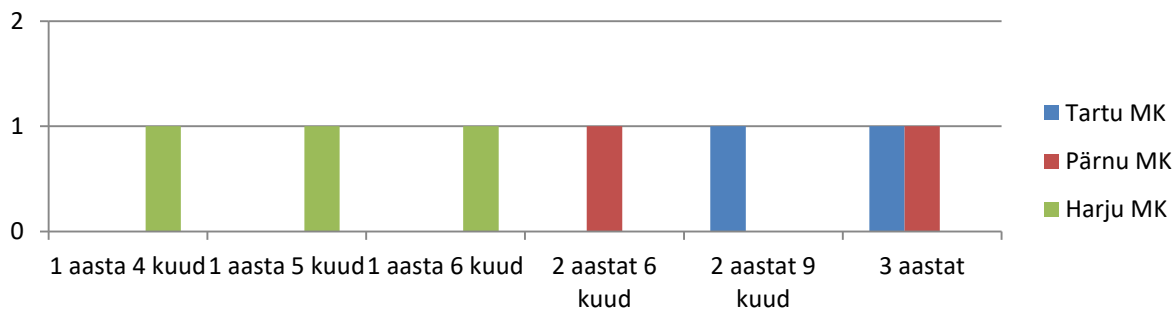
²⁰³ Tooming, D (viide 3), lk 4.

²⁰⁴ KarS § 116 sätestab, et: „Ema poolt oma sündiva või vastsündinud lapse tapmise eest – karistatakse kuni viieaastase vangistusega.“

²⁰⁵ TMKo nr 1-13-10375.

Liivalaia kohtumajas (tabel 7). TMK-s tehtud otsust ei olnud võimalik analüüsida, kuna tegemist oli resolutiivotsusega. Süüdistatavaid oli kaks, mõlemad mõisteti süüdi KarS § 117 lg 1 ja § 121 lg 2 p 1,3 järgi. Ühele mõisteti karistuseks kolm aastat ning teisele kaks aastat ja üheksa kuud vangistust.²⁰⁶

Tabel 7

PMK Pärnu kohtumajas kinnitati kokkuleppemenetluse korras kaks kokkulepet. Ühele süüdistatavale mõisteti karistuseks kaks aastat ja kuus kuud ning teisele kolm aastat vangistust.²⁰⁷ Otsuses nr 1-14-8418 süüdistataval karistust kergendavad ja raskendavad asjaolud puudusid. Otsuses nr 1-14-9370 tuvastas kohus karistust kergendava asjaoluna puhtsüdamliku kahetsuse (KarS § 57 lg 1 p 3) ja raskendava asjaoluna KarS § 58 p 3 - süüteo toimepanemine teadvalt kõrges eas isiku suhtes.²⁰⁸

HMK Liivalaia kohtumajas tehti KarS § 117 lg 1 järgi neli otsust. Kolme asja arutati üldmenetluses ning ühte lühimenetluses. Lühimenetluses peetud kohtuistungis otsust ei olnud võimalik analüüsida, kuna tegemist oli resolutiivotsusega. Süüdistatavale mõisteti karistuseks üks aasta ja kuus kuud vangistust.²⁰⁹ Ülejäänud otsustes mõisteti süüdistatavatele kaks sanktsiooni keskmisest määrast allapoole jäävat karistust, milledeks oli üks aasta ja neli kuud ning üks aasta ja viis kuud vangistust.²¹⁰ Ühele süüdistatavale mõisteti sanktsiooni keskmisesse määra jääv karistus, milleks oli üks aasta ja kuus kuud vangistust.²¹¹ HMK üle sanktsiooni keskmist määra jäävaid karistusi KarS § 117 lg 1 tegude eest ei mõistetud.

²⁰⁶ TMKo nr 1-15-692.

²⁰⁷ PMKo nr 1-14-8418 ja nr 1-14-9370.

²⁰⁸ PMKo nr 1-14-8418 ja nr 1-14-9370.

²⁰⁹ HMKo nr 1-14-6058.

²¹⁰ HMKo nr 1-13-6841 ja nr 1-14-10682.

²¹¹ HMKo nr 1-13-4152.

Otsuses nr 1-13-4152 kohus otseselt süüdistatava süü suuruse analüüsil pikemalt ei peatunud, vaid nõustus prokuröri seisukohaga, et süüdistatavat tuleb karistada vangistusega sanktsiooni keskmises määras.²¹² Kahes teises otsuses võttis kohus süü suuruse osas arvesse süüdistatava teojärgset käitumist, mis oli ühtlasi ka karistust kergendavaks asjaoluks KarS § 57 lg 1 p 1 kohaselt. Mõlemad süüdistatavad püüdsid kannatanut pärast teo toimepanemist aidata ning andsid neile abi.²¹³ Süüd suurendavaks asjaoluks oli see, kui süüdistatav ei tunnistanud end süüdi, vaid põhjendas kannatanul esinenud vigastusi üksnes libedal teel libastudes kukkumisega saaduna. Süüdistatav ja ohver olid viibinud koos ühes autos ning kui ohver palus süüdistataval autost väljuda, siis süüdistatav seda ei teinud. Seepeale ohver ärritus ning hakkas süüdistatavat autost välja tirima. Kohtus vaieldi selle üle, kas ohver kukkus ise ja suri saadud vigastustesse või suri ohver süüdistatava löökide tagajärjel. Kohus leidis, et süüdistatav ise oli tüli provotseerija ning see oli süüd suurendav asjaolu. Kohus leidis, et eelnimetatud asjaolu küll suurendab süüdistatava süüd, kuid kergendav asjaolu, KarS § 57 lg 1 p 1, kaalus selle üle ning seetõttu mõistis kohus süüdistatavale karistuse alla sanktsiooni keskmist määra.²¹⁴ Süüdistatava süü suurust hinnates võttis kohus arvesse ka asjaolu, et süüdistatav oli toime pannud kolm erinevat kuriteoepisoodi, milleks olid: mootorsõiduki joobes juhtimine, rööv ja surma põhjustamine.²¹⁵ Kohtud võtsid karistust mõistes arvesse ka karistuse eesmärgi. KarS § 117 lg 1 juhtumite korral arvestas kohus karistust mõistes süüdistatavate varasemat karistatust.

HMK Liivalaia kohtumajas perioodil 2013-2015.a KarS § 117 lg 1 kohta tehtud otsustes süüdimõistetutele üle sanktsiooni keskmist määra jäävaid karistusi ei mõistetud. Seevastu, TMK Tartu kohtumajas ja PMK Kuninga tn 22 kohtumajas mõisteti kõikidele süüdimõistetutele üle sanktsiooni keskmist määra jäävad karistused. Seega võib väita, et HMK mõisteti KarS § 117 lg 1 teo toimepanijatele karmimaid karistusi kui TMK-s ja PMK-s.

Võrreldes D. Tooming'u tööga on ka KarS § 117 eest mõistetavad karistused ajaga muutunud karmimaks. Kui käesoleva töö autori analüüsivatest kohtuotsustest nähtus, et ühelegi

²¹² HMKo nr 1-13-4152.

²¹³ HMKo nr 1-13-6841 ja nr 1-14-10682.

²¹⁴ HMKo nr 1-13-6841.

²¹⁵ HMKo nr 1-14-10682.

süüdimõistetule ei mõistetud tingimisi karistusi, siis D. Tooming'u töös selgus, et KarS § 117 kuritegude eest neid mõisteti nii Tallinna kui ka Narva Linnakohtus ja ka HMK.²¹⁶

2.4. Kohtuotsustest esile tulnud muud tähelepanekud

2.4.1. Eluvastase süüteo toime pannud isik

TMK Tartu kohtumajas tehti aastatel 2013-2015.a KarS § 113 kohta neli otsust, millega mõisteti süüdi neli meesterahvast. PMK Pärnu kohtumajas tehti aastatel 2013-2015.a KarS § 113 kohta üks otsus. KarS § 113 teo toimepanijaks oli meesterahvas. VMK Narva kohtumajas tehti aastatel 2013-2015.a KarS § 113 kohta 9 otsust, millega mõisteti süüdi 10 isikut. Süüdimõistetutest oli kolm naist ning seitse meest. HMK Liivalaia kohtumajas tehti aastatel 2013-2015.a KarS § 113 kohta 22 otsust, millega mõisteti süüdi 22 isikut, 21 meest ning üks naine. Käesoleva töö andmetest nähtus, et meestele mõisteti tapmiste eest keskmiselt karmimaid karistusi kui naistele. KarS § 113 tegude eest mõisteti naistele keskmiselt 6 aastat vangistust ja meestele keskmiselt 8 aastat.

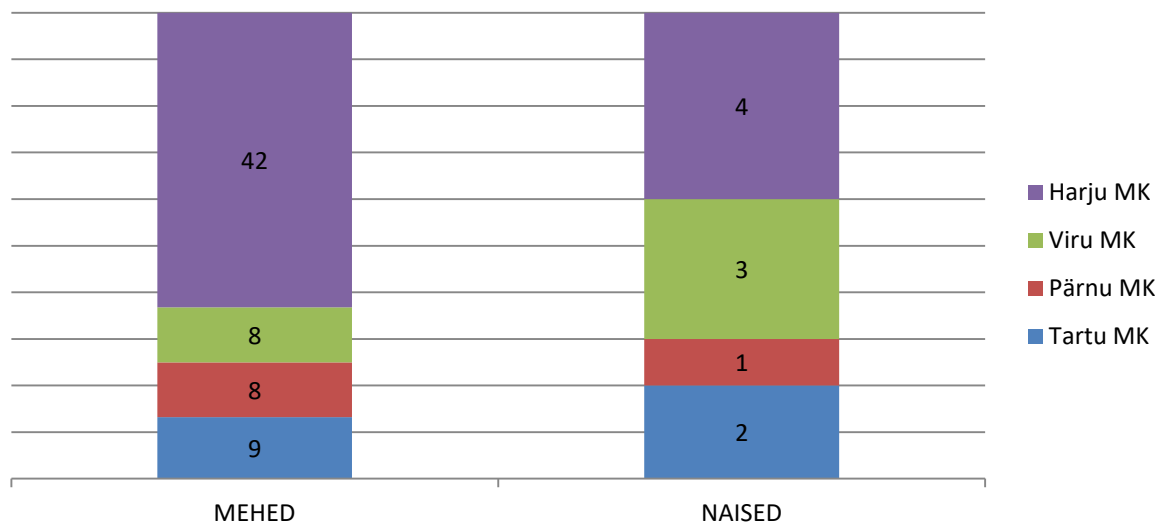
TMK Tartu kohtumajas tehti aastatel 2013-2015.a KarS § 114 kohta neli otsust, mõrvade sooritajateks olid kolm meest ja üks naine. PMK Pärnu kohtumajas tehti aastatel 2013-2015.a KarS § 114 kohta viis otsust. Eelnimetatud kuritegudes süüdimõistetuid oli kokku kuus – viis meest ja üks naine. VMK Narva kohtumajas mõisteti süüdi üks meesterahvas. Seevastu HMK Liivalaia kohtumajas mõisteti süüdi 18 meest ja üks naine. Kui välja jätta neljale mehele mõistetud eluaegne vangistus, siis võib väita, et mõrvade eest mõisteti meestele ja naistele keskmiselt sarnase raskusega karistusi – keskmiselt 11 aastat vangistust.

HMK Liivalaia kohtumajas tehti KarS § 115 kohta üks otsus, millega mõisteti süüdi üks naisterahvas. TMK Tartu kohtumajas tehti KarS § 116 kohta üks otsus. TMK Tartu kohtumajas mõisteti KarS § 117 järgi süüdi kaks meest. PMK Pärnu kohtumajas samuti kaks meesterahvast. HMK Liivalaia kohtumajas mõisteti süüdi neli isikut, kellest kolm meest ja üks naine.

²¹⁶ Tooming, D (viide 3), lk 4.

Tabelist 8 nähtub, et aastatel 2013-2015.a panid eluvastaseid süütegusid toime valdavas osas meesterahvad 77st süüdimõistetust olid 67 mehed ja 10 naised. Enim naistest süüdimõistetuid oli HMK-s (4tk) ja VMK-s (3tk).

Tabel 8

Karistust mõistes võttis kohtunik arvesse ka süüdistatava vanust. Kui tegemist oli alaealisega, siis võeti arvesse seda, et sellises vanuses isik võib olla veel sotsiaalselt ebaküps ning teiste poolt mõjutatav. Kohaldamisele tuli alaealise kurjategija puhul KarS § 45 lg 2, mille kohaselt kuriteo toimepanemise ajal nooremale kui 18-aastasele isikule ei või mõista tähtajalist vangistust üle kümne aasta.²¹⁷ Mida noorem on kurjategija, seda suurem on lootus inimese õiguskuulekaks muutumise osas.

TMK Tartu kohtumajas tehtud otsustes KarS § 113 järgi süüdimõistetud meeste keskmine vanus kuriteo toimepanemise ajal oli 49,5-elu aastat. PMK Pärnu kohtumajas KarS § 113 järgi süüdimõistetute vanus oli 31-elu aastat. VMK Narva kohtumajas tehtud otsustes KarS § 113 järgi süüdimõistetute keskmiseks vanuseks oli 36-elu aastat. HMK Liivalaia kohtumajas tehtud otsustes KarS § 113 järgi süüdimõistetute keskmine vanus oli 38-elu aastat.

TMK Tartu kohtumajas tehtud otsustes KarS § 114 järgi süüdimõistetute keskmine vanus oli 49-elu aastat. PMK Pärnu kohtumajas oli viie meessoost süüdimõistetute keskmiseks vanuseks 32-elu aastat. VMK Narva kohtumajas süüdimõistetud meesterahva vanus oli 47-elu aastat.

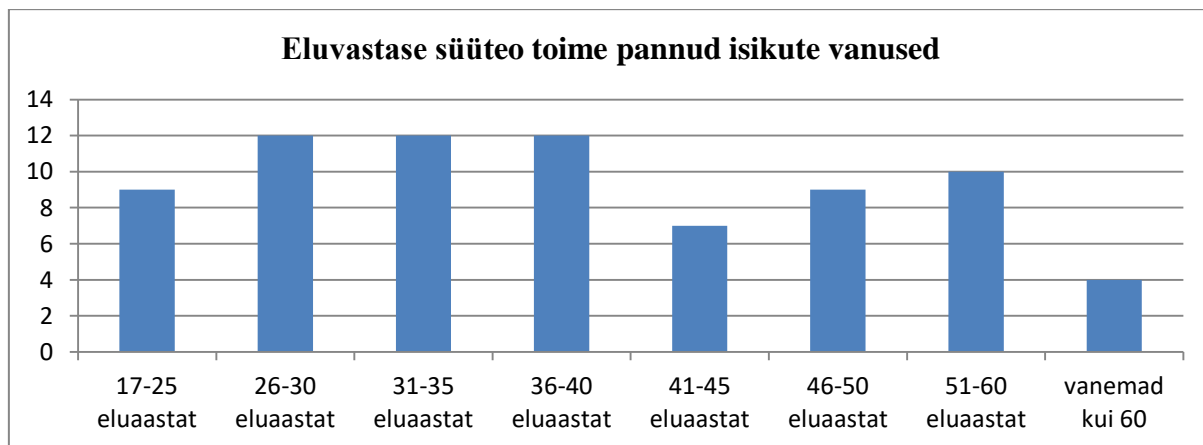
²¹⁷ PMKo nr 1-09-11027.

HMK Liivalaia kohtumajas süüdimõistetute keskmiseks vanuseks oli 36-eluaastat. Ühe süüdimõistetud vanus kuriteo toimepanemise ajal on autoril teadmata.

KarS § 115 kohta tehtud otsuses süüdimõistetud vanuseks oli 51-eluaastat. KarS § 116 järgi süüdimõistetud naisterahvas oli 26-aastane. TMK Tartu kohtumajas KarS § 117 kohta tehtud otsuses olid süüdimõistetute vanused kuriteo toimepanemise ajal 55 ja 49-eluaastat. PMK Pärnu kohtumajas KarS § 117 järgi tehtud otsustes olid süüdimõistetud 26 ja 56-aastased. HMK Liivalaia kohtumajas olid süüdistatavate vanused kuriteo toimepanemise ajal 41, 44, ja 41-eluaastat. Ühe süüdimõistetud vanus kuriteo toimepanemise ajal on autoril teadmata.

Tabelist 9 nähtub, et enim eluvastaseid süütegusid pandi toime vanuses 26 kuni 40-eluaastat. Noorim kuriteo toimepanija oli 17-aastane ning neist vanim 65-aastane. Suuremas osas mõisteti vanuses 17-60 süüdimõistetutele alla sanktsiooni keskmist määra jäävaid karistusi. Vanematele kui 60-aastased mõisteti neljast süüdimõistetust kolmele üle keskmist määra jääv ja ühele alammääras karistus. Vanuserühma 31-40 jääva 24 süüdimõistetud seast mõisteti neljale isikule eluaegne vangistus.

Tabel 9

TMK Tartu kohtumajas tehtud otsustes KarS § 113 järgi süüdimõistetutest oli ühel keskharidus ning kolmel kesk-eri. PMK Pärnu kohtumajas KarS § 113 järgi süüdimõistetud hariduse kohta käesoleva töö autoril info puudub. VMK Narva kohtumajas KarS § 113 järgi süüdimõistetute haridustase oli järgmine: kõigil kolmel naisel oli keskharidus ning meestest oli neljal põhiharidus, ühel keskharidus ning ühel kesk-eri. HMK Liivalaia kohtumajas KarS § 113 järgi süüdimõistetutest kolme hariduse kohta info autoril puudub, kahel isikul oli algharidus, ühel 7 klassi haridust, neljal põhiharidus, ühel 10 klassi haridust, kolmel

keskharidus, seitsmel kesk-eri haridus, ühel kõrgharidus. Tapmiste eest süüdimõistetutel jäid kõigi karistused alla sanktsiooni keskmist määra. Käesoleva töö autor ei täheldanud, et ühe haridustasemega inimeste karistused oleksid teisest erinenud, s.t et ühe haridustasemega inimestele mõistetakse karmimaid või leebemaid karistusi kui teise haridustasemega isikutele.

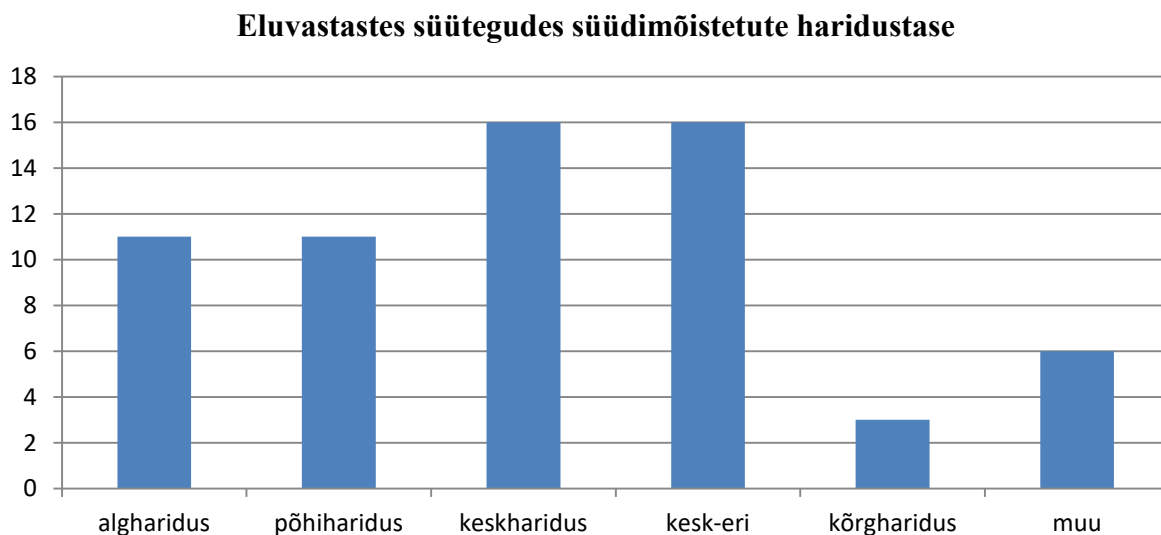
TMK Tartu kohtumajas tehtud otsustes KarS § 114 järgi süüdimõistetutest oli ühel keskharidus, ühel kõrgharidus, ühel 9 klassi haridus, ühel kesk-eri ning ühel põhiharidus. PMK Pärnu kohtumajas süüdimõistetutest oli ühel isikul 6 klassi haridust ning ülejäänud nelja isiku kohta autoril andmed puuduvad. VMK Narva kohtumajas süüdimõistetul oli keskharidus. HMK Liivalaia kohtumajas süüdimõistetutest oli kolmel isikul algharidus, ühel 7 klassi haridust, kuuel põhiharidus, viiel keskharidus, kahel kesk-eri, ühel kõrgharidus ning ühe kohta autoril info puudub. Algharidusega süüdimõistetutele mõistetud karistustest kaks jäid alla sanktsiooni keskmist määra ning üks üle keskmist määra. Põhiharidusega süüdimõistetute karistused jäid enamasti alla sanktsiooni keskmist määra – viiele mõisteti alla keskmist määra jääv karistus, ühele keskmises määras ning ühe karistus jäi üle sanktsiooni keskmist määra. Keskharidusega süüdimõistetute karistused jäid pigem alla keskmist määra – seitsmest neljale mõisteti alla keskmist määra jääv karistus ning kolmele üle keskmist määra. Kesk-eri haridustasemega kahele süüdimõistetule mõisteti eluaegne vangistus. Kõrgharidusega süüdimõistetutele mõisteti üks alla ja teisele üle keskmist määra jääv karistus. Muu haridustasemega isikutele mõisteti üle keskmist määra jäävad karistused, ühele neist isegi eluaegne vangistus. Ka mõrvas süüdimõistetute haridustasemete ja karistuste vahel ei ole märgata mingit ühist joont või seaduspärasust.

KarS § 115 ja § 116 järgi kahe süüdimõistetute hariduse kohta autoril info puudub. TMK Tartu kohtumajas KarS § 117 järgi süüdimõistetutest oli mõlemal hariduseks kesk-eri, neist ühele mõisteti karistuseks 3 aastat ning teisele 2 aastat ja 9 kuud vangistust. PMK Pärnu kohtumajas süüdimõistetutest oli mõlemal põhiharidus, neist ühele mõisteti 2,5 aastat ja teisele 3 aastat vangistust. HMK Liivalaia kohtumajas KarS § 117 järgi süüdimõistetutest oli ühel keskharidus, kellele mõisteti karistuseks 1,5 aastat, ja ühel 8 klassi haridust, kellele mõisteti karistuseks 1 aasta ja 5 kuud vangistust. Kahe süüdimõistetute hariduse kohta käesoleva tööautoril info puudub.

Tabelist nr 10 nähtub, et eluvastaste süütegude eest ajaperioodil 2013-2015.a süüdimõistetud isikute haridustase oli enamasti kesk- ja kesk-eri haridus, seejärel alg- ja põhiharidusega

süüdimõistetud. Kurjategijatest oli kolmel kõrgharidus ning 13 isiku hariduse kohta käesoleva töö autoril informatsioon puudub.

Tabel 10

TMK Tartu kohtumajas tehtud otsustes KarS § 113 järgi süüdimõistetutest oli ühe kodakondsus määratlemata ning kolmel oli Eesti Vabariigi (edaspidi EV) kodakondsus. PMK Pärnu kohtumajas KarS § 113 järgi süüdimõistetute kodakondsuse kohta käesoleva töö autoril info puudub. VMK Narva kohtumajas KarS § 113 järgi olid viis süüdimõistetut kodakondsuseta, kolm EV kodakondsusega, ning üks leedu kodakondsusega. HMK Liivalaia kohtumajas KarS § 113 järgi oli viieteistkümmel isikul EV kodakondsus, ühel Vene Föderatsiooni (edaspidi VF) kodakondsus, kolm ilma kodakondsuseta ning kolme isiku kodakondsuse kohta töö autoril info puudub. EV kodakondsusega süüdimõistetutele mõisteti karistuseks keskmiselt 7,5 aastat vangistust, kodakondsuseta isikutele 7 aastat, muu kodakondsusega isikutele 9 aastat. Tuginedes eeltoodule võib väita, et tapmiste eest mõisteti muu kodakondsusega süüdistatavatele karmimaid karistusi kui teistele.

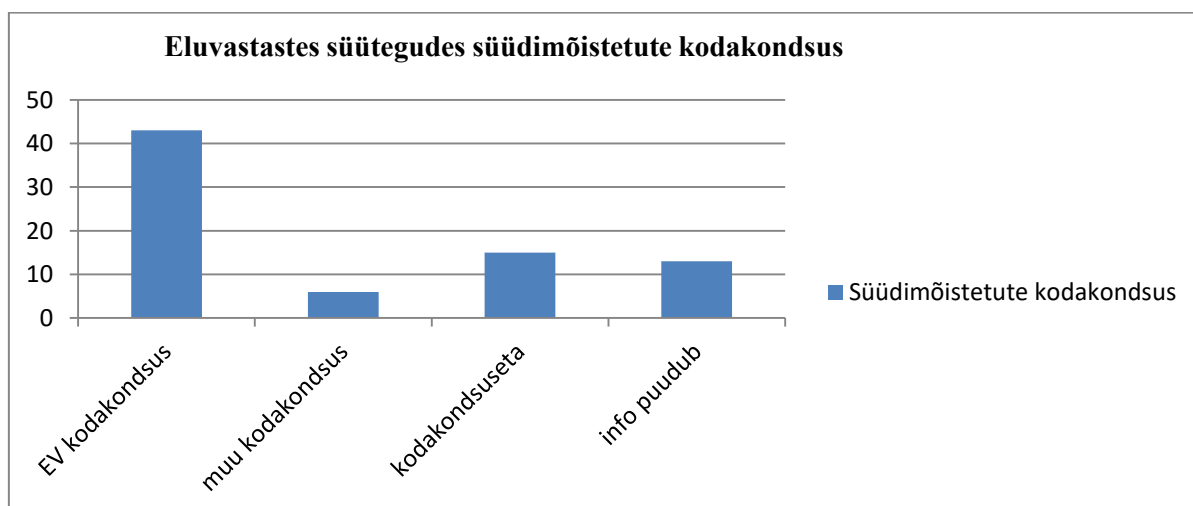
TMK Tartu kohtumajas tehtud otsustes KarS § 114 järgi süüdimõistetutest oli kolmel EV kodakondsus ning ühel VF. PMK Pärnu kohtumajas süüdimõistetutel oli ühel EV kodakondsus ja ülejäänud nelja kohta töö autoril info puudub. VMK Narva kohtumajas süüdimõistetute oli kodakondsuseta. HMK Liivalaia kohtumajas süüdimõistetutest oli 13 EV kodakondsusega, kaks VF, kolm kodakondsuseta ning ühe kohta info autoril puudub. Kahele EV kodakondsusega süüdimõistetule mõisteti eluaegne vangistus. Kui tähtajatud vangistused välja jätta, siis nähtub, et EV kodakondsusega isikutele mõisteti keskmiselt 14-aasta pikkuseid

vangistusi. Ühele kodakondsuseta isikule mõisteti eluaegne vangistus, ülejäänute keskmiseks karistumääraks oli 11 aastat vangistust. Muu kodakondsusega isikutele mõisteti keskmiselt 10 aastat vangistust. Lähtuvalt eeltoodust võib väita, et karmimaid karistusi mõisteti EV kodakondsusega süüdimõistetutele.

KarS § 115 järgi süüdimõistetul oli EV kodakondsus ning talle mõisteti karistuseks 2 aastat vangistust. KarS § 116 järgi süüdimõistetu kodakondsuse kohta autoril info puudub. TMK Tartu kohtumajas KarS § 117 järgi kahest süüdimõistetutest oli ühel EV kodakondsus, talle mõisteti karistuseks kaks aastat ja 9 kuud vangistust. Teine süüdimõistetu oli kodakondsuseta, talle mõisteti kolm aastat vangistust. PMK Pärnu kohtumajas süüdimõistetutest olid mõlemad EV kodakondsusega – üks sai karistuseks 2,5 aastat ja teine 3 aastat vangistust. HMK Liivalaia kohtumajas KarS § 117 järgi süüdimõistetutest oli ühel EV kodakondsus, ning talle mõisteti karistuseks 1 aasta ja kuus kuud vangistust. Ühel VF kodakondsus, talle mõisteti 1 aasta ja kuus kuud vangistust. Kahe süüdimõistetu kodakondsuse kohta autoril info puudub.

Tabelist nr 11 nähtub, et suurem osa eluvastaste kuritegude eest süüdimõistetud isikud on EV kodakondsusega. 15 süüdimõistetut on kodakondsuseta, 13 isiku kohta autoril info puudub. Kuuel süüdimõistetul on muu kui EV kodakondsus – nt VF.

Tabel 11

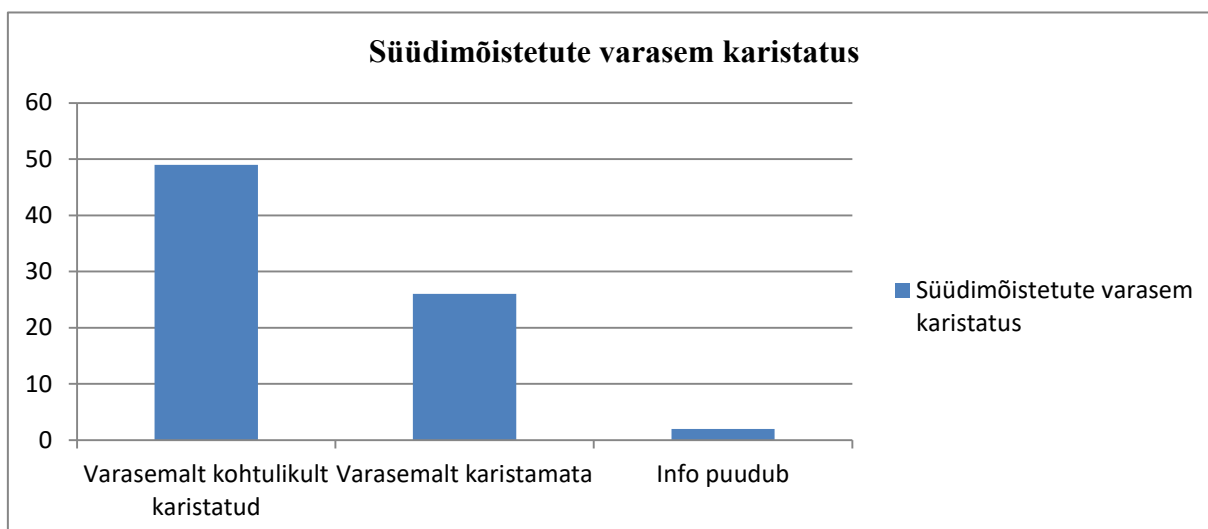
Karistuse mõistmisel võeti arvesse ka süüdistatavate varasemat karistatust. Mida raskemaks muutuvad isiku kuriteod, seda rangemaks muutuvad ka karistused. Järgnevalt nähtub, kas varasemalt karistatud süüdimõistetutele mõisteti ka realselt karmimaid karistusi.

TMK Tartu kohtumajas tehtud otsustes KarS § 113 järgi süüdimõistetutest üks ei olnud varem kohtulikult karistatud ning ülejäänud kolm olid. PMK Pärnu kohtumajas KarS § 113 järgi süüdimõistetu oli varasemalt kohtulikult karistatud. VMK Narva kohtumajas KarS § 113 järgi süüdimõistetutest ei olnud kaks isikut varasemalt karistatud. Kaheksa isikut kümnest olid kohtulikult varem karistatud. HMK Liivalaia kohtumajas KarS § 113 järgi süüdimõistetutest kaheksa isikut olid varem kohtulikult karistatud ning 14 ei olnud. Varasemalt karistatud isikute karistusmäärad olid keskmiselt 7,9 aastat vangistust ning varasemalt karistamata isikutel 6,9. Seega, tapmist eest mõistetavate karistuste määr varasemalt karistamata isikutel oli tõepoolest väiksem.

TMK Tartu kohtumajas tehtud otsustes KarS § 114 järgi süüdimõistetud olid kaks varasemalt kohtulikult karistatud ning kaks mitte. PMK Pärnu kohtumajas süüdimõistetutest neli olid varasemalt kohtulikult karistatud ning kaks ei olnud. VMK Narva kohtumajas süüdimõistetud meesterahvas oli varasemalt kohtulikult karistatud. HMK Liivalaia kohtumajas süüdimõistetutest olid 15 varem kohtulikult karistatud, kolm ei olnud ning ühe kohta töö autoril info puudub. Mõrvade eest mõisteti varasem kohtulikult karistatud neljale süüdimõistetule eluaegne vangistus. Kui tähtajatud vangistused kõrvale jätta, siis varasemalt karistatud isikutele mõisteti keskmiselt 13,9 aastat vangistust. Isikutele, kes olid varasemalt karistamata mõisteti karistuseks keskmiselt 10 aastat vangistust. Seega, võib järeldada, et varem kohtulikult karistatud isikutele mõisteti karmimaid karistusi.

KarS § 115 järgi süüdimõistetu ei olnud varasemalt kohtulikult karistatud ning talle mõisteti karistuseks 2 aastat vangistust. KarS § 116 järgi süüdimõistetu varasemast karistusest töö autoril info puudub. TMK Tartu kohtumajas tehtud otsustes KarS § 117 järgi süüdimõistetutest olid mõlemad varasemalt kohtulikult karistatud, ühele mõisteti karistuseks 3 aastat ja teisele 2 aastat ja 9 kuud. PMK Pärnu kohtumajas süüdimõistetutest olid mõlemad varasemalt kohtulikult karistatud, neist ühele mõisteti karistuseks 2,5 aastat ning teisele 3 aastat vangistust. HMK Liivalaia kohtumajas süüdimõistetust olid kolm varasemalt kohtulikult karistatud ning üks mitte. Ühele varasemalt mitte karistatud isikule mõisteti karmim karistus kui neile, kes olid varasemalt karistatud. Tabelist nr 13 nähtub, et valdav osa süüdimõistetest on varasemalt kohtulikult karistatud.

Tabel13

Kohtunikud tõid otsustes välja ka kuriteo toimepannud isiku alkoholijoobe teo toimepanemise ajal. Kui süüdimõistetul oli varasemalt alkoholiga probleeme, siis võis olla see eripreventiivsuse osalt karistuse määra mõjutav asjaolu. Järgnevalt annab töö autor ülevaate selle kohta, kas alkoholijoovet võib pidada probleemiks ning kas sellele asjaolule tuleks kohtunikel eraldi tähelepanu pöörata.

TMK Tartu kohtumajas tehtud otsustes KarS § 113 järgi kõik neli süüdimõistetut olid kuriteo toimepanemise ajal alkoholijoobes. PMK Pärnu kohtumajas KarS § 113 järgi süüdimõistetut alkoholi-joobe kohta käesoleva töö autoril info puudub. VMK Narva kohtumajas KarS § 113 järgi kõik kümme süüdimõistetut olid kuriteo toimepanemise ajal alkoholijoobes. HMK Liivalaia kohtumajas KarS § 113 järgi kahekümne kahest isikust 15 olid teo toimepanemise ajal alkoholijoobes, kõigest üks isik ei olnud joobes ning kuue isiku alkoholijoobe kohta autoril info puudub.

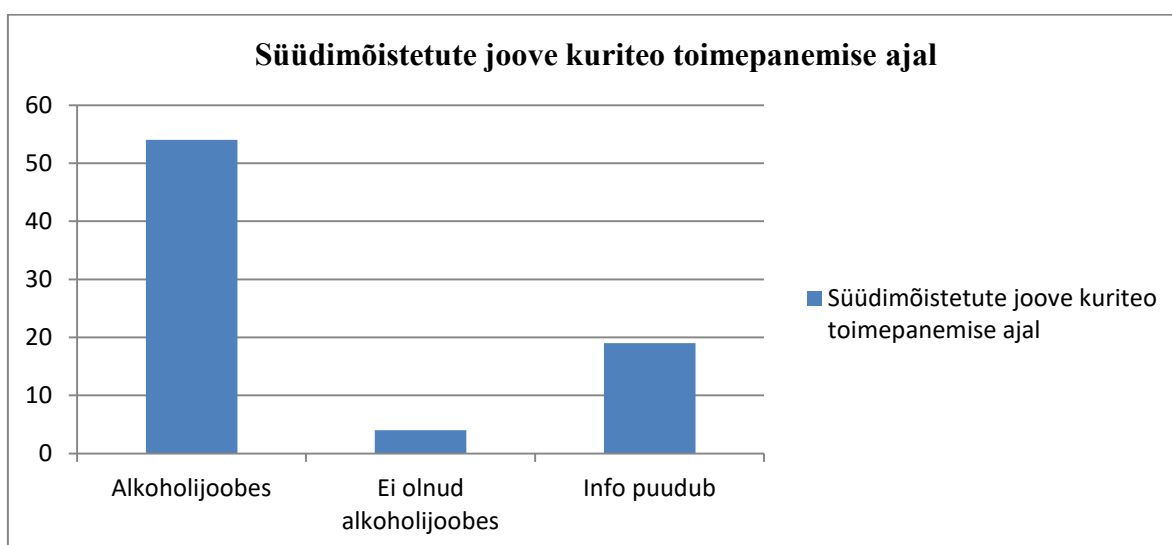
TMK Tartu kohtumajas tehtud otsustes KarS § 114 järgi kõik neli süüdimõistetut olid kuriteo toimepanemise ajal alkoholijoobes. PMK Pärnu kohtumajas süüdimõistetutest esines neljal isikul kuriteo toimepanemise ajal alkoholijoove, kahe süüdimõistetut kohta autoril info puudub. VMK Narva kohtumajas süüdimõistetul esines alkoholijoove kuriteo toimepanemise ajal. HMK Liivalaia kohtumajas süüdimõistetutest olid 9 alkoholijoobes, kaks ei olnud ning 7 kohta autoril info puudub.

KarS § 115 järgi süüdimõistetut oli kuriteo toimepanemise ajal alkoholijoobes. KarS § 116 järgi süüdimõistetut alkoholi-joobe kohta autoril info puudub. TMK Tartu kohtumajas tehtud

otsustes KarS § 117 järgi süüdimõistetutest olid mõlemad kuriteo toimepanemise ajal alkoholihoobes. PMK Pärnu kohtumajas süüdimõistetud olid mõlemad isikud kuriteo toimepanemise ajal alkoholihoobes. HMK Liivalaia kohtumajas süüdimõistetutest olid kaks alkoholihoobes, üks mitte ning ühe kohta autoril info puudub.

Tabelist nr 15 nähtub, et üle poolte süüdimõistetutest olid kuriteo toimepanemise ajal alkoholihoobes, vaid neli isikut olid teo toimepanemise ajal kained. Seega võib väita, et enamus kuritegusid pandi toime alkoholihoobes ning eelnimetatud asjaolu võib pidada probleemiks.

Tabel 15

Kokkuvõte

Käesoleva magistritöö eesmärgiks seadis autor uurida, kuidas eri piirkondade kohtunikud põhjendavad sanktsiooni keskmisest määrast kõrvalekaldumist ning millised on need asjaolud, mis kõrvalekallet mõjutavad. Lisaks sellele on huvitav, kas ja mil määral eelnimetatud põhjendused piirkonniti erinevad. Teiseks eesmärgiks oli välja selgitada, kas kohtunike poolt mõistetavad karistused on leebed või ranged, s.t kas eluvastaste süütegude eest mõistetavad karistused jäävad sanktsiooni keskmisest määrast alla- või ülespoole. Tulenevalt eesmärkidest püstitas töö autor kaks hüpoteesi. Esimeseks hüpoteesiks oli väide, et keskmisest määrast kõrvalekaldumise tingivad asjaolud ja kohtunike põhjendused ei ole piirkonniti ühtlased. Teiseks hüpoteesiks oli väide, et kohtunikud mõistavad eluvastaste süütegude eest leebeid karistusi, s.t et kohtunike poolt mõistetavad karistused eluvastaste süütegude eest jäävad enamasti alla sanktsiooni keskmist määra. Lisaks eeltoodule tegi töö autor empiirilise uurimuse ka kuriteo toimepannud isiku kohta. Eesmärk oli uurida, kas eluvastaseid kuritegusid toime pannud isikutel ja karistustel on mingisuguseid läbivaid sarnaseid jooni ning kas need asjaolud on karistuse mõistmist mõjutanud.

Kõigi nelja piirkonna TMK, PMK, HMK ja VMK otsustest nähtus, et karistust mõistes töid kohtunikud esile KarS § 56 lg-s 1 sätestatu. Karistuse mõistmisel alustati isiku süü suurusest, seejärel vaadati, millised on kergendavad ja raskendavad asjaolud ning edasi analüüsiti karistuse eesmäärke – eri- ja üldpreveniivsust. Kui üldjuhul alustasid kohtunikud karistuse mõistmist eelnimetatud järjekorrast, siis VMK Narva kohtumaja ühe kohtuniku otsustest nähtus karistust mõjutavate asjaoludel analüüsil teine järjekord. Kõigepealt tuvastas ta kergendavad ja raskendavad asjaolud, tahtluse liigi, eri- ja üldpreventsioon ning seejärel süü suuruse. Mõnedes kohtulahendites oli esile toodud ka karistusraamid.

Süüdistatava süü suuruse teemal peatus mõni kohtunik pikemalt, motiveerides põhjalikult, miks ta pidas süüdistatava süüd väikseks, suureks või keskmiseks. Võrreldes teiste kohtuotsustega jäi silma, et HMK lahendite hulgas leidis selliseid, kus kohus oli pidanud süüdistatava süüd suureks pelgalt seetõttu, et too oli pannud toime raske eluvastase süüteo. Käesoleva töö autori hinnangul ei tohiks ainuüksi koosseisu pinnalt väita, et isiku süü on suur. Süü suuruse kohta, olgu see siis suur või väike, peaks saama järeldusi teha alles siis, kui on analüüsitud süü suurust mõjutavaid asjaolusid, mh kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid. Kui kohus hindaks süüdistatava süüd suureks vaid koosseisu põhjal, siis oleks iga tapmise toime pannud isiku suur süü ning tema karistus üle sanktsiooni keskmist määra.

HMK lahendite puhul märkas töö autor erisust, mida teiste piirkonna kohtute poolt tehtud otsustest ei nähtunud. HMK otsustes läheneti kannatanu käitumise ja tema isiksuse hindamisele teisiti. Näiteks ühes otsuses heideti kannatanule ette alkoholi kuritarvitamist. Süüdistatava süüd vähendati kannatanu halbade harjumuste ja elukommete võrra, mis käesoleva töö autori hinnangul ei ole õige - taolisest argumentatsioonist tuleneks, justkui ühe inimese tapmine oleks kergem süütegu kui teise. Kui kurjategijale mõisteti karistuseks eluaegne vangistus, siis oli ka motiveeritum otsus. Kohtunik oli põhjalikult lahti selgitanud miks ei saanud süüdimõistetule mõista tähtajalist vangistust.

Ühes VMK otsuses oli kohtunik küll nentunud, et raskendavad asjaolud puuduvad, kuid otsusest nähtus, et süüdistatava poolt oli tegu toime pandud kättemaksu motiivil. RK seisukohalt peaks kättemaksu motiivil toimepandud tegu käsitlema kui karistust raskendavat asjaolu KarS § 58 lg 1 mõttes. Otsustest nähtus, et igat süüdistatava poolset kahetsust ei loetud karistust kergendavaks asjaoluks. Näiteks juhul, kui süüdistatav oma viimases sõnas küll avaldas tehtu üle kahetsust, ent suuremas osas kritiseeris tapetut, ei näinud kohus põhjust karistust kergendada. Samuti oli kohus mitmel korral märkinud, et süüdistatav küll avaldas kahetsust, kuid kahetsus ei olnud kohtu arvates siiras ning seetõttu taas ei väärinud karistuse kergendamist. Ühe HMK kohtuniku hinnangul peab süüdistatava kahetsus tunduma ka objektiivsele kõrvalvaatajale südamest tulev, et saaks juttu olla karistust kergendavast puhtsüdamlikust kahetsusest.

Enamasti kohtunikud ei kirjutanud välja konkreetset arvu, kui palju üks või teine asjaolu ajalisel karistumäära mõjutab, kuid ühes HMK lahendis oli kohtunik seda teinud. Raskendavad asjaolud lisasid süüdistatava karistusele selles kohtuasjas kolm aastat.

Katsete eest mõistetud karistuste puhul vähendas süüdistatava karistumäära see, et tegu jäi lõpule viimata. Karistust mõistes võttis kohus arvesse ka teo toimepanija käitumist pärast teo toimepanemist. Kui toimepanija osutas teo järel kannatanule abi, siis oli see alus karistumäära vähendamiseks.

Karistuse eesmärkide saavutamise võimalusi kaaludes võeti erinevate piirkondade kohtutes arvesse süüdistatavate varasemat karistust ning alkoholiprobleeme. TMK tehti otsus KarS § 113 kohta, milles peeti võimalikuks karistada isikut karistusega minimaalmääras, kuna too oli varasemalt karistamata ning esines karistust kergendav asjaolu puhtsüdamliku kahetsuse

näol. Ka HMK otsustest nähtus see, et süüdistataval varasema karistatuse puudumine luges. See oli asjaolu, mis kohtu hinnangul andis aluse karistust alandada. Kui süüdistatav oli varem karistatud, kuid mitte vägivallakuritegude eest, pidas kohus põhjendatuks mõista süüdistatavale alla keskmist määra jääva karistuse. Isikutel, kes olid varem kohtulikult karistatud ning neil oli olnud alkoholikuritarvitamisega probleeme ning kes ei olnud oma eluviise muutnud, vaid jätkanud kuritegude toimepanemist, siis arvestati seda süüd suurendava asjaoluna. Kui süüdistatav oli varasemalt palju kuritegusid toime pannud, siis oli põhjendatud mõista talle karmim karistus, sest sellest nähtus, et isik ei olnud varasematest karistustest järeldusi teinud. TMK pidas kohtunik vajalikuks mõrva sooritanud varasemalt karistatud ja alkoholijoobes teo toime pannud kurjategijale mõista üle sanktsiooni keskmist määra jääv karistus.

KarS § 113 tegude eest mõisteti süüdi nelja erineva piirkonna peale kokku 37 isikut. Neist 36- le mõisteti alla sanktsiooni keskmist määra jäävad karistused. Ühele süüdimõistetule mõisteti üle keskmist määra jääv karistus ning see otsus tehti PMK-s. Tuginedes eeltoodule võib väita, et kolme erineva piirkonna (Tartu, Harju, Viru) tapmiste eest mõistetavad karistused jäävad alla sanktsiooni keskmist määra – kohtunikud mõistavad tapmiste eest leebeid karistusi. Võrreldes D. Tooming'u töös KarS § 113 eest mõistetud karistustega nähtus, et aja jooksul on karistused tapmiste eest karmimaks muutnud. Kui käesoleva töö raames analüüsitud kohtuotsustes ei mõistetud ühelegi kurjategijale tingimisi karistusi, siis D. Tooming'u töös analüüsitud otsustes mõisteti ühele isikule tapmise eest ka tingimisi karistus.

Mõrvade eest mõisteti süüdi nelja erineva piirkonna peale kokku 30 isikut. Neist neljale mõisteti karistuseks eluaegne vangistus – kaks HMK-s ja kaks PMK-s. PMK-s ja HMK-s mõistetakse mõrvade eest karmimaid karistusi, kuna mõlemas kohtus mõisteti kokku neli tähtajatut vangistust. Kui arvesse võtta kõiki mõistetud tähtajalisi vangistusi, siis võib väita, et HMK ja PMK mõisteti rohkem alla sanktsiooni keskmist määra jäävaid karistusi. TMK mõisteti kaks üle- ja kaks alla keskmist määra jäävat karistust ning VMK oli üks süüdimõistetut, kelle karistus jäi samuti alla keskmist määra. Võrreldes D. Tooming'u töös KarS § 114 eest mõistetud karistustega nähtub, et aja jooksul on karistused ka mõrvade eest karmimaks muutnud. Kui käesoleva töö raames analüüsitud kohtuotsustes mõisteti neljale isikule eluaegne vangistus, siis D. Tooming'u töös analüüsitud otsustes mõisteti kümnest mõrva toime pannud isikust vaid ühele üle sanktsiooni keskmist määra jääv karistus, ülejäänutele mõrva eest mõistetud karistused jäid alla sanktsiooni keskmist määra.

Tapmiste privileeeritud koosseisude eest mõistetud karistuste kohta käesoleva autori hinnangul sisukaid järeldusi teha ei ole võimalik, kuna analüüsitavaid otsuseid oli niivõrd vähe. KarS § 115 kohta oli 2013-2015.a otsuseid kokku tehtud kaks ning need mõlemad olid tehtud HMK poolt. Mõlemad karistused jäid alla sanktsiooni keskmist määra. Kui kohus ei tuvastanud süüd suurendavaid ega vähendavaid asjaolusid, hindas ta süüdistatava süü keskmiseks. KarS § 116 järgi kvalifitseeritud tegusid oli kokku üks. Otsus tehti TMK-s ning teo toimepanijale mõisteti alla sanktsiooni keskmist määra jääv karistus. D. Tooming'u töös ei olnud ühtki KarS § 115 ja KarS § 116 kohta tehtud otsust, seega ei saanud käesoleva töö autor karistusmäärasid omavahel võrrelda.

KarS § 117 kohta tehti otsuseid TMK, PMK ja HMK. HMK mõistetud karistustest ei olnud ükski üle sanktsiooni keskmist määra. Seevastu TMK ja PMK süüdimõistetute karistused jäid kõik üle sanktsiooni keskmist määra. Lähtudes eeltoodust võib öelda, et HMK mõistetakse tapmiste privileeeritud koosseisude eest alla keskmist määra jäävaid karistusi. TMK ja PMK KarS § 117 eest sanktsiooni keskmisest määrast ülespoole jäävaid. Võrreldes D. Tooming'u tööga on ka KarS § 117 eest mõistetavad karistused ajaga muutunud karmimaks. Kui käesoleva töö autori analüüsivatest kohtuotsustest nähtus, et ühelegi süüdimõistetule ei mõistetud tingimisi karistusi, siis D. Tooming'u töös selgus, et KarS § 117 kuritegude eest neid mõisteti nii Tallinna kui ka Narva Linnakohtus ja ka Harju Maakohtus.

Tapmiste eest mõisteti naistele keskmiselt kergemaid karistusi kui meestele. Kui välja jätta tähtajatud vangistused, mida mõisteti ainult meeskurjategijatele, siis mõrvade eest mõisteti nii meestele kui ka naistele keskmiselt sarnase pikkusega vangistusi. Aastatel 2013-2015 sooritasid eluvastaseid süütegusid valdavas osas mehed. Enim naisterahvastest süüdimõistetuid oli HMK ja VMK. Enim eluvastaseid süütegusid pandi toime vanuses 26 kuni 40-eluaastat. Noorim kuriteo toimepanija oli 17-aastane ning vanim 65-aastane. Suuremas osas mõisteti vanuses 17-60 süüdimõistetutele alla sanktsiooni keskmist määra jäävaid karistusi. Neljast üle 60-aastasest süüdimõistetust kolmele mõisteti üle keskmist määra jääv ja ühele alammääras karistus. Vanuserühma 31-40 jääva 24 süüdimõistetut seast mõisteti neljale isikule eluaegne vangistus. Tapmiste eest süüdimõistetutel jäid kõigi karistused alla sanktsiooni keskmist määra.

Käesoleva töö autor ei täheldanud, et ühe haridustasemega inimeste karistused oleksid teisest tapmiste puhul erinenud. See tähendab, et ühe haridustasemega inimestele ei mõistetud karmimaid või leebemaid karistusi kui teise haridustasemega isikutele. Mõrvad sooritanud

algharidusega süüdimõistetutele mõistetud karistustest kaks jäid alla sanktsiooni keskmist määra ning üks üle keskmist määra. Põhiharidusega süüdimõistetute karistused jäid enamasti alla sanktsiooni keskmist määra – viiele mõisteti alla keskmist määra jääv karistus, ühele keskmises määras ning ühe karistus oli üle sanktsiooni keskmist määra jääv. Keskharidusega süüdimõistetute karistused jäid pigem alla keskmist määra – seitsmest neljale mõisteti alla keskmist määra jääv karistus ning kolmele üle keskmist määra. Kesk-eri haridustasemega kahele süüdimõistetule mõisteti eluaegne vangistus. Kõrgharidusega süüdimõistetutele mõisteti üks alla ja teisele üle keskmist määra jääv karistus. Muu haridustasemega isikutele mõisteti üle keskmist määra jäävad karistused, ühele neist isegi eluaegne vangistus. Ka mõrvas süüdimõistetute haridustasemete ja karistuste vahel ei ole märgata mingit ühist joont või seaduspärasust.

Muu kodakondsusega süüdimõistetutele mõisteti tapmiste eest karmimaid karistusi kui EV- või kodakondsuseta isikutele. Mõrvade eest mõisteti kahele EV kodakondsusega isikule eluaegne vangistus. Kui tähtajatud vangistused välja jätta, siis mõisteti mõrvade eest karmimaid karistusi EV kodanikele. Varasemalt karistatud isikutele mõisteti nii tapmiste kui ka mõrvade eest karmimaid karistusi kui varasemalt karistamata süüdistatavatele. Valdav osa kuritegusid olid toime pandud alkoholijoobes isikute poolt.

Ühtpidi võib karistusmäärasid küll vaadelda ja omavahel võrrelda, kuid tegelikkuses on kõik eluvastaste kuritegude juhtumid erinevad ning kõigis sisalduvad asjaolud, mida karistust mõistes arvesse tuleb võtta.

АНАЛИЗ НАКАЗАНИЙ, НАЗНАЧЕННЫХ В ПЕРИОД 2013–2015 УЕЗДНЫМИ СУДАМИ, ЗА ПРЕСТУПЛЕНИЯ ПРОТИВ ЖИЗНИ

Резюме

Целью настоящей магистерской работы является выяснение того, как судьи разных регионов объясняют отклонение от средней меры предусмотренной санкции при назначении наказания и каковы обстоятельства, влияющие на отклонение. Кроме того, автор выяснял, существуют ли различия в пояснениях суда в зависимости от региона, и если да, то какова степень проявления этих различий. Второй целью было выяснение того, являются ли наказания, назначенные судьями, мягкими или строгими, то есть оказываются ли наказания, назначаемые за виновные деяния против жизни, выше или ниже средней меры предусмотренной санкции. Обстоятельства отклонения от средней меры предусмотренной санкции, а также пояснения судей не очень разнятся по регионам. Если, как правило, все судьи начинали назначение наказания с описания размера вины, наличия смягчающих и отягчающих обстоятельств, а также цели наказания, то из решения одного из судей Нарвского дома суда Вирусского уездного суда при анализе обстоятельств, повлиявших на наказание, явствовал иной порядок. Прежде всего он выявил смягчающие и отягчающие обстоятельства, вид умысла, частную и общую превенцию, а затем – размер вины.

На теме размера вины обвиняемого некоторые судьи останавливались подробно, давая обстоятельные объяснения того, почему они сочли вину обвиняемого малой, большой или средней. Среди решений Харьюского уездного суда были обнаружены такие, в которых суд признал вину обвиняемого большой лишь из-за того, что тот совершил тяжкое виновное деяние против жизни. По мнению автора данной работы, нельзя утверждать, что вина лица велика, руководствуясь лишь составом преступления. Если бы суд оценивал вину обвиняемого как большую лишь на основании состава, то вина каждого лица, совершившего убийство, была бы большой, и ему следовало бы назначить наказание, превышающее среднюю меру предусмотренной санкции.

В некоторых решениях Харьюского уездного суда виден иной подход также к оценке поведения и личности потерпевшего. Так, например, в одном из решений потерпевшего упрекали в злоупотреблении алкоголем. Вина обвиняемого была уменьшена за счет вредных привычек и образа жизни потерпевшего, что с точки зрения автора настоящей работы является неправильным. Из подобной аргументации должно было бы следовать,

что убийство одного человека является меньшим виновным деянием по сравнению с убийством другого.

Из решений видно, что не всегда раскаяние обвиняемого расценивалось как смягчающее наказание обстоятельство. Суд неоднократно отмечал, что хотя обвиняемый и выразил раскаяние, однако, если оно с точки зрения суда не было искренним, то обвиняемый не заслуживал смягчения назначаемого наказания. В случае наказаний, назначенных за попытки, меру наказания обвиняемого уменьшало обстоятельство, что деяние осталось незавершенным. При назначении наказания суд учитывал также поведения лица, совершившего деяние, после его совершения. Если совершивший деяние оказывал помощь потерпевшему в результате деяния, это являлось основанием для уменьшения меры наказания.

При взвешивании возможностей достижения цели наказания в судах разных регионов учитывалось также то, были ли обвиняемые наказаны ранее, а также наличие проблем с алкоголем. Если обвиняемый ранее неоднократно совершал преступления, то назначение ему более строгого наказания было обоснованным, так как явствовало, что обвиняемый не сделал выводов из назначенных ранее наказаний.

За совершение деяний, предусмотренных статьей 113 Пенитенциарного кодекса, по четырем регионам было признано виновными в общей сложности 37 лиц. Из них 36 были назначены наказания ниже средней меры предусмотренной санкции. Одному осужденному было назначено наказание, превышающую среднюю меру предусмотренной санкции, и это решение было вынесено Пярнуским уездным судом. Опираясь на вышеизложенное, можно утверждать, что наказания, назначенные за убийство, в судах трех разных регионов (Тарту, Харью, Виру) оставались ниже средней меры предусмотренной санкции – судьи назначают за убийства нестрогие наказания. По сравнению с наказаниями, назначенными на основании статьи 113 Пенитенциарного кодекса, проанализированными в работе Д. Тооминг, явствует, что наказания, назначаемые за совершение убийства, стали со временем более строгими. За совершение убийства при отягчающих обстоятельствах в четырех разных регионах было в общей сложности осуждено 30 лиц. Четыре из них были приговорены к пожизненному тюремному заключению. Если учесть все назначенные на определенный срок тюремные заключения, то можно утверждать, что в Харюском и Пярнуском уездных судах было назначено больше наказаний ниже средней меры предусмотренной

санкции. В Тартуском уездном суде было назначено два наказания, ниже средней меры и два – превышающие среднюю меру предусмотренной санкции. Наказание Вирусского уездного суда, назначенное одному осужденному, было также ниже средней меры. По сравнению с работой Д. Тооминг, в которой анализировались наказания, назначенные по статье 114 Пенитенциарного кодекса, явствует, что наказания, назначаемые за убийства при отягчающих обстоятельствах, стали более строгими.

Относительно наказаний, назначенных за совершение убийства с привилегированным составом, по оценке автора данной работы невозможно сделать содержательных выводов, так как анализируемых решений было слишком мало. В работе Д. Тооминг нет ни одного решения, вынесенного по статьям 115 и 116 Пенитенциарного кодекса, так что автор данной работы не имеет возможности сравнить меры назначенных наказаний.

По статье 117 Пенитенциарного кодекса выносили решения как Тартуский, Пярнуский так и Харьюский уездные суды. Из наказаний, назначенных Харьюским уездным судом, ни одно не превышало средней меры предусмотренной санкции. Решения Тартуского и Пярнуского уездных судов, напротив, все превышали среднюю меру предусмотренной санкции. Исходя из вышеизложенного, можно утверждать, что Харьюский уездный суд назначает за привилегированные составы убийств наказания, оказывающиеся ниже средней меры предусмотренной санкции, а Тартуский и Пярнуский – наказания, превышающие среднюю меру. В сравнении с работой Д. Тооминг выяснилось, что наказания, назначаемые по статье 117 Пенитенциарного кодекса, также стали со временем более строгими.

В период с 2013-го по 2015-й гг. преступления против жизни были совершены преимущественно мужчинами. За убийства женщинам назначались в среднем менее строгие наказания, чем мужчинам. Если исключить бессрочное тюремное заключение, которое назначалось лишь мужчинам, то как мужчинам, так и женщинам за убийство при отягчающих обстоятельствах, назначалось тюремное заключение приблизительно одинаковой длительности. Больше число преступлений против жизни было совершено лицами в возрасте от 26 до 40 лет.

Автором данной работы не было выявлено, чтобы мера строгости назначенного наказания зависела от уровня образования обвиняемого. Также не было отмечено

какой-либо общности или закономерности между уровнем образования приговоренных за убийство при отягчающих обстоятельствах, и назначенным наказанием. Лицам с другим гражданством за убийство назначались более строгие наказания по сравнению с гражданами Эстонии или лицами без гражданства. Если не учитывать бессрочное тюремное заключение, то за убийства при отягчающих обстоятельствах, более строгие наказания назначались гражданам Эстонии. Ранее судимым обвиняемым как за убийство, так и за убийство при отягчающих обстоятельствах назначались более строгие наказания, чем ранее несудимым обвиняемым. Более половины преступлений было совершено лицами, находившимися в состоянии алкогольного опьянения.

Kasutatud kirjandus

Kirjandus

1. Kivi, L. Sootak, J. Karistuse kohaldamise alused karistusseadustikus. – *Juridica* VII/2001.
2. Kruusamäe, M. Karistuse kohaldamise alused Riigikohtu praktika järgi. – Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool, 2010.
3. Lind, S. Karistuse mõistmine ja selle põhistamine. Maakohtute praktika süstemaatilise varguse asjades. – *Juridica* VIII/2012.
4. Sootak, J. Kriminaalpoliitika. Tallinn: Juura 2015.
5. Sootak, J. Pikamäe, P. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2015.
6. Sootak, J. Sanktsiooniõigus. Tallinn: Juura 2007.
7. Spohn, C. Unwarranted disparity in the wake of the Booker/Fanfan decision, Implications for research and policy. *Criminology & Public Policy*, Vol 10, Issue 4, 2011.
8. Tooming, D. Karistuste kohaldamise analüüs Eesti kohtute otsuste põhjal eluvastastes süütegudes. – Magistritöö. Tallinn: Akadeemia Nord, 2005.

Kasutatud normatiivmaterjal

1. Karistusseadustik. – RT I 2001, 61, 364 ... RT I, 31.12.2016, 14.
2. Kriminaalmenetluse seadustik. – RT I 2003, 27, 166 ... RT I, 31.12.2016, 46.

Kasutatud kohtupraktika

1. United States v Booker, 543 U.S 220 (2005).
2. Gall v United States, 552 U.S 38 (2007).
3. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 19. juunist 2003, nr 3-1-1-79-03.
4. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 13. maist 2004, nr 3-1-1-40-04.
5. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 17. juunist 2004, nr 3-1-1-29-04.
6. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 7. oktoobrist 2004, nr 3-1-1-86-04.
7. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 24. oktoobrist 2005, nr 3-1-1-83-05.

8. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 10. aprillist 2006, nr 3-1-1-12-06.
9. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 20. veebruarist 2007, nr 3-1-1-99-06.
10. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 18. juunist 2007, nr 3-1-1-24-07.
11. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 7. detsembrist 2007, nr 3-1-1-76-07.
12. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 14. detsembrist 2007, nr 3-1-1-30-07.
13. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 12. oktoobrist 2012, nr 3-1-1-76-12.
14. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 17. maist 2013, nr 3-1-1-52-13.
15. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 17. juunist 2013, nr 3-1-1-58-13.
16. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 16. veebruarist 2015, nr 3-1-1-63-14.
17. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 12. maist 2015, nr 3-1-1-82-14.
18. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 20. oktoobrist 2016, nr 3-1-1-70-16.
19. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 19. detsembrist 2016, nr 3-1-1-113-12.
20. Harju Maakohtu otsus 14. jaanuarist 2013, nr 1-12-4434.
21. Harju Maakohtu otsus 23. jaanuarist 2013, nr 1-12-9879.
22. Harju Maakohtu otsus 5. veebruarist 2013, nr 1-12-11654.
23. Harju Maakohtu otsus 6. veebruarist 2013, nr 1-12-10128.
24. Harju Maakohtu otsus 21. märtsist 2013, nr 1-13-601.
25. Harju Maakohtu otsus 26. märtsist 2013, nr 1-12-4069.
26. Harju Maakohtu otsus 23. aprillist 2013, nr 1-13-1235.
27. Harju Maakohtu otsus 3. maist 2013, nr 1-13-1833.
28. Harju Maakohtu otsus 16. maist 2013, nr 1-13-158.
29. Harju Maakohtu otsus 18. juunist 2013, nr 1-13-4152.
30. Harju Maakohtu otsus 2. juulist 2013, nr 1-12-10649.
31. Harju Maakohtu otsus 7. augustist 2013, nr 1-13-3342.
32. Harju Maakohtu otsus 26. augustist 2013, nr 1-13-3731.
33. Harju Maakohtu otsus 4. oktoobrist 2013, nr 1-13-7832.
34. Harju Maakohtu otsus 12. novembrist 2013, nr 1-13-8601.
35. Harju Maakohtu otsus 15. novembrist 2013, nr 1-13-5737.
36. Harju Maakohtu otsus 25. novembrist 2013, nr 1-13-9346.
37. Harju Maakohtu otsus 3. detsembrist 2013, nr 1-13-5689.
38. Harju Maakohtu otsus 17. detsembrist 2013, nr 1-13-4929.
39. Harju Maakohtu otsus 27. jaanuarist 2014, nr 1-13-11316.
40. Harju Maakohtu otsus 26. veebruarist 2014, nr 1-14-301.
41. Harju Maakohtu otsus 27. veebruarist 2014, nr 1-14-46.
42. Harju Maakohtu otsus 24. märtsist 2014, nr 1-14-823.

43. Harju Maakohtu otsus 28. märtsist 2014, nr 1-14-924.
44. Harju Maakohtu otsus 31. märtsist 2014, nr 1-14-1349.
45. Harju Maakohtu otsus 2. aprillist 2014, nr 1-14-815.
46. Harju Maakohtu otsus 19. maist 2014, nr 1-14-1818.
47. Harju Maakohtu otsus 27. maist 2014, nr 1-14-2298.
48. Harju Maakohtu otsus 18. juunist 2014, nr 1-14-3300.
49. Harju Maakohtu otsus 20. juunist 2014, nr 1-14-3268.
50. Harju Maakohtu otsus 18. augustist 2014, nr 1-14-4852.
51. Harju Maakohtu otsus 29. septembrist 2014, nr 1-14-6058.
52. Harju Maakohtu otsus 5. novembrist 2014, nr 1-14-5071.
53. Harju Maakohtu otsus 11. novembrist 2014, nr 1-14-4527.
54. Harju Maakohtu otsus 29. detsembrist 2014, nr 1-14-4674.
55. Harju Maakohtu otsus 23. veebruarist 2015, nr 1-14-5347.
56. Harju Maakohtu otsus 15. aprillist 2015, nr 1-14-10682.
57. Harju Maakohtu otsus 27. aprillist 2015, nr 1-15-2379.
58. Harju Maakohtu otsus 1. juulist 2015, nr 1-15-3109.
59. Harju Maakohtu otsus 10. augustist 2015, nr 1-15-3535.
60. Harju Maakohtu otsus 27. augustist 2015, nr 1-15-3701.
61. Harju Maakohtu otsus 16. oktoobrist 2015, nr 1-15-7679.
62. Harju Maakohtu otsus 9. detsembrist 2015, nr 1-15-9076.
63. Harju Maakohtu otsus 17. detsembrist 2015, nr 1-15-7019.
64. Pärnu Maakohtu otsus 13. märtsist 2013, nr 1-12-8878.
65. Pärnu Maakohtu otsus 23. märtsist 2013, nr 1-12-9573.
66. Pärnu Maakohtu otsus 17. aprillist 2013, nr 1-09-11027.
67. Pärnu Maakohtu otsus 28. novembrist 2013, nr 1-13-1922.
68. Pärnu Maakohtu otsus 24. novembrist 2014, nr 1-14-9370.
69. Pärnu Maakohtu otsus 26. novembrist 2014, nr 1-14-8418.
70. Pärnu Maakohtu otsus 7. jaanuarist 2015, nr 1-14-5890.
71. Pärnu Maakohtu otsus 30. septembrist 2015, nr 1-15-2566.
72. Tartu Maakohtu otsus 11. veebruarist 2013, nr 1-12-11576.
73. Tartu Maakohtu otsus 19. veebruarist 2013, nr 1-12-3828.
74. Tartu Maakohtu otsus 10. maist 2013, nr 1-12-7815.
75. Tartu Maakohtu otsus 17. detsembrist 2013, nr 1-13-7499.
76. Tartu Maakohtu otsus 23. aprillist 2014, nr 1-13-10375.
77. Tartu Maakohtu otsus 13. juunist 2014, nr 1-13-8911.

78. Tartu Maakohtu otsus 30. jaanuarist 2015, nr 1-14-8559.
79. Tartu Maakohtu otsus 20. veebruarist 2015, nr 1-14-10990.
80. Tartu Maakohtu otsus 10. märtsist 2015, nr 1-15-692.
81. Tartu Maakohtu otsus 23. aprillist 2015, nr 1-14-10973.
82. Viru Maakohtu otsus 22. märtsist 2013, nr 1-12-5848.
83. Viru Maakohtu otsus 27. juunist 2013, nr 1-12-12342.
84. Viru Maakohtu otsus 15. novembrist 2013, nr 1-12-8520.
85. Viru Maakohtu otsus 29. novembrist 2013, nr 1-13-4560.
86. Viru Maakohtu otsus 16. detsembrist 2013, nr 1-10-15779.
87. Viru Maakohtu otsus 4. juunist 2014, nr 1-14-2810.
88. Viru Maakohtu otsus 17. aprillist 2015, nr 1-14-9226.
89. Viru Maakohtu otsus 1. juulist 2015, nr 1-15-2478.
90. Viru Maakohtu otsus 2. detsembrist 2015, nr 1-15-5703.
91. Viru Maakohtu otsus 11. detsembrist 2015, nr 1-15-4570.

LISA

Andmed KarS § 113 teo toimepannud isiku ja karistuse kohta

0-info puudub

VMK Narva kohtumaja

KOHTUOTSUS ja kvalifikatsioon	sugu	vanus	haridus	töötab	kodakondsus	alkoholijoove	varasem karistatus	menetluse liik	vangistus	kergendavad asjaolud	raskendavad asjaolud
1. 1-12-5848 § 113	N	45	kesk	0	EV	JAH	EI	ÜM	6a	JAH	EI
2. 1-12-12342 § 113	N	46	kesk	EI	kodakondsuseta	JAH	JAH	ÜM	6a	0	0
3. 1-13-4560 § 113	M	28	põhi	EI	kodakondsuseta	JAH	JAH	ÜM	9a	EI	EI
4. 1-10-15779 § 113	2M	47 ja 37	1) kesk 2) kesk-eri	EI	mõlemad kodakondsuseta	JAH	JAH	ÜM	1) 7a; 2) 10a	1) EI 2) JAH	1) EI 2) EI
5.1-14-2810 § 113	M	28	põhi	EI	kodakondsuseta	JAH	JAH	ÜM	7a6k	JAH	EI
6.1-14-9226 § 113	M	25	põhi	0	kodakondsuseta	JAH	JAH	ÜM	8a	JAH	EI
7.1-15-2478 § 113	M	39	kesk	JAH	leedu	JAH	EI	ÜM	9a	JAH	EI
8.1-15-5703 § 113	N	30	kesk	EI	EV	JAH	JAH	ÜM	6a	0	0
9.1-15-4570 § 113	M	35	põhi	0	EV	JAH	JAH	ÜM	10a	JAH	EI

TMK Tartu kohtumaja

KOHTUOTSUS ja kvalifikatsioon	sugu	vanus	haridus	töötab	kodakondsus	alkoholihoove	varasem karistatus	menetluse liik	vangistus	kergendavad asjaolud	raskendavad asjaolud
1.1-12-7815 § 113	M	65	kesk	EI	kodakondsuseta	JAH	EI	ÜM	6a	JAH	EI
2.1-12-3828 § 113	M	31	kesk-eri	EI	eesti	JAH	JAH	ÜM	8a	JAH	EI
3.1-13-7499 § 113	M	51	kesk-eri	EI	eesti	1)JAH	JAH	ÜM	8a	0	0
4.1-14-10-973 § 113	M	51	kesk-eri	JAH	eesti	JAH	JAH	ÜM	10a	EI	EI

PMK Pärnu kohtumaja (asukohaga Kuninga tn 22)

KOHTUOTSUS ja kvalifikatsioon	sugu	vanus	haridus	töötab	kodakondsus	alkoholihoove	varasem karistatus	menetluse liik	vangistus	kergendavad asjaolud	raskendavad asjaolud
1.1-12-9573 § 113	M	31	0	0	0	0	JAH	ÜM	11a	EI	EI

HMK Liivalaia tn kohtunaja

KOHTUOTSUS ja kvalifikatsioon	sugu	vanus	haridus	töötab	kodakondsus	alkoholi poove	varasem karistatus	menetuse liik	vangistus	kergendavad asjaolud	raskendavad asjaolud
1. 1-12-4434 § 113	M	43	kesk-eri	jah	EV	JAH	EI	ÜM	8a	JAH	0
2. 1-12-11654 § 113-25 lg 1,	M	33	7-klassi	jah	kodakondsuseta	JAH	JAH	ÜM	7a	JAH	0
2. 3.1-12-10128 § 113-25 lg 1,	M	22	põhi	ei	EV	JAH	EI	ÜM	7a6k	JAH	EI
4.1-12-10649 § 113	M	35	põhi	jah	EV	EI	JAH	LM	8a	JAH	EI
5.1-13-3342 § 113-25 lg 2	M	55	kesk	jah	EV	0	EI	ÜM	4a	JAH	0
6.1-13-9346 § 113	M	40	kesk-eri	ei	kodakondsuseta	JAH	EI	ÜM	7a	JAH	EI
7.1-13-5689 § 113	M	39	10 klassi	jah	EV	JAH	EI	ÜM	6a6k	JAH	EI
8.1-13-4929 § 113	M	36	põhi	ei	EV	JAH	JAH	ÜM	8a	0	0
9.1-13-11316 § 113 - 25 lg 2	M	31	0	0	0	0	EI	LM	8a	EI	EI
10. 1-14-301 § 113	N	49	kesk-eri	EI	EV	JAH	EI	ÜM	6a	EI	EI
11.1-14-823 § 113	M	25	kesk-eri	EI	EV	JAH	EI	ÜM	7a6k	JAH	EI

HMK Līvalaia tn kohtumāja

12. 1-14-924 § 113-§ 25 lg 2	M	36	alg	EI	EV	JAH	JAH	JAH	LM	8a	EI	EI
13.1-14-815 § 113	M	38	0	0.	0	JAH	JAH	EI	ÜM	9a6k	JAH	JAH
14. 1-14-1818 § 113	M	29	kesk	JAH	EV	JAH	JAH	EI	ÜM	10a	EI	EI
15. 1-14-3300 113- 25 lg 1, 2	M	34	kesk	JAH	EV	0	JAH	JAH	ÜM	8a	EI	EI
16. 1-14-4852 § 113-25 lg 1,2	M	32	kesk-eri	EI	EV	JAH	JAH	EI	LM	7a	0	0
17. 1-14-5071 § 113-22prim lg 1	M	36	kõrg	JAH	EV	0	JAH	JAH	ÜM	8a	EI	EI
18. 1-14-4527 § 113-§ 25 lg 2	M	49	alg	JAH	EV	JAH	JAH	JAH	ÜM	6a	EI	EI
19. 1-14-7674 § 113-25 lg 2	M	48	kesk-eri	EI	VF	JAH	JAH	EI	ÜM	9a	0	0
20. 1-15-9076 § 113 lg 1	M	60	põhi	JAH	kodakondsuseta	JAH	JAH	EI	ÜM	7a	EI	EI
21. 1-15-7019 § 113-25 lg 2	M	40	0	0	0	0	JAH	EI	ÜM	6a	JAH	EI
22. 1-14-5347 § 113	M	30	kesk-eri	EI	EV	0	JAH	JAH	ÜM	8a	EI	EI

Andmed KarS § 114 teo toimepannud isiku ja karistuse kohta

VMK Narva kohtumaja

KOHTUOTSUS ja kvalifikatsioon	sugu	vanus	haridus	töötab	kodakondsus	alkoholijoove	varasem karistatus	menetluse liik	vangistus	kergendavad asjaolud	raskendavad asjaolud
1.1-12-8520 § 114 p 1	M	47	kesk	EI	kodakondsuseta	JAH	JAH	ÜM	12a	0	0

TMK Tartu kohtumaja

KOHTUOTSUS ja kvalifikatsioon	sugu	vanus	haridus	töötab	kodakondsus	alkoholijoove	varasem karistatus	menetluse liik	vangistus	kergendavad asjaolud	raskendavad asjaolud
1. 1-14-10990 § 114 p 4	M	58	kesk	Jah	EV	JAH	JAH	ÜM	18a	EI	JAH
2. 1-14-8559 § 114 p 1	M	49	kõrg	EI	VF	JAH	EI	ÜM	9a	0	0
3.1-12-11576 § 114 p 4	M	61	9 klassi	EI	EV	JAH	JAH	ÜM	15a	JAH	JAH
4.1-13-8911 § 114 p 1	N	31	põhi	JAH	EV	JAH	EI	ÜM	13a6k	EI	EI

PMK Pärnu kohtumaja

KOHTUOTSUS ja kvalifikatsioon	sugu	vanus	haridus	töötab	kodakondsus	alkoholijoove	varasem karistatus	menetluse liik	vangistus	kergendavad asjaolud	raskendavad asjaolud
1. 1-12-8878 § 114 p 1, 4, 5	M	34	6 klassi	EI	EV	0	JAH	ÜM	eluaegne	EI	EI
2.1-09-11027 § 114 p 1	2M	1) 17 2) 27	0	0	0	mõlemad JAH	1) EI 2) JAH	ÜM	1)8a ja 2)11a	EI	EI
3. 1-13-1922 § 114 p 1	M	22	0	0	0	JAH	JAH	ÜM	15a	EI	EI
4. 1-14-5890 § 114 p 4	M	37	0	0	0	JAH	JAH	ÜM	eluaegne	EI	EI
5. 1-15-2566 § 114 lg 1 p 1,3,5-§ 22prim lg 1,2	N	57	0	0	0	0	EI	ÜM	3a	JAH	EI

HMK Liivalaia kohtumaja

KOHTUOTSUS ja kvalifikatsioon	sugu	vanus	haridus	töötab	kodakondsus	alkoholijoove	varasem karistatus	menetluse liik	vangistus	kergendavad asjaolud	raskendavad asjaolud
1.1-13-5737 § 114 p 1	M	25	põhi	ei	EV	JAH	JAH	ÜM	18a	EI	EI
2.1-13-8601 § 114 p 1	M	31	põhi	ei	EV	EI	JAH	ÜM	14a	EI	EI
3.1-13-3731 § 114 p 1, 3, 4	M	39	kesk-eri	ei	kodakondsuseta	JAH	JAH	ÜM	eluaegne	JAH	JAH
4.1-13-158 § 114 p 4	M	59	0.	0.	0	JAH	JAH	ÜM	14a	EI	0
5.1-13-1833 § 114 p 1	M	35	kesk-eri	JAH	EV	EI	JAH	ÜM	eluaegne	EI	EI
6.1-13-1235 § 114 p 1,3,5	M	22	7 klassi	EI	EV	JAH	JAH	ÜM	17a	JAH	JAH
7.1-12-4069 § 114 p 1	M	18	kesk	EI	EV	JAH	EI	ÜM	11a	JAH	0
8.1-13-601 § 114 p 6	M	30	põhi	EI	kodakondsuseta	0	JAH	ÜM	10a	EI	EI
9.1-12-9879 § 114 p 1	N	26	kesk	EI	EV	JAH	JAH	ÜM	17a	0	0
10.1-14-3268 § 114 p 1,5 ja § 114 p 1	M ja M	1) 63 ja 2) 65	1) kesk ja 2) kõrg	mõlemad EI	EV	0	1) JAH ja 2) EI	ÜM	1) 18a ja 2) 16a 6k	mõlemal EI	mõlemal JAH
11.1-14-2298 § 114 p 1 kinnine istung	M	27	põhi	EI	EV	0	0	ÜM	10	0	0
12.1-14-1349 § 114 p 4-25 lg 2	M	41	kesk	JAH	VF	0	JAH	ÜM	12a	EI	EI
13.1-14-46 121 § 114 p 2,3,7-25 lg 1,2	M	50	kesk	EI	VF	JAH	JAH	ÜM	10a	EI	EI
14.1-15-2379 § 114 p 1	M	22	alg	EI	EV	JAH	EI	ÜM	9a6k	JAH	EI

HMK Liivalaia kohtumaja

15. 1-15-3109 § 114 p 5-25 lg	M	28	põhi	EI	kodakondsuseta	0	JAH	ÜM	12a	JAH	EI									
16. 1-15-3535 § 114 p 1	M	0	alg	EI	EV	0	JAH	ÜM	15a	0.	0.									
17. 1-15-3701 § 114 p 5	M	43	alg	JAH	EV	JAH	JAH	ÜM	11a	JAH	EI									
18. 1-15-7679 § 114 lg 1 p 4	M	40	põhi	EI	EV	0	JAH	ÜM	12a	0	0									

Andmed Kars § 115 teo toimepannud isiku ja karistuse kohta

HMK Liivalaia kohtumaja

KOHTUOTSUS ja kvalifikatsioon	sugu	vanus	haridus	töötab	kodakondsus	alkoholihoove	varasem karistatus	menetluse liik	vangistus	kergendavad asjaolud	raskendavad asjaolud
1.1-13-7832 § 115	N	51	0	JAH	EV	JAH	EI	LM	2a	JAH	EI

Andmed Kars § 116 teo toimepannud isiku ja karistuse kohta

TMK Tartu kohtumaja

KOHTUOTSUS ja kvalifikatsioon	sugu	vanus	haridus	töötab	kodakondsus	alkoholihoove	varasem karistatus	menetluse liik	vangistus	kergendavad asjaolud	raskendavad asjaolud
1.1-13-10375 § 116	N	26	0	0	0	0	0	kokkulepe	2a6k	0	0

Andmed KarS § 117 teo toimepannud isiku ja karistuse kohta

TMK Tartu kohtumaja

KOHTUOTSUS ja kvalifikatsioon	sugu	vanus	haridus	töötab	kodakondsus	alkoholihoove	varasem karistatus	menetuse liik	vangistus	kergendavad asjaolud	raskendavad asjaolud
1.1-15-692 117 lg 1	2M	1)55 ja 2)49	mõlemad kesk- eri	mõlemad EI	1)kodakondsuseta 2)EV	mõlemal JAH	JAH	LM	1) 3a ja 2) 2a 9k	0	0

PMK Pärnu kohtumaja

KOHTUOTSUS ja kvalifikatsioon	sugu	vanus	haridus	töötab	kodakondsus	alkoholihoove	varasem karistatus	menetuse liik	vangistus	kergendavad asjaolud	raskendavad asjaolud
1. 1-14-8418 § 117 lg 1	M	26	põhi	EI	EV	JAH	JAH	kokkulepe	2a6k	EI	EI
2. 1-14-9370 § 117 lg 1	M	56	põhi	JAH	EV	JAH	JAH	kokkulepe	3a	JAH	JAH

HMK Ljivalaia kohtumaja

KOHTUOTSUS ja kvalifikatsioon	sugu	vanus	haridus	töötab	kodakondsus	alkoholihoove	varasem karistatus	menetuse liik	vangistus	kergendavad asjaolud	raskendavad asjaolud
1.1-13-4152 § 117 lg 1	M	41	kesk	JAH	EV	EI	JAH	ÜM	1a6k	JAH	EI
2.1-13-6841 117 lg 1	M	44	0.	JAH	0	JAH	JAH	ÜM	1a4k	JAH	0
3. 1-14-6058 § 117 lg 1	N	0	0.	JAH	0	JAH	EI	LM	1a6k	0	0
4. 1-14-10682 § 117 lg 1	M	41	8 klassi	EI	VF	0.	JAH	ÜM	1a5k	JAH	0

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Katre Peri (19.03.1993),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose: „Maakohtute poolt 2013-2015. aastatel mõistetud karistuste analüüs eluvastastes kuritegudes”, mille juhendajaks on Andreas Kangur,
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 02.05.2017.